

Міністерство освіти і науки України
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»**

**ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОГО КОНСТРУЮВАННЯ,
МОДЕЛЮВАННЯ ТА ДИЗАЙН-ДІЯЛЬНІСТЬ НА УРОКАХ
ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ.**

Виконала:

студентка педагогічного факультету
спеціальності 013 «Початкова освіта»

Вінд Діана Вікторівна

Керівник:

доктор педагогічних наук, професор

Красовська Ольга Олександрівна

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент

Веремчук Алла Петрівна

Рівне – 2023

УДК 372

ВІНД Д. В.

**ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОГО КОНСТРУЮВАННЯ,
МОДЕЛЮВАННЯ ТА ДИЗАЙН-ДІЯЛЬНІСТЬ НА УРОКАХ
ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ**

В роботі розкриваються теоретико-методичні аспекти художнього конструювання, моделювання та дизайн-діяльності на уроках образотворчого мистецтва в початкових класах, їх роль у модернізації процесу художньо-естетичного розвитку дітей молодшого шкільного віку в освітньому середовищі закладу загальної середньої освіти. Автором теоретично обґрунтовано компоненти, критерії та рівні конструктивно-дизайнерської компетентності учнів початкових класів, окреслено організаційно-педагогічні умови та впроваджено у практику закладу загальної середньої освіти модель методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва. На основі розробленої моделі здійснено експериментальну перевірку авторської методики та накреслено основні напрями реалізації результатів дослідження ефективності форм, методів, інноваційних технологій художнього конструювання, моделювання та дизайн-діяльності на уроках образотворчого мистецтва в початкових класах.

Ключові слова: художнє конструювання, моделювання, дизайн-діяльність, мистецька освіта, уроки образотворчого мистецтва в початкових класах, конструктивно-дизайнерська компетентність.

KORZUN O. M.

**FEATURES OF ART CONSTRUCTION, MODELING AND DESIGN
ACTIVITIES IN FINE ARTS LESSONS IN PRIMARY GRADES**

The work reveals the theoretical and methodological aspects of artistic construction, modeling and design activities in the lessons of fine arts in elementary grades, their role in the modernization of the process of artistic and aesthetic development of children of primary school age in the educational environment of a general secondary education institution. The author theoretically substantiated the components, criteria and levels of constructive-design thinking of elementary school students, outlined the organizational and pedagogical conditions, and introduced into the practice of a general secondary education institution a model of the method of forming constructive-design thinking of children of primary school age in fine art classes. On the basis of the developed model, an experimental verification of the author's methodology was carried out and the main directions of the implementation of the results of the study of the effectiveness of forms, methods, innovative technologies of artistic construction, modeling and design activities in the lessons of fine arts in elementary grades were outlined.

Keywords: artistic construction, modeling, design activity, art education, fine art lessons in elementary grades, constructive design thinking.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ МЕТОДИКИ ХУДОЖНЬОГО КОНСТРУЮВАННЯ, МОДЕЛЮВАННЯ ТА ДИЗАЙН-ДІЯЛЬНОСТІ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ	12
1.1. Проблема формування конструктивно-дизайнерської компетентності учнів початкових класів на уроках образотворчого мистецтва.	12
1.2. Державні вимоги до формування компетенцій художнього конструювання, моделювання та дизайн-діяльності у змісті програми образотворчого мистецтва для 1-4 класів.	21
1.3. Особливості методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності учнів початкових класів на уроках образотворчого мистецтва засобами художнього конструювання, моделювання та дизайн-діяльності.	35
Висновки до першого розділу	41
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ТА МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ КОНСТРУКТИВНО-ДИЗАЙНЕРСЬКОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА	45
2.1. Педагогічна діагностика рівнів сформованості конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку.	45
2.2. Методика формування конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку засобами художнього конструювання, моделювання та дизайн-діяльності на уроках образотворчого мистецтва.	59
2.3. Визначення ефективності впровадження методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку засобами художнього конструювання, моделювання та дизайн-діяльності на уроках образотворчого мистецтва.	79
Висновки до другого розділу	83
ВИСНОВКИ	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	95
ДОДАТКИ	105

ВСТУП

Актуальність і доцільність дослідження. Розвиток здібності до дизайнерської діяльності набуває нині великої значущості тому, що індивідуальна креативність є базовою якістю особистості, основою її творчості, оскільки заявлена Концепцією Нової української школи особистісно орієнтована модель освіти нині успішно впроваджується у життя і практику діяльності закладів загальної середньої освіти із урахуванням розвитку креативності дитини молодшого шкільного віку. Становлення особистості у сучасному мінливому світі, який стрімко розвивається передбачає максимальну реалізацію нею своєї активності, самостійності, ініціативи, прагнення обирати на власний розсуд шляхи й засоби досягнення цілей, намірів, реалізувати свої власні потреби та інтереси. Національна доктрина розвитку освіти в Україні у XXI столітті визначає головну мету діяльності закладів освіти, яка полягає у створенні умов для розвитку і самореалізації кожної особистості, формуванні покоління, здатного навчатися впродовж усього життя. У Законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», у Державному стандарті початкової освіти, визначається пріоритетна роль творчої, у тому числі конструктивної діяльності у формуванні особистості дитини, розвитку її індивідуальних здібностей.

Мистецька освітня галузь знаходиться на етапі якісного оновлення та розвитку. На наш погляд, мистецька підготовка молодших школярів на сьогодні є недостатньо вивченою в дидактиці початкової освіти і в методиці навчання мистецтва як галузі педагогічного знання, хоча навчання молодших школярів «дизайну і конструювання» є першим етапом складного і багатогранного процесу розвитку людини як суб'єкта мистецької діяльності. У Концепції Нова українська школа передбачені перспективи і можливості модернізації системи мистецької підготовки учнів відповідно до сучасного соціально-економічного стану країни і ринку праці [31].

Програми навчання, виховання і розвитку учнів початкових класів, зокрема мистецької освітньої галузі окреслили конструктивну діяльність як одну з пріоритетних ліній освітньої діяльності дитини молодшого шкільного віку. Це дозволяє привернути увагу педагогів до особистісного розвитку активної дитини, що вкрай актуально сьогодні для диференціації близьких понять «творчість», «креативність», «конструктивність», «дизайн-діяльність» через важливість уведення в обіг нової категорії, внесення до планів педагогічної діяльності напряму, пов'язаного з організацією дизайн-діяльності молодших школярів, контролем та оцінкою рівня розвитку конструктивних навичок; до розширення застосування поняття «конструктивна діяльність», «дизайн-діяльність»; до напрацювання стратегій створення у закладі загальної середньої освіти сприятливих умов для розвитку конструктивних, дизайнерських здібностей учнів.

Вивчення науково-педагогічної літератури і стану сучасної мистецької освіти підтверджує важливість розкриття різнобічних ресурсів уроків мистецького навчання для формування конструктивних та дизайнерських компетенцій молодших школярів. Особливості формування й розвитку навчальних умінь досліджено в наукових працях психологів та педагогів В. Зінченка, Н. Менчинської, С. Рубінштейна, Т. Байбари, Н. Бібік, М. Вашуленка, О. Онопрієнко, О. Савченко.

Проблемі формування конструктивних дизайнерських умінь молодших школярів присвячені дослідження А. Ботюка, В. Гавриш, О. Кучерявого, Н. Котелянець, Є. Мілеряна, В. Мірошника, В. Моляко, Т. Мачачі, Т. Носаченко, Л. Оршанського, О. Проскури, Г. Тарасенко, В. Тименка, К. Щербакової, Г. Щукіної. Особливості виховної позаурочної діяльності учнів досліджували І. Бех, В. Борисов, В. Вербицький, А. Капська, Б. Кобзар, Ю. Руденко, А. Сиротенко, О. Сухомлинська, Т. Сущенко. Виховний потенціал позаурочної художньо-творчої діяльності учнів вивчали І. Андрощук, А. Кузьмінський В. Омеляненко, В. Галузьяк, М. Сметанський, О. Киричук, Л. Кондрашова.

Науково-теоретичні засади формування дизайну як науки розкрито у працях Л. Безмоздіна, О. Бойчук, М. Воронова, О. Генісаретського, В. Даниленко, О. Дем'янчук, Л. Оршанського, В. Папанек, В. Прусак, В. Сидоренко, А. Чебикіна О. Фурси. Теорію і практику мистецької освіти, художнього конструювання, дизайн-освіти досліджували В. Бутенко, Г. Гребенюк, О. Олексюк, В. Орлов, О. Отич, В. Радкевич, О. Ростовський, О. Рудницька, В. Тименко, О. Шевнюк. Вивчення дитячого конструювання, моделювання і дизайну, впровадження цього напрямку в практику початкових класів закладів загальної середньої освіти всебічно репрезентували Т. Гільберг, Н. Павич, Г. Бучківська, В. Греськовська, що представляють свої дослідження і напрацювання в наукових статтях, періодичних виданнях та методичних посібниках.

Таким чином, проблема формування конструктивних дизайнерських умінь привертає до себе увагу багатьох дослідників, тому що вона спрямована на пошуки ефективних методів і прийомів навчання учнів. Актуальність цієї проблеми зумовила вибір теми дослідження: **«Особливості художнього конструювання, моделювання та дизайн-діяльність на уроках образотворчого мистецтва в початкових класах»** та визначення мети та завдань, об'єкта, предмета наукового пошуку.

Мета дослідження – обґрунтувати теоретико-методичні засади та експериментально перевірити ефективність організаційно-педагогічних умов та методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності учнів початкових класів на уроках образотворчого мистецтва.

Відповідно до поставленої мети визначено **завдання дослідження**.

1. З'ясувати стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії і практиці діяльності початкових класів закладів загальної середньої освіти.
2. Визначити й науково обґрунтувати сутність, структуру й функційне навантаження поняття «конструктивно-дизайнерської компетентності дитини молодшого шкільного віку».

3. Розкрити сутнісні ознаки, критерії і рівні сформованості конструктивно-дизайнерської компетентності дитини молодшого шкільного віку.
4. Теоретично обґрунтувати й розробити організаційно-педагогічні умови та модель методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності дитини молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва в початкових класах.
5. Впровадити і експериментально перевірити ефективність організаційно-педагогічних умов та методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності дитини молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва в початкових класах.

Об'єкт дослідження – освітньо-виховний процес на уроках образотворчого мистецтва у початкових класах закладів загальної середньої освіти.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови та методика формування конструктивно-дизайнерської компетентності дитини молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на тому, що рівень оволодіння художньо-конструктивною діяльністю учнів початкових класів значно підвищиться за умови розроблення і впровадження організаційно-педагогічних умов та авторської методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності дитини молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва в початкових класах, сприятиме розв'язанню завдань художньо-естетичного виховання учнів початкових класів Нової української школи.

Методологічну основу дослідження становлять провідні положення теорії пізнання, системного підходу як методологічного способу пізнання педагогічних фактів, явищ, процесів, міждисциплінарного підходу, що обумовлює осмислення філософських, мистецьких, історико-культурологічних, психолого-педагогічних концепцій, вивчення наукових джерел вказаних галузей знань; професійної педагогіки як науки;

концептуальні положення педагогіки і психології щодо творчого розвитку особистості; теоретичне обґрунтування інноваційного підходу до змісту, форм і методів мистецької освіти учнів початкових класів.

Теоретичною основою дослідження є наукові праці, що розкривають проблеми філософії, психології, педагогіки, мистецької освіти, педагогічної інноватики: філософські концепції розвитку сучасної освіти (В. Андрущенко, С. Клепко, В. Луговий, В. Огнев'юк, П. Саух); наукові ідеї психології, педагогіки, мистецтвознавства та культурознавства щодо гуманізації й гуманітаризації освіти (С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Краєвський, Ю. Мальований, Н. Ничкало); теоретико-методичні основи підготовки вихователя закладу дошкільної освіти у педагогічних закладах вищої освіти (О. Антонова, В. Бондар, Н. Бібік, Н. Дем'яненко, О. Дубасенюк, Л. Коваль, О. Савченко, Г. Тарасенко), питання готовності вихователя до професійної діяльності (О. Абдулліна, А. Алексюк, Л. Хомич, Л. Хоружа); різнобічні аспекти впровадження освітніх технологій (В. Беспалько, А. Вербицький, Н. Маслова, М. Махмутов, В. Оконь, О. Падалка, О. Пехота, Г. Селевко, С. Сисоєва); результати методичних досліджень у галузі мистецької та дизайн-освіти (О. Коновець, А. Линенко, Л. Масол, В. Орлов, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, О. Фурса, О. Шевнюк).

Методи дослідження : *теоретичні* – системний аналіз, психолого-педагогічної, дидактичної, літератури з проблем початкової освіти, розроблення організаційно-педагогічних умов та методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності дитини молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва в початкових класах; формулювання основних положень і висновків дослідження; історико-педагогічний (ретроспективний) аналіз для визначення теоретичних засад означеної проблеми; порівняльний аналіз для зіставлення різних поглядів на проблему; *теоретичне моделювання* – з метою розроблення моделі; *емпіричні* – діагностувальні (бесіди, опитування, анкетування, тестування) на пошуковому та діагностувальному етапах для вивчення стану формування

готовності до забезпечення умов дошкільної освіти; *обсерваційні* – спостереження за освітньо-виховним процесом; *праксиметричні* – вивчення навчальної документації, планів, програм, результатів діяльності дітей; *експериментальні* – методи, з-поміж яких провідним буде *педагогічний експеримент* (констатувальний, формувальний та прикінцевий (контрольний) етапи); на етапі узагальнення одержаних результатів буде використано *кількісний та якісний аналізи, методи математичної статистики* для визначення результативності запропонованої методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності дитини молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва в початкових класах.

Організація та експериментальна база дослідження.

Експериментальне дослідження проводилося впродовж 2021–2023 років. У ньому брали участь студенти спеціальності 013 «Початкова освіта» ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука» (м. Рівне) та колективи й учні початкових класів Руськоморянської гімназії Усть-Чорнянської селищної ради Тячівського району Закарпатської області.

На першому – *теоретико-концептуальному* етапі (2021-2022 р.р.) – обґрунтовано актуальність, визначено об'єкт, предмет, мету й завдання наукового пошуку, розроблено його концепцію; проаналізовано стан проблеми у вітчизняній та зарубіжній педагогічній теорії та практиці; систематизовано провідні наукові підходи до її розв'язання; уточнено тезаурус дослідження.

На другому – *аналітико-пошуковому* етапі (2021-2022 р.р.) – розроблено програму експериментальної роботи; визначено сутнісні характеристики конструктивно-дизайнерської компетентності дітей; обґрунтовано теоретичні засади й розроблено методику формування конструктивно-дизайнерської компетентності дитини молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва в початкових класах; обґрунтовано

критерії відбору інноваційних педагогічних технологій, що забезпечують ефективність цього педагогічного процесу.

На третьому – *експериментальному* етапі (2022-2023 р.р.) – визначено критерії, рівні, показники та методи діагностики конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку, здійснено організацію та проведено констатувальний та формувальний етапи педагогічного експерименту, у процесі яких перевірено ефективність авторської моделі; упроваджено результати дослідження.

На четвертому – *узагальнюючому* етапі (2022-2023 р.р.) – здійснено статистично-кількісний аналіз й узагальнення результатів експериментальної роботи; сформульовано висновки, окреслено перспективи подальших наукових пошуків.

Наукова новизна і теоретичне значення результатів дослідження. У магістерській роботі досягнуто таких **наукових результатів**: визначено й науково обґрунтовано сутність, структуру й статус поняття «конструктивно-дизайнерська компетентність дітей молодшого шкільного віку»; окреслено сутнісні ознаки, складники, критерії і рівні сформованості конструктивно-дизайнерської компетентності та художньо-естетичного виховання дітей; розроблено організаційно-педагогічні умови формування конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва; здійснено обґрунтування та апробацію моделі методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності дитини молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва.

Практичне значення очікуваних наукових результатів полягає в можливості застосування наукових положень і висновків дослідження у практичній діяльності : запропоновані в дослідженні експериментальна модель, зміст, форми, методи, засоби, сутнісні ознаки, критерії і рівні сформованості конструктивно-дизайнерської компетентності дитини молодшого шкільного віку можуть бути використані науковцями й викладачами вищих педагогічних навчальних закладів для її оцінювання, що

сприятиме корекції й вдосконаленню професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів закладів загальної середньої освіти.

Апробація та впровадження результатів дослідження здійснювалися на засіданнях кафедри теорії та методик початкової освіти МEGУ, на заняттях з «Образотворчого мистецтва з методикою викладання» та «Інноваційних технологій навчання мистецької освітньої галузі» для студентів педагогічного факультету. Основні положення й результати дослідження доповідалися та обговорювалися на науково-практичних конференціях і методологічних семінарах різного рівня, зокрема :

Вінд Д. В. Художнє конструювання, моделювання та дизайн-діяльність – сучасні різновиди дитячої творчості. *Актуальні проблеми оптимізації освітнього процесу національної школи в умовах воєнного часу : інклюзивне навчання, інновації освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти*: Збірник тез виступів учасників Регіонального науково-методичного семінару (м. Рівне, 19 травня 2022 року) / за ред. О. О. Красовської, О. А. Хом'як; ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука». Рівне: МEGУ імені академіка Степана Дем'янчука, 2022. С.18-22.

Вінд Д. В. Інтегроване навчання мистецьких дисциплін в середовищі нової української школи. *Тенденції сучасної підготовки майбутніх учителів початкової школи* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (6-7 жовт. 2022 р.) / Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Ф-т початкової освіти [та ін.] ; [голов. ред. О. А. Комар; відп. за вип. Б. А. Якимчук]. Умань, 2022. С.42-46.

Структура роботи: магістерська робота Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів: теоретико-аналітичного та дослідно-експериментального, висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ МЕТОДИКИ ХУДОЖНЬОГО КОНСТРУЮВАННЯ, МОДЕЛЮВАННЯ ТА ДИЗАЙН-ДІЯЛЬНОСТІ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

1.1. Проблема формування конструктивно-дизайнерської компетентності учнів початкових класів на уроках образотворчого мистецтва засобами художнього конструювання, моделювання та дизайн-діяльності.

Конструювання — це створення моделі, приведення до певного порядку і взаємовідношення різних окремих предметів, частин, елементів, на думку В. Котляра [33, с.45]. Характерною особливістю процесу конструювання є створення та перетворення просторових уявлень на основі оволодіння певними знаннями та вміннями. Конструювання належить до продуктивних видів діяльності, оскільки спрямоване на отримання продукту.

Під дитячим конструюванням розуміють процес створення різних конструкцій, моделей, в яких передбачено взаєморозміщення частин та елементів, способи їх з'єднання. Матеріалами для дитячої конструктивної діяльності є: дитячий будівельний матеріал, спеціальні конструктори (дерев'яні, металеві, пластмасові); папір, картон, тканина, природний, викидний матеріали. Дослідження педагогів і психологів свідчать, що конструювання є продуктивним видом діяльності, у процесі якого відбувається розвиток дитини (Л. Артемова, Н. Ветлугіна, А. Давидчук, Т. Комарова, В. Мухіна, Б. Неменський, Є. Фльоріна) [64, 65].

Конструювання як вид продуктивної діяльності дітей досліджувалося науковцями в різних напрямках: види конструювання; вплив конструктивної діяльності на розвиток психічних процесів учнів початкових класів; умови і форми організації конструювання (Т. Гільберг, Н. Павич, Г. Бучківська,

В. Греськовська). Для конструктивної діяльності у молодших школярів суттєвого значення набуває розвиток спостережливості; організація сприйняття об'єктів дітьми; попереднє сприйняття образів предметів та цілісність уявлень, що формується на цій основі (П. Гальперін, Є. Ігнат'єв, Є. Фльоріна). Дослідження останніх років свідчать, що конструювання є не тільки практичною творчою діяльністю, а й універсальною розумовою здатністю, що виявляється в різних видах освітньої діяльності (зображувальній, ігровій, мовленнєвій) і спрямоване на створення нового — малюнків, сюжетів, текстів, макетів, проєктів, моделей) (Л. Парамонова, І. Пашиліте, О. Сафонова, Г. Урадовських, О. Христ) [94, с.95]. Розрізняють два типи конструювання: технічне і художнє.

У технічному конструюванні діти переважно відображають реальні та уявні об'єкти (за асоціаціями з образами казок, фільмів). Моделюючи різні об'єкти, діти відтворюють їхні основні структурні та функціональні ознаки: будинок з дахом, вікнами, дверима; корабелі, з палубою. Така конструктивна діяльність за своєю сутністю схожа на конструктивно-технічну діяльність дорослих: процес створення споруди підпорядкований її практичному призначенню. До такого типу конструювання належать: конструювання з будівельного матеріалу, конструювання з деталей конструкторів, що мають різні способи з'єднання (пази, шипи, гайки і таке інше); конструювання з великих модульних блоків.

На відміну від першого типу, художнє конструювання взаємопов'язує техніку й мистецтво. Це творча діяльність дітей з різними матеріалами, в процесі якої вони виготовляють не тільки корисні, а й естетично значущі вироби для ігор, праці, побуту.

Дослідження свідчать, що специфіка художнього конструювання полягає у єдності утилітарного й естетичного (корисності, доцільності й художньої виразності речей, що створюються) та у створенні нових конструктивних і художньо-декоративних підходів та рішень (С. Волкотруб, М. Фішер, М. Федоров, П. Шпара, І. Шпара). Художнє конструювання

залучає особистість до творчої діяльності із засвоєння об'єктів конструктивної творчості. Ця діяльність вважається декоративною, художньо-ужитковою, оскільки у процесі роботи дитина враховує естетичні характеристики матеріалів на основі набутих знань, уявлень, практичного досвіду. У художньому конструюванні діти, створюючи різні образи, не лише відтворюють їхню структуру, а й виражають своє ставлення до них, передають їхній естетичний характер за допомогою кольору, фактури, форм [69, с.89].

Визначають такі педагогічні принципи художнього конструювання: принцип єдності утилітарного й естетичного (в будь-якому об'єкті дитячої праці певною мірою повинен бути присутній пошук доцільних рішень і художньої виразності); пошук і конкретизування нетрадиційних форм об'єктів (спрямування уваги дітей на творчий процес пошуку фантастичних форм за допомогою евристичних методів); принцип гармонійної цілісності (система завдань і вправ щодо вивчення основ композиції, розвиток образного бачення предмета); принцип активної співтворчості (А. Івершинь, М. Фішер) [69, с.105].

До художнього конструювання належать: конструювання з паперу і картону, з природного матеріалу, з викидного матеріалу (предметів, що втратили своє побутове призначення, та залишків різних матеріалів), з тканини. Кожний вид конструювання має свою специфіку, що зумовлено особливостями матеріалів, які мають певні фізичні та механічні характеристики, зовнішній вигляд і виражальні можливості. Умовно матеріали для дитячого художнього конструювання поділяють на такі групи: неоформлені, напівформлені та природні матеріали.

Папір, картон і тканину зараховують до неоформлених матеріалів. У кожному з цих матеріалів не закладено нічого, крім кольору, фактури і розміру. Тому робота з ними задовольняє потребу молодших школярів у створенні нового, дослідженні їхніх властивостей та можливостей. Викидний матеріал (різні коробочки, пластикові пляшечки, пінопласт) зараховують по

напівоформлених матеріалів. По-різному видозмінюючи їх, діти створюють мові об'єкти, цілісні композиції: поєднують різноманітні матеріали між собою. Кожний з художніх матеріалів, які використовують діти, має особливі фізичні властивості і зовнішній вигляд, специфічні виразні можливості.

Основу формування вмінь творчого конструювання становлять три взаємопов'язані компоненти: самостійне дитяче експериментування з новим матеріалом; розвиток образного мислення та уяви; формування узагальнених способів діяльності. Орієнтування в матеріалі, організоване педагогом як самостійне дитяче експериментування, без вирішення певних конструктивних завдань набуває пізнавального характеру. Експериментування з матеріалами і формування узагальнених способів конструювання (технічних і створення образу) спонукає дітей «вбудовувати» засвоєні раніше способи у нові змістові контексти. А це, своєю чергою, веде до виникнення нових способів і нових задумів, заснованих на пізнавально-емоційному переживанні. Конструюючи з природного матеріалу, учні вчаться передавати красу природи в художніх образах. Це сприяє розвитку естетичного сприйняття, розвиває почуття любові до природи.

Як показали дослідження Д. Богоявленської, Л. Парамонової, Г. Урадовських, О. Христ, О. Сафонові, у дітей молодшого шкільного віку яскраво виражена пізнавальна активність, що має велике значення для розгортання творчого процесу в конструктивній діяльності. Існують різні види конструювання, зумовлені способами створення конструкцій. Поширеними в педагогічній практиці є конструювання за зразком, умовами, власним задумом [69, с.108].

Для роботи з будівельним матеріалом застосовується конструювання за моделлю, тобто моделювання за найпростішими кресленнями та наочними схемами. Особливе місце в дитячому моделюванні посідає діяльність, у процесі якої діти відображають реальний предмет чи його зображення. Така форма називається моделюванням за зразком. Вона була розроблена і запроваджена в практику роботи з дітьми Ф. Фребелем. Дітям пропонують

зразки виробів з паперу, природних та інших матеріалів, будівель, виконаних з деталей будівельного матеріалу і конструкторів, демонструються способи їх створення [57, с.38].

Ще один вид моделювання — за найпростішими кресленнями і наочними схемами — був розроблений С. Леона Лоренсо і В. Холмовською. Дослідники зазначають, що моделювальний характер самої діяльності, в якій з деталей будівельного матеріалу відтворюються зовнішні та окремі функціональні особливості реальних об'єктів, створює можливості для розвитку внутрішніх форм наочного моделювання. Ці можливості найуспішніше можуть реалізовуватися в разі навчання дітей спочатку побудови найпростіших схем-креслень, що відображають зразки будови, а потім, навпаки, практичного створення конструкцій за простими кресленнями-схемами [57, с.34].

Проте діти молодшого шкільного віку, як правило, не вміють виокремлювати площинні проекції об'ємних геометричних тіл (деталей будівельного матеріалу). Для подолання таких труднощів спеціально було розроблено шаблони (В. Брофман), які діти використовують для побудови наочних моделей (креслень), що відображають їхні конструктивні задуми. Внаслідок такого навчання у дітей розвиваються образне мислення і пізнавальні здібності, тобто вони починають будувати і застосовувати зовнішні моделі «другого порядку» — найпростіші креслення як засіб самостійного пізнання нових об'єктів [57, с.54].

Моделювання з деталей конструкторів, що мають різні способи кріплення (пази, штифти, гайки, шипи і т. д.), так само, як і моделювання з будівельного матеріалу, належить до технічного типу конструювання. Основні деталі конструкторів мають геометричну форму. Їхнє поєднання в різних комбінаціях дає змогу відображувати реальні об'єкти, моделювати їхню структуру з погляду функціонального призначення кожного. Разом з тим учні можуть втілювати у конструкціях фантастичні образи, які не існують в житті. У практиці початкової освіти цей вид моделювання

належить до досить складної діяльності, яка має репродуктивний (відтворювальний) характер. Майже кожний конструкторський набір містить малюнки і схеми з моделями різних конструкцій. Для того щоб успішно «зібрати—розібрати» певні об'єкти, діти повинні вміти читати запропоновані схеми, малюнки.

Дизайн як явище сучасного життя, як вид мистецтва та частина культури природним чином є присутньою в системі початкової освіти. Завдання навчання дизайну дітей молодшого шкільного віку – виховання в них інтересу та естетичного ставлення до навколишнього світу, творів зображального мистецтва, залучення учнів до благоустрою та прикрашання свого ігрового простору. В. Котляр розглядає учнівську дизайн-діяльність як ігродизайн, художньо-ігрове проектування та конструювання. У процесі шкільної дизайн-діяльності (ігродизайну) повноцінно виявляється учнівська дизайн-обдарованість і природно визріває інтегративне конструктивне уміння учнів початкових класів [28, с.121].

У галузі початкової освіти дизайн-діяльність як синтез образотворчого мистецтва і художньої праці молодших школярів може поширюватися на знакові системи мови, математики, музики, театралізованої діяльності. У процесі дизайн-діяльності визріває академічна обдарованість дітей молодшого шкільного віку, і власне дизайн-діяльність трансформується у новітню технологію початкової шкільної дизайн-освіти педагогічними умовами запровадження початкової шкільної дизайн-освіти є:

- сюжетно вмотивований зміст як синтез ціннісних для учнів видів діяльності з художньою працею в основі;
- організація життєдіяльності учнів у вигляді тематичних днів, художньої праці із ситуаціями вибору ціннісних видів діяльності.

Іншим трактування поняття «дизайн» є «художнє конструювання», яке визначається як своєрідний метод проектування предметного середовища. Ці поняття є якщо не тотожними, то досить близькими. Термін «художнє конструювання» вживається у таких значеннях: як синонім поняття «дизайн,

дизайнерська діяльність», як назва окремого виду дизайну – індустріального (промислового) дизайну, як творчий метод (методика) дизайну, тобто сам процес проектування (дизайн-процес).

Об'єктом дизайну може стати практично будь-який новий технічний промисловий виріб, стверджує В. Матвієнко (комплект, ансамбль, комплекс, системи) в будь-якій сфері життєдіяльності людей [56, с.36-38].

Основні категорії дизайну нами нижче представлені.

Образ – ідеальне уявлення про об'єкт, художньо-образна модель, створена уявою дизайнера.

Функція – робота, яку повинен виконувати виріб, а також смислова, знакова і ціннісна ролі речей.

Морфологія – будова, структура форми виробу, організована відповідно до його функції, матеріалу і способу виготовлення, які втілює задум дизайнера.

Технологічна форма – морфологія, втілена в способі промислового виробництва речі – об'єкта дизайн-проективання в результаті художнього осмислення технології.

Естетична цінність – особливе значення об'єкта, що виявляється людиною в ситуації естетичного сприйняття.

У цілому, основні особливості дизайнерського мислення можна подати у такому вигляді:

- системне володіння логічними операціями;
- наявність новизни, оригінальності, стильового чуття, здатності до проектування;
- розуміння доцільності, раціональності речей; знання способів створення естетично грамотної речі й гармонійного середовища.

Дизайн як особливий вид творчої діяльності комплексно розв'язує такі завдання: утилітарно-функціональні; конструктивно-технологічні; економічні; естетичні. Дизайн, як і будь-яка творчість, має дві основи: інтуїтивно-емоційну та логічно-наукову. Перша основа тісно пов'язана з

особистістю автора, його смаками, відчуттям і баченням світу, схильностями, уподобаннями. Інтуїтивна основа дизайну відкладає свій особливий, неповторний, індивідуальних відбиток як на творчий дизайн-процес, так і на його результат – дизайн-продукт. Основною вимогою дизайну є відповідність форми і всіх деталей конструкції у виробі його призначенню (краса + користь).

Зображально-виражальні засоби дизайну є загальними для мистецтва: крапка, лінія, фактура, текстура, колір, форма, об'єм, пропорції, маса і простір. Елементи комбінуються на основі принципів композиції: симетрії, асиметрії, рівноваги, ритму і руху. Закономірним результатом розвитку людської культури є художньо-перетворювальна (художньо-конструктивна) діяльність, яка ще має назву дизайн-діяльності.

Дизайнерська діяльність – це художнє конструювання, яке допомагає створювати промислові вироби, які не тільки зручні у використанні, а й мають високий естетичний рівень. Функції дизайну, у яких виявляється його соціально-культурна, споживчо-функціональна і комунікативно-естетична цінність. Функції дизайну близькі до творчої діяльності, в цілому є єдиною системою, в яку входять конструктивна, гносеологічна, аксіологічна, виховна, евристична, соціальна, комунікативна і гедонічна функції [94, с.40].

Існують такі види дизайну: промисловий дизайн, графічний дизайн, візаж, дизайн одягу, фітодизайн, дизайн середовища, екологічний дизайн.

Промисловий дизайн – це конструювання станків, транспортних засобів, побутових приборів, посуду, меблів. Дизайнер повинен подбати про те, щоб його вироби були зручні, корисні, надійні та красиві.

Графічний дизайн – це промислова графіка (етикетки, упаковка товарів, листівки, конверти тощо), розробка графічного стилю закладу, дизайн сайтів, графічна реклама продукції.

Фірмовий стиль передбачає створення знаків, шрифтів та інших елементів оформлення буклетів, бланків, етикеток, візитівок, сувенірної продукції.

Особлива галузь графічного дизайну – дизайн книг, який виник у ХХ ст. Функції графічного дизайнера зі створення книги – продумати конструкцію книги, її внутрішнє і зовнішнє оформлення, у той час як ілюстрації до книги створює, як правило, художник. Інколи ці функції зі створення книги виконує одна й та сама людина – графічний дизайнер.

Арт-дизайн – це мистецтво проектування в найбільш широкому значенні цього слова. Це може бути проектування таких об'єктів, які не мають прямого функціонального призначення та демонструються тільки у виставкових залах.

Візаж, або мистецтво макіяжу. Візажист є своєрідним дизайнером і «архітектором» обличчя. Поняття «макіяж» має два значення: у першому випадку під ним розуміють косметичні препарати, які є робочим матеріалом для візажиста, а в другому – мистецтво оформлення обличчя за допомогою спеціального гриму, фарб, декоративних матеріалів.

Фітодизайн – це створення окремих об'ємних або площинних композицій із живих або засушених квітів і рослин, а також цілісне оформлення інтер'єрів квітами, травами. Майстерність дизайнера визначається в тому, щоб підібрати для майбутньої композиції рослину за формою і кольором, скласти букет відповідно до певного стилю. Правильно підібрані флористичні композиції створюють психологічний комфорт у приміщенні, поліпшують мікроклімат. Інколи площинні композиції із засушених рослин називають флористикою.

Дизайн одягу включає його моделювання та конструювання. Мода змінюється стрімко, тому дизайнери постійно працюють над новими колекціями одягу.

Дизайн середовища об'єднує проектування інтер'єру та екстер'єру, ландшафтний дизайн. Ландшафтні дизайнери займаються озелененням і благоустроєм території. У наш час виникла потреба виділити в окрему галузь екологічний дизайн, який має сприяти вирішенню проблеми сприятливого впливу на людину середовища, що проектується і створюється.

Як стверджує В. Матвієнко, всі види дизайну беруть участь у формуванні цілісного естетичного середовища, а дизайн можна розглядати як масове явище культури, яке спрямоване на прояв піклування про зручність, благо та красу всього суспільства [56, с.67].

1.2. Державні вимоги до формування компетенцій художнього конструювання, моделювання та дизайн-діяльності у змісті програми образотворчого мистецтва для 1-4 класів.

Дитяче конструювання, моделювання та дизайн визначається як галузь художньо-естетичної освіти учнів початкових класів, що інтегрується з конструюванням, художньою працею, зображальною діяльністю. В. Котляр, характеризуючи дитячий дизайн, зазначає, що у ньому єдність дидактичних і творчих завдань відповідає сучасним педагогічним тенденціям поліхудожнього розвитку учнів визначає таку типологію у структурі дитячого дизайну (відповідно до класифікації, прийнятої в професійному дизайні) [33, с.120].

Організуюючи конструктивну діяльність з дітьми молодшого шкільного віку, педагог реалізує низку завдань – як загальних, так і більш практико орієнтованих. До загальних завдань можна віднести: виховувати у дітей інтерес, естетичне ставлення до навколишньої дійсності, творів мистецтва; долучати до благоустрою і прикрашання свого освітнього простору, оточення [69, с.32]. На думку Г. Пантелєєва, у роботі з учнями початкових класів у галузі дитячого дизайну педагог має розв'язувати такі практичні завдання [69, с.24]:

- ознайомлювати зі способами площинного та об'ємно-просторового оформлення: моделювання, макетування (фасони і декор одягу, виготовлення аксесуарів);

- показувати, як слід планувати свою роботу за етапами: задум, ескіз, макет, втілення (самостійно або з дорослим);

- організувати участь дітей у створенні педагогічних композицій до святкових подій та розваг (фризи, панно, колажі, панорами, діорами) і в тривалих архітектурно-художніх проєктах (за сюжетами казок, за фольклорно-історичною темою, в контексті дизайну сучасного міста і села);

- вчити учнів використовувати сучасне обладнання (лекала, трафарети, степлери тощо) та різні матеріали (природні – дерево, камінь, тканини, і штучні – різна упаковка, біжутерія, плівки, галантерея).

У закладі загальної шкільної освіти використання основ дизайну (художнього конструювання) на уроках «Мистецтва» пов'язане зі створенням художнього образу виробу з паперу, природних та утилізованих матеріалів [55, с.120]. Діти повинні набути таких навичок:

- у роботі з папером – правильно згинати, розрізати, склеювати, зшивати аркуш, вирізати за готовою викрійкою;

- у роботі з тканиною – навчитися всилати нитку в голку, зав'язувати вузол, шити по висмикнутій нитці, шити швом уперед чи назад голкою, зшивати шматочки тканини, вміти викроювати за готовою викрійкою, пришивати вішалки до рушничка, фартушка, спіднички, штанців і гудзика до плаття, фартушка.

Навчання дітей молодшого шкільного віку основ дизайну, що відбувається на основі художнього конструювання, базується на сприйнятті дитиною ознак конструктивного матеріалу різними органами чуттів (дотику, зору), формуванні просторових уявлень (форми, розміру, розміщення предметів та їх частин) та розвиткові діяльності руки як «аналізатора», що дозволяє їй вступити в складні відносини з навколишніми предметами. На етапі початкової школи художньо-конструювальна діяльність має репродуктивний характер, оскільки діти діють за поясненням, взірцем, технологічними картками, схемами.

Метод наочно-проєктного орієнтуру може бути використаний у всіх видах дитячого конструювання, моделювання та дизайну, але найбільш ефективно використовується при виконанні завдань з декоративно-

просторового дизайну. Прийоми роботи можуть бути спрямовані на знайомство з характером майбутнього оформлення в заданому вчителем ключі. Предметами дизайнерської діяльності можуть бути різні панно. Наприклад, для панно заготовлюється сітка з наміченими осередками, які заповнюються малюнками, аплікацією, моделями по певній темі [56, с. 19].

Метод розробки завдань з продовженням проєктування. Як предмет дизайну, наприклад, пропонується побудувати будинок, спроектувати виріб, інтер'єр. Обговорюється характер майбутньої споруди, виробу, потім кожна дитина проєктує будинок. Малюнки-креслення обговорюються і обираються як проєкт найцікаві. На декількох заняттях діти моделюють, створюють макет будинку, виконують деталі, декорують. Після проробленої роботи об'єднують свої споруди в загальну композицію [56, с. 20].

Метод поетапного розв'язання проєктного завдання. Важливими в цьому методі є формулювання завдань, які спрямовані на створення конкретного предмету дизайну, виконання проміжних завдань (малюнки, ескізи, макети). Наприклад, для створення костюму необхідно розглянути малюнки із зображенням моделей костюмів, виробів, вибрати зразки, що сподобалися, створити ескізи своїх варіантів, вибрати необхідний матеріал, опанувати способи виготовлення [56, с. 20].

Метод макетування засновано на тому, що діти молодшого шкільного віку розуміють, що у реальних предметів можуть бути заступники, що площинні фігури можуть замінити на плані реальні трьохмірні об'єкти. Предметами конструювання з використанням методу макетування можуть бути композиції декоративного оформлення приміщення до свята. Ефективними прийомами створення предметів дизайну можуть бути: ознайомлення з темою, поетапним характером виконання роботи, вигадання варіантів оздоблення до свята, розглядання простору приміщення і місця розташування оздоблення, розглядання макета. Види роботи: виконання ескізів на підготовлених аркушах паперу, виготовлення невеликих макетів на заготований розгортках, що зображують стіни, малювання узорів прикрас;

прикладання малюнків до макета, оцінювання і зміна своїх ескізів, доробка свого задуму; відбір самих вдалих варіантів разом з дорослим [56, с. 20].

Таким чином, представлені вище методи і прийоми, що використовуються в таких повчальних формах, як урок, лабораторія сприяють розвитку художньо-конструктивної компетенції. Важливо з точністю підійти до вибору методу, враховуючи рівень знань, умінь дітей і напрям дизайн-діяльність, оскільки правильний вибір методів зумовлює практичний результат - створення предмету дизайну, а також дозволяє здійснювати роботу з учнями послідовно і системно.

Серед форм роботи для нас важлива така *форма навчання*, як урок. Л. Кашуба пропонується зразкова тематика уроків образотворчого мистецтва. Вивчивши зміст якої можна зробити висновок, що тематика уроків різноманітна і залежить від напрямку дизайн-діяльність, матеріалів, що використовуються, призначення предметів конструктивної діяльності і пов'язана з явищами суспільного життя [23, с. 37].

Етапи і організація уроків навчання конструювання, моделювання і дизайну Н. Матвієнко пропонує всю роботу ділити на етапи [56, с. 21].

На першому етапі суттєвим є постановка мети, передбачення результатів конструктивної діяльності, визначення задуму. Це може бути виготовлення конкретного предмету для ігрової, театральної діяльності, прикраси для групи, подарунка. Як правило, учням цікава і зрозуміла така постановка мети. Важливо, щоб ініціатива виходила від дітей. Стимулом для діяльності може бути спеціально організоване предметне середовище, яке поступово наповнюється відеоматеріалами, дидактичною грою, різними матеріалами для виготовлення предметів (шаблонами, зразками, напівфабрикатами). Активну участь в створенні освітнього середовища можуть взяти батьки.

Другий етап - реалізація задуму. Для реалізації задуму необхідні певні уявлення за темою; оволодіння способами виготовлення предмету дизайну, технологіями роботи з конкретними творчими матеріалами. На цьому етапі

важливим є отримання реальних результатів. Види роботи з учнями на цьому етапі: бесіди по темі, екскурсії, індивідуальна і групова робота поза уроками, спеціально організовані уроки «Мистецтва», екскурсії.

Третій етап - визначення способу презентації, використання результатів роботи. Окреме заняття дитячого дизайну може бути проведене з метою обговорення, як зручно і красиво розташувати вироби дизайну в інтер'єрі класного приміщення, як використати їх в грі, театральній-ігровій діяльності.

Найпростішою формою навчання конструкторської та моделювальної діяльності є виконання виробів *за зразком*. Основи цього виду роботи були розроблені видатним німецьким педагогом Ф. Фребелем. Дітям пропонуються зразки виробів з різних матеріалів і демонструються способи їх відтворення. Ця форма забезпечує передачу знань, способів дій, які ґрунтуються на наслідуванні, і не пов'язана безпосередньо з творчим розвитком дитини. Разом з тим в її рамках забезпечується перехід до самостійної, пошукової діяльності творчого характеру.

Робота за моделлю передбачає покликання дитини на певний орієнтир. Але, на відміну від зразка, модель не показує наочного та детального уявлення про структуру виробу, а передбачає, що дитина має її визначити самостійно, без допомоги вихователя, інтерпретуючи [57, с.23].

Робота за аналогією. Після виготовлення виробу дітьми під керівництвом вчителя, їм пропонується самостійно провести конструювання аналогічного до конструкції або дещо складнішого, але подібного за конструкцією виробу [57, с.26].

Організація роботи за коментарем вчителя полягає у тому, що вихователь по черзі показує конструкції деталей, демонструє прийоми їх виготовлення та з'єднання, порядок обробки виробу, використання за призначенням. Діти займаються репродуктивною діяльністю, відтворюють, копіюють дії вчителя.

Інтеграція – це форма широкого взаємозв’язку, взаємопроникнення освітніх галузей різного змісту освітньої діяльності дітей. Такий взаємозв’язок забезпечує повне та різностороннє пізнання предметів і явищ дійсності, формування асоціацій та їх активізацію у процесі творчості в різних видах естетичної діяльності. Конструкторська діяльність добре інтегрується з ознайомлення дітей з суспільним середовищем, природним довкіллям, математикою, розвитком мовлення, а також з ігровою, театралізованою видами діяльності. Специфіка художнього конструювання, моделювання та дизайну визначається тим, що педагог має можливість формувати в учнів цілісне світосприймання, а учні – набувати цілісних уявлень про рукотворний світ, про мистецтво як категорію людського духовного та практичного буття, формувати узагальнені способи дій. Уроки «Мистецтва» з елементами художнього конструювання, моделювання та дизайну краще проводити за структурою комбіновані. Наприклад, ознайомлення молодших школярів з різними матеріалами та їхніми властивостями, експериментально-дослідна робота може здійснюватися на уроках «Мистецтва» з такого розділу програми: «Художньо-практична діяльність» [85, с.23]:

- дослідження довкілля, виявлення цікавих, незвичайних об’єктів для створення художніх образів;
- вирізування, конструювання з паперу та інших підручних матеріалів.
- робота з природними матеріалами;
- елементарна стилізація форм оздоблювальних елементів різних видів декоративно-прикладного мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка);
- ліплення з пластичних матеріалів різними (простими) прийомами і способами;
- прикрашання місця, де навчається, живе;
- організація робочого місця;
- дотримання охайності та правил техніки безпеки.

Відповідно до засад Державного стандарту початкової освіти урок є головною формою роботи з учнями, проте не єдиною формою. Розширення розвивального простору дитини, необхідного для її особистісного зростання, вимагає від педагога проведення різноманітних форм роботи : екскурсій, самостійної, індивідуального спілкування, колективної роботи (у тому числі – міні-форм), а також забезпечення такого спілкування з дітьми, яке визначає пряме чи опосередковане їх навчання [18, с.26].

Структура уроку «Мистецтва» з елементами художнього конструювання, моделювання та дизайну ґрунтується на послідовному оволодінні проєктивними вміннями і навичками, визначається поставленими завданнями і тривалістю активної дитячої працездатності, зумовленої віковими та індивідуальними особливостями. Організація та проведення уроків художнього конструювання, моделювання та дизайну вимагає від вчителя належної художньо-творчої та методичної підготовки: педагог має дібрати навчальний матеріал, продумати послідовність його подачі, прийоми показу окремих операцій конструювання. Плануючи кожне заняття художнього конструювання, вчитель має урахувати, з якою мірою працездатності та зацікавленості учні будуть опановувати навчальний матеріал [57, с.43].

Структура уроків «Мистецтва» за тематикою конструювання та дизайну:

I. *Організаційно-актуалізаційний етап. Попередня робота:* спостереження у довкіллі, предметно-просторовому середовищі, природі, відвідування виставок, спостереження за роботою майстрів дизайнерів, декоративно-ужиткового мистецтва, аналіз творів мистецтва, арт-об'єктів, читання літературних творів, імітаційні ігри. У вступній частині педагогу доречно використовувати ігрову ситуацію, коли вчитель використовує «несподівану появу» певного персонажа або незвичайне подання дітям зображального матеріалу («Ось до нас завітав листоноша. Він приніс незвичну посилку. Що в ній? Так, там багато різноманітного рослинного матеріалу і лист від Білочки. Вона просить скласти вітальну листівку для

Ведмедика. Як нам найкраще зробити з цього матеріалу подарунок – зробити букет (флористика)? Оздобити листівку? Які ще думки?»).

Підготовча робота передбачає перехід до регламентованої діяльності на уроці.

II. Мотиваційний етап. Підготовча робота є своєрідним підготовчим підґрунтям до безпосереднього навчання учнів конструктивних дій. Цей етап уроку спрямований на мобілізацію уваги учнів, емоційну установку на зацікавлення їх предметом майбутньої дизайн-діяльності, моделювання та конструювання. Мотивація передбачає повідомлення учням того, задля чого варто зробити запропоноване дорослим творче завдання, реалізувати ідею.

На уроках «Мистецтва» з елементами художнього конструювання ігрова мотивація, використана вчителем, дозволяє уникнути постановки завдання в категоричній формі («Діти, сьогодні на занятті ми будемо робити...»), спонукає учнів до практичних дій, викликає в школярів бажання прийти на допомогу певному герою, зробити вироби як подарунок близьким людям або друзям, надає можливість перебувати в діяльності, заповненій грою.

Результатом цієї частини уроку має бути психологічна готовність учня включитись у працю й оволодіти певними вміннями та навичками. Важливу роль у цьому відіграє емоційна розповідь вчителя, гарні ілюстрації, демонстрування зразків, використання художньої літератури та фольклору (загадки, прислів'я), музики.

III. Основна частина. Процес художньо-продуктивної діяльності (художнього конструювання, моделювання та дизайну) передбачає безпосередню спільну діяльність та спілкування педагога і учнів. Сутність цієї частини полягає у реалізації набутих молодшими школярами знань у практичній діяльності, в оволодінні ними практичними конструктивними вміннями та навичками, що впливають із завдань заняття. На уроках «Мистецтва» з елементами художнього конструювання, зважаючи на його специфіку, у цій його частині вчителем повинні добиратися такі елементи педагогічної діяльності – спеціальні форми роботи, методи та прийоми її

організації, які нададуть можливість більш ефективно й цікаво для дітей організувати роботу.

Практичній роботі дітей повинно передувати виконання спеціальних вправ на розминання рук. Розминка суглобів кисті та пальців сприяє підготовці до рухів, які є необхідними в удожньо-предметній діяльності. Це дає можливість учням правильно, тривало й без видимих зусиль використовувати інструменти, більш впевнено обробляти ними різні матеріали (папір, рослинний, викидний матеріал, конструктор).

Всі пальчикові вправи, які проводить вчитель перед початком практичної роботи, мають бути ігрового, цілеспрямованого характеру. Динамічні вірші включають в себе серію імітаційних рухів відповідно до змісту вірша: кожен рядок вірша супроводжується конкретним рухом рук і промовлянням тексту разом із педагогом. Асоціативний образ утворюється в уяві учнів й тим самим допомагає учням запам'ятати рух у цікавій ігровій формі. Після проведення пальчикової гімнастики в основній частині уроку з удожнього конструювання вчитель відповідно до визначеної мети уроку «Мистецтва» може використовувати різні за призначенням вправи:

- вправи на удосконалення технічних навичок конструктивної діяльності;
- творчі вправи дизайнерського характеру;
- вправи, що застосовуються в ігровій формі моделювання з конструктором.

Ефективність *основної частини* уроку багато в чому залежить від попередньої підготовки вчителя: добору дизайн-матеріалу, продуманості послідовності його подачі, відповідності прийомів показу окремих операцій. Організація уроків «Мистецтва» з елементами удожнього конструювання в основній частині передбачає реалізацію певних етапів: показ вчителем способів виконання роботи, безпосередня робота учнів над опануванням нових умінь або удосконалення раніше засвоєних. Якщо урок з матеріалом, удожньою технікою роботи буде першим, вчитель повинен приділити належну увагу кожному учневі з тим, щоб допомогти їй засвоїти основні

прийоми. Вчитель також звертає увагу учнів класу на правильне й безпечне користування інструментами.

IV. У *заклучній частині* вчитель аналізує дитячу конструктивну діяльність на занятті, а також результативність конструювання, характеризує творчі здобутки кожного учня стосовно виконаної роботи. Після проведеного оцінювання молодші школярі можуть організувати міні-виставку робіт або використати їх у подальшій ігровій діяльності. Так, виготовлені власноруч іграшки діти можуть використати в іграх-драматизаціях, у сюжетно-рольових іграх, розвагах. Завдання вчителя у проведенні *заклучної частини* уроку «Мистецтва» з елементами художнього конструювання – спонукати учнів до активного обговорення та оцінювання творчих робіт, а також поведінки у процесі виготовлення виробу. Потрібно акцентувати увагу на проявах під час роботи таких позитивних моральних якостей, як взаємодопомога, чуйність, тактовність, захоплення вдалою роботою товариша, самокритичність. Для всіх частин заняття однаково важливими є виконання розвивальних, виховних і навчальних завдань.

Організація *самостійної художньо-продуктивної роботи* повинна мати в основі не лише удосконалення набутих умінь учнів, але й підвищення мотивації на створення цікавих, красивих, суспільно значущих робіт. У час, відведений для самостійних занять, учні можуть прикрашати до свят класну кімнату, вестибюль школи, готувати посібники для занять: матеріали для моделювання, коробки для олівців, підставки для пензликів.

Для ефективно організації уроків з елементами художнього конструювання вчитель має мотивувати учнів на створення різноманітних виробів, іграшок, атрибутів для ігор. Цьому допоможуть спостереження за навколишньою дійсністю, в процесі яких діти отримують різноманітні враження, співставляють образи дійсності з тими, які створюються ними на уроках. Вчитель спрямовує увагу дітей на можливість збагачення їхніх творчих робіт новими ідеями у розкритті образу, використання конструктивних прийомів самих дітей.

Поглиблення роботи з учнями в додаткових формах роботи: гуртках, дитячих дизайн-студіях вимагає від педагогічного колективу реалізації зусиль щодо забезпечення необхідних умов художнього виховання учнів. З цією метою у закладі загальної шкільної освіти доречно мати спеціально обладнане приміщення – на кшталт дитячої художньої студії або дизайн-студії.

На уроках «Мистецтва» з елементами художнього конструювання, створюючи вироби, працюють з різними інструментами і матеріалами. Вчителю слід не тільки навчати дітей користуватися ними практично як на заняттях, так і в самостійній діяльності у школі і вдома. Важливо також дати учням необхідні відомості про тканини, нитки, тасьму, на гурткових заняттях їх слід оновлювати, поповнювати і поглиблювати. При цьому політехнічний кругозір дітей розширюється.

Первинне ознайомлення учнів з інструментами та пристроями відбувається на уроках «Мистецтва» з елементами художньої праці. Доцільно не тільки ознайомити дітей з різними інструментами і пристроями, але і порівняти між собою: ножиці з ножем, сантиметрову стрічку з лінійкою, рулеткою, ручні голки з машинними. На цих уроках дітей привчають до того, що кожна річ, у тому числі інструменти для роботи мають своє спеціально відведене місце. З перших уроків потрібно привчати учнів до дотримання правил техніки безпеки під час роботи. Школярі повинні завжди пам'ятати, що інструментами потрібно користуватися обережно й акуратно, не відволікатися під час роботи з голкою [56, с.63].

Організація роботи з дітьми у галузі дитячого дизайну розгортається здебільшого в межах приміщення класної кімнати і потребує, перш за все, відповідного матеріально-технічного забезпечення. У методичних рекомендаціях зазначено, що залежно від розміру класної кімнати осередок творчості обладнується по-різному, наприклад, можна відвести у шафі полицю для інструментів та матеріалів, які слід розташовувати так, щоб ними було зручно користуватися.

В осередку творчості повинні бути комплекти інструментів для організації одночасної роботи 4–6 дітей, обладнання для шиття і роботи з природним матеріалом, а також кольоровий папір, тонкий картон, клей, олівці, фарби, лінійки. Швацьке обладнання (ножиці, різнокольорові нитки, голки, гудзики) варто скласти до окремої коробки. Інструменти і матеріали для роботи з природним матеріалом також слід розмістити в коробках у певному порядку: ножі, шило, голки, нитки, гнучкий тонкий дріт, пластилін і різні природні матеріали (палички, листя, каштани та жолуді).

Осередок творчості повинен бути оснащеним [57, с.56]:

- папір та картон (а також обгортковий, гофрований, тютюновий, подарунковий, оксамитовий, обрізки журналів);
- засоби для малювання, клей, пензлики різного розміру та форми, скотч;
- ляльки-мультики (для створення колекцій лялькового одягу);
- комплект ширм (касет) «Ляльковий дім» для настільного моделювання;
- ширма-розгортка для ігрового дизайну;
- стіл-п'ятилисник з відкидними кришками-мольбертами для дизайн-рукоділья (автор Г. Пантелєєв);
- набір сучасного декоративного матеріалу, який використовується дітьми старшого дошкільного віку лише за умов контролю педагога (декоративні камінці, паєтки тощо);
- різноманітний викидний матеріал.

Спектр діяльності дизайн-студії має прикладний, інтегрований характер проектування (створення) виробів утилітарного (корисного) призначення. Дизайн-студія формує в дітей «прагматизм» продукту дитячої творчості.

Займаючись тут, діти творчо освоюють уже тривимірний простір. Особливість діяльності дизайн-студії полягає в тому, що конструктивний по суті дитячий дизайн (аранжування, одяг і декоративний простір) розвивається на основі досвіду образотворчої діяльності, який набувається дітьми на уроках у навчальному закладі.

На цій основі можуть бути створені умови для різних напрямів дитячого дизайну: «комп'ютерно-ігрового», «культури сервірування та сервісу», «екології природи»; а також профільних інтересів: любителів живопису, малюнка або ліплення, моделювання і зодчества, декораторів сцени, фольклорного рукоділля (ткацтва і плетіння, в'язання, вишивки, холодного батику), майстрів-дизайнерів з ремонту іграшок, макетів, декорацій, посібників

Рекомендації щодо організації приміщень для проведення художньо-продуктивної роботи з дітьми [57, с.84]:

- привабливе, гармонійне зовнішнє та внутрішнє оздоблення, розумне планування споруди (будівлі, приміщення, ділянки), сучасне інженерно-технічне забезпечення (місцеве освітлення, безпечні меблі та обладнання);
- оформлення інтер'єрів творами образотворчого та прикладного мистецтва (розпис та мозаїка, вітраж, карбування, картини і репродукції, скульптурна пластика, різьблення і тиснення, різні аранжування, текстиль-гобелен і макраме);
- наявність комплектних меблів і обладнання педагогічного процесу (столи, мольберти і ширми-подіуми, полиці, стелажі і пристосування для організації виставок). Індивідуальне колірне оздоблення дитячих приміщень за віковими групами;
- достатній асортимент іграшок, ігор, наочних посібників, різноманітних і якісних художніх матеріалів та інструментів для художньої праці та дитячого дизайну;
- наявність сучасних технічних засобів навчання (апаратура, посібники: поліграфія, екранні, аудіо-, теле-, відео);
- організація в дитячій студії зон для дизайну (художнє аранжування, конструювання, декоративні види рукоділля, міні-музей дитячої творчості з приміщенням-архівом для зберігання матеріалів, посібників, костюмів і декорацій.

Форма навчання – це навчально-виховний процес у загальноосвітніх закладах різного типу (у тому числі – загальноосвітньому навчальному закладі), що здійснюється з групою дітей або індивідуально. Це зовнішнє вираження узгодженої діяльності педагога і дітей, що реалізується у визначених порядку та режимі. Вчитель має можливість використовувати наступні форми організації навчання школярів художньої праці та дизайну:

Колективна форма організації дітей в дизайнерській діяльності найбільш прийнятна: об'єднання індивідуальних робіт дітей, виконаних на уроках «Мистецтва», в загальну композицію; робота групи дітей «на одному листі», де кожному відведене своє місце для роботи; поетапне виконання роботи по типу «естафети», «конвейєра» [33, с.21].

З метою корекційної роботи ми можемо провести *дидактичну гру*, яка допомагає створити особливу емоційну атмосферу, викликати інтерес дітей до дизайнерської діяльності. *Дидактична гра творчої спрямованості* може бути включена у всі види уроків, а можуть провестися і поза уроками під час самостійної ігрової діяльності дітей.

Нами пропонується гра на розвиток нестандартного способу мислення, однак, ця тільки мала кількість з тієї різноманітності гри, яку нам пропонують вчені, працюючі в цій області. Наприклад, якщо при проведенні діагностичної роботи з метою виявлення знань про колірні відтінки і стан кольорочутливості, дитина показує низький або середній рівень розвитку знань можна провести гру «Колірна гама». На розвиток асоціативного мислення можна провести гру «На що схоже?» «Сюрреалістична гра», «Чарівні плями».

Для розвитку конструктивного, просторового мислення можна провести гру «Збери фігурку», а також з цією метою можна повправляти дітей в техніці оригамі. Для розвитку у дітей композиційних навичок, навичок складання симетричних узорів можна використати завдання в ігровій формі з різними видами мозаїк. Наприклад «Прикрась хусточку», «Покривало для бабусі», «Незвичайний узор» і далі.

Таким чином, для того, щоб ефективно навчити учнів дизайн-діяльності треба: по-перше, організувати діяльність кожної дитини, а по-друге, будувати поетапно весь освітній процес. Рекомендації для педагогів із організації творчої, конструктивної, дизайнерської діяльності педагогу пропонуються:

- залучайте дитину в освітній процес, використовуючи ігрові прийоми, сприяючи розвитку інтересу до моделювання і конструювання;
- стимулюйте інтелектуальні зусилля дитини, підвищуйте впевненість дитини в своїх силах, використовуючи слова схвалення;
- виховуйте певну незалежність поглядів, відносно створення нового виробу, арт-об'єкту;
- уникайте швидких припущень, на основі ретельного спостереження і оцінки визначайте сильні і слабкі сторони учнів, не треба покладатися на те, що вони вже володіють певними конструкторськими знаннями і навиками;
- не стримуйте творчої ініціативи учнів і не робіть за них тих виробів, які вони можуть зробити самостійно;
- навчіть учнів простежувати межпредметні зв'язки;
- привчіть учнів до навичок самостійного розв'язання творчих проблем, дослідження і аналізу конструктивних ситуацій;
- підходьте до всього творчо, удосконалюйтесь в галузі дизайну: читайте і вивчайте новітні розробки з дитячого дизайну [33, с.87].

1.3. Особливості методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності учнів початкових класів на уроках образотворчого мистецтва засобами художнього конструювання, моделювання та дизайн-діяльності.

В освітньому процесі загальноосвітнього навчального закладу використовується широке коло форм, методів і засобів стимулювання розвитку творчої особистості, серед яких особливе місце займає

конструктивна діяльність. Значна роль щодо цього надається загальноосвітньому навчальному закладу, який виконує соціальне замовлення держави в освіті, спрямоване на розвиток соціально активної особистості дитини молодшого шкільного віку, самостійної, працелюбної, здатної до перетворення навколишнього світу. У Державному стандарті початкової освіти вказано, що «в умовах глобалізаційних змін на часі модернізація змісту початкової освіти, гуманізація її цілей та принципів, переорієнтація на розвиток особистості дитини як основний ресурс, що визначає розвиток суспільства» [18, с.12].

Аналізуючи сутність даного виду творчої діяльності молодших школярів, слід визначитися з поняттями «конструктивна діяльність». У підручнику з педагогіки під редакцією Л. Масол дається наступне визначення ручної праці: «Конструктивна діяльність – це виготовлення предметів з різноманітних матеріалів: картону, паперу, деревини, природного матеріалу (шишок, жолудів, соломи, кори, кукурудзяних качанів, кісточок персика), непридатного матеріалу (котушок, коробок) з використанням хутра, пір'я, обрізків тканини» [55, с.48].

Згідно з *Концепцією Нової української школи* в Україні і новими програмними вимогами в сучасних загальноосвітніх закладах використовується наступне трактування ручної праці дітей: «художньо-продуктивна діяльність» або «художнє конструювання» [31, с.12]. Художнє конструювання – це творча діяльність дитини з різними матеріалами, в процесі якої вона створює корисні та естетично значущі вироби для ігор, праці, побуту. Художнє конструювання має спрямованість на розвиток у дітей молодшого шкільного віку естетичного сприйняття навколишнього світу, початкових творчих здібностей, перших умінь і навичок в галузі художнього конструювання (дизайну).

Метою навчання дітей молодшого шкільного віку художнього конструювання є:

- формування комплексу необхідних знань, умінь, навичок художньо-конструктивної та художньо-перетворювальної діяльності та їхніх потреб відповідно до соціальних замовлень суспільства;

- виховання до віку естетично розвиненої, творчої, соціально активної особистості.

Завдання вчителя у навчанні дитини художнього конструювання – спрямувати її діяльність як на виготовлення конкретного предмета, так і розвивати творчість дитини, сприяти її всебічному розвитку. Здійснюючи роботу з художнього конструювання з учнями, вчитель в її організації повинен спиратися на вікові особливості дітей, які визначають психічний розвиток дитини і готовність до здійснення художньо-естетичної діяльності [26, с.14].

Організація та проведення уроків «Мистецтва» з елементами художнього конструювання у сучасному загальноосвітньому закладі будуть ефективними за наступних умов:

- наявності розвивального середовища для занять дітей художньо-продуктивною діяльністю (обладнаних майстерень, куточків праці, добору необхідних інструментів і матеріалів);
- відповідної професійної підготовки вихователів з художнього конструювання та основ дитячого дизайну;
- організації у закладі освіти змінних виставок творів мистецтва, а також постійно діючих музеїв дитячої праці;
- орієнтації педагогів на виготовлення учнями виробів з елементами національного декоративно-прикладного мистецтва та розвиток креативного мислення, здібностей та інтересів учнів до певних видів художнього конструювання;
- наявності творчих форм роботи шкільних установ із сім'єю (конкурси на виготовлення дитячої іграшки, подарунків до свят, залучення батьків до гурткової роботи з ручної праці, спільні екскурсії);

- надання можливості дітям самостійного вибору засобів, матеріалів та інструментів під час роботи;
- організації співпраці дітей з однолітками на заняттях та свідомого засвоєння суспільно корисного значення праці.

Державний стандарт початкової освіти України, який реалізується програмами та навчально-методичним забезпеченням, що затверджуються Міністерством освіти та науки України. У ньому зведено норми і положення, що визначають державні вимоги до рівня освіченості, розвиненості та вихованості дитини 6 - 10 років; сумарний кінцевий показник набутих дитиною компетенцій перед її вступом до основної школи [18, с.2].

Державний стандарт початкової освіти визначає зміст і структуру початкової освіти за його інваріантною і варіативною складовими. Інваріантну частину змісту початкової освіти систематизовано за освітніми галузями. Завдання у галузі художньо-продуктивної діяльності, що реалізуються при проведенні уроків «Мистецтва» (з урахуванням її художньо-естетичної складової), найбільшою мірою визначаються в мистецькій освітній галузі, яка має наступну структуру.

Реалізація поставленої мети і завдань здійснюється за змістовими лініями: «художньо-творча діяльність», «сприймання та інтерпретація мистецтва», «комунікація через мистецтво», які окреслюють одну з моделей досягнення загальних цілей освітньої галузі та розкривають основну місію загальної мистецької освіти.

Змістова лінія «Художньо-творча діяльність» націлює на розвиток креативності та мистецьких здібностей учнів через практичне освоєння основ художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовираження. Ця змістова лінія реалізується через формування в учнів умінь застосовувати різні виразні засоби творення художніх образів, імпровізування та естетичного перетворення довкілля [18, с.16].

У процесі створення виробів на уроках «Мистецтва» дитина пізнає культуру, історію, традиції свого народу. Результати розвитку учня у предметно-практичній діяльності визначаються за такими показниками:

- усвідомлює, що навколишній предметний світ – рукотворний, створений для задоволення потреб людини та завдяки людській праці;
- виявляє ціннісне ставлення до результатів людської праці, розуміє її необхідність і мотивацію, зв'язок з життєвими потребами, станом здоров'я;
- охоче займається предметно-практичною діяльністю;
- вміє визначити мету, завдання, спрогнозувати кінцевий результат, спланувати послідовність дій, узгодити власні дії з діями партнерів;
- свідомо добирає адекватні прийоми роботи, знаряддя праці, матеріали; намагається відійти від зразка, проявляє фантазію, винахідливість;
- самостійно долає труднощі, прагне довести розпочату справу до завершення;
- виявляє працелюбність, відповідальність, організованість;
- здатна оцінити результат своєї роботи та роботи однолітків, внести корективи, виправити помилки;
- бережливо ставиться до рукотворних виробів.

Змістова лінія «Сприймання та інтерпретація мистецтва» спрямована на пізнання цінностей, що відображають твори мистецтва. Її реалізація передбачає розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення.

Реалізація змістової лінії «Комунікація через мистецтво» націлена на соціалізацію учнів через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (своїх мистецьких досягнень і можливостей). Змістова лінія передбачає формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі, зокрема у різних культурномистецьких заходах, обговореннях тощо, а також формування

уявлень про можливість і способи регулювати свій емоційний стан завдяки мистецтву. Опанування учнями мистецтва у початковій школі ґрунтується на засадах компетентнісного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного, ігрового та інтегративного підходів.

Вагомий вплив на формування художньо-конструктивної компетентності молодших школярів мають естетичні фактори довкілля: дизайн шкільної будівлі, ділянка з її обладнанням та зеленими насадженнями, предметне середовище (дизайн кімнати, меблі, іграшки). Своїм зовнішнім виглядом, гармонією ліній і форм, кольором, розмаїттям змісту вони сприяють виробленню естетичного сприймання, естетичних почуттів, оцінок, основ естетичного смаку. Красиве різноманітне колірне вирішення інтер'єру приміщень, комплектні меблі для дітей і дорослих, текстильний декор, забезпечення дитячої діяльності сучасними засобами, посібниками, матеріалами матимуть позитивний вплив на естетичне виховання школярів.

Мистецтво сприяє формуванню конструктивних компетентностей у процесі:

- здійснення елементарних розрахунків для встановлення пропорцій, визначення метру, запису ритму;
- спостереження, дослідження і відтворення довкілля та явищ природи засобами мистецтва;
- самостійного (чи за допомогою дорослого) використання інформаційних технологій для отримання мистецької інформації, художнього творення;
- співпраці з іншими, зокрема участі у мистецьких заходах, прикрашенні середовища для друзів, сусідів;
- прояву відповідальності за особистий і колективний результат;
- опанування народних традицій, мистецтва рідного краю; толерантного ставлення до мистецтва різних народів;
- проявів творчої ініціативи та намагання її реалізувати, зокрема через втілення у практичній художньо-творчій діяльності;

- презентації результатів власних мистецьких досягнень;
- виявлення бажання впроваджувати нові ідеї.

Стосовно мистецької освіти, зміст навчання повинен включати наступні компоненти: знання в сфері теорії та практики даного виду художньої діяльності; уміння та навички в зображальній, декоративній і конструктивній діяльності; досвід творчої діяльності; досвід морально-етичної оцінки навколишнього та творів мистецтва.

У методичних рекомендаціях до Програми для 1-4 класів, до змісту «Мистецтва» входить: навчити дітей виготовляти прості вироби з паперу та картону, тканини, природного матеріалу (іграшки-саморобки, атрибути для ігор: дудка, вагон, будинок; подарунки батькам до свят, іграшки для малят, різноманітні предмети побуту: кошики, меблі); виготовляти іграшки з поролону, плести «косички» [85, с.12].

Висновки до першого розділу

Конструювання — це створення моделі, приведення до певного порядку і взаємовідношення різних окремих предметів, частин, елементів, на думку В. Котляра [33, с.45]. Характерною особливістю процесу конструювання є створення та перетворення просторових уявлень на основі оволодіння певними знаннями та вміннями. Конструювання належить до продуктивних видів діяльності, оскільки спрямоване на отримання продукту.

Під дитячим конструюванням розуміють процес створення різних конструкцій, моделей, в яких передбачено взаєморозміщення частин та елементів, способи їх з'єднання. Матеріалами для дитячої конструктивної діяльності є: дитячий будівельний матеріал, спеціальні конструктори (дерев'яні, металеві, пластмасові); папір, картон, тканина, природний, викидний матеріали. Дослідження педагогів і психологів свідчать, що конструювання є продуктивним видом діяльності, у процесі якого відбувається розвиток дитини (Л. Артемова, Н. Ветлугіна, А. Давидчук, Т. Комарова,

В. Мухіна, Б. Неменський, Є. Фльоріна) [64, 65].

Конструювання як вид продуктивної діяльності дітей досліджувалося науковцями в різних напрямках: види конструювання; вплив конструктивної діяльності на розвиток психічних процесів учнів початкових класів; умови і форми організації конструювання (Т. Гільберг, Н. Павич, Г. Бучківська, В. Греськовська). Для конструктивної діяльності у молодших школярів суттєвого значення набуває розвиток спостережливості; організація сприйняття об'єктів дітьми; попереднє сприйняття образів предметів та цілісність уявлень, що формується на цій основі (П. Гальперін, Є. Ігнат'єв, Є. Фльоріна).

У закладі загальної середньої освіти використання основ дизайну (художнього конструювання) на уроках «Мистецтва» пов'язане зі створенням художнього образу виробу з паперу, природних та утилізованих матеріалів [55, с.120]. Діти повинні набути таких навичок:

- у роботі з папером – правильно згинати, розрізати, склеювати, зшивати аркуш, вирізати за готовою викрійкою;
- у роботі з тканиною – навчитися всилати нитку в голку, зав'язувати вузол, шити по висмикнутій нитці, шити швом уперед чи назад голкою, зшивати шматочки тканини, вміти викроювати за готовою викрійкою, пришивати вішалки до рушничка, фартушка, спіднички, штанців і гудзика до плаття, фартушка.

Навчання дітей молодшого шкільного віку основ дизайну, що відбувається на основі художнього конструювання, базується на сприйнятті дитиною ознак конструктивного матеріалу різними органами чуттів (дотику, зору), формуванні просторових уявлень (форми, розміру, розміщення предметів та їх частин) та розвиткові діяльності руки як «аналізатора», що дозволяє їй вступити в складні відносини з навколишніми предметами. На етапі початкової школи художньо-конструювальна діяльність має репродуктивний характер, оскільки діти діють за поясненням, взірцем, технологічними картками, схемами.

Конструктивно-дизайнерська компетентність дітей молодшого шкільного віку у межах дослідження тлумачиться як інтегроване утворення особистості, спрямоване на ефективне розв'язання образотворчих, художньо-проективних освітніх завдань за допомогою сформованої системи художніх знань, умінь, мотивів і ціннісних ставлень, а також творчих якостей та дизайнерських здібностей дитини, необхідних для ефективного конструювання, моделювання і дизайн-діяльності в умовах навчання, виховання і розвитку дітей молодшого шкільного віку. Ґрунтуючись на загальних підходах учених до визначення компонентів конструктивно-дизайнерської компетентції, найбільш оптимальним вважаємо виокремлення наступних основних її компонентів : мотиваційного, пізнавального, естетичного, технологічного, рефлексивного.

Зміст навчання учнів початкових класів образотворчого мистецтва та основ дизайну визначають чинні комплексні та тематичні програми виховання, розвитку та навчання дітей у початкових класах закладів загальної середньої освіти. Кінцеві результати навчання подано у Державному стандарті початкової освіти. Уроки образотворчого мистецтва, «Мистецтва», до яких певною мірою належить дизайн-діяльність, мають свою специфіку, відмінну від занять логіко-математичного чи природничого напрямку.

Організація та проведення уроків «Мистецтва» з елементами художнього конструювання у сучасному загальноосвітньому закладі будуть ефективними за наступних умов:

- наявності розвивального середовища для занять дітей художньо-продуктивною діяльністю (обладнаних майстерень, куточків праці, добору необхідних інструментів і матеріалів);
- відповідної професійної підготовки вихователів з художнього конструювання та основ дитячого дизайну;
- організації у закладі освіти змінних виставок творів мистецтва, а також постійно діючих музеїв дитячої праці;

- орієнтації педагогів на виготовлення учнями виробів з елементами національного декоративно-прикладного мистецтва та розвиток креативного мислення, здібностей та інтересів учнів до певних видів художнього конструювання;
- наявності творчих форм роботи шкільних установ із сім'єю (конкурси на виготовлення дитячої іграшки, подарунків до свят, залучення батьків до гурткової роботи з ручної праці, спільні екскурсії);
- надання можливості дітям самостійного вибору засобів, матеріалів та інструментів під час роботи;
- організації співпраці дітей з однолітками на заняттях та свідомого засвоєння суспільно корисного значення праці.

Державний стандарт початкової освіти України, який реалізується програмами та навчально-методичним забезпеченням, що затверджуються Міністерством освіти та науки України. У ньому зведено норми і положення, що визначають державні вимоги до рівня освіченості, розвиненості та вихованості дитини 6 - 10 років; сумарний кінцевий показник набутих дитиною компетенцій перед її вступом до основної школи [18, с.2].

Державний стандарт початкової освіти визначає зміст і структуру початкової освіти за його інваріантною і варіативною складовими. Інваріантну частину змісту початкової освіти систематизовано за освітніми галузями. Завдання у галузі художньо-продуктивної діяльності, що реалізуються при проведенні уроків «Мистецтва» (з урахуванням її художньо-естетичної складової), найбільшою мірою визначаються в мистецькій освітній галузі, яка має наступну структуру.

Реалізація поставленої мети і завдань здійснюється за змістовими лініями: «художньо-творча діяльність», «сприймання та інтерпретація мистецтва», «комунікація через мистецтво», які окреслюють одну з моделей досягнення загальних цілей освітньої галузі та розкривають основну місію загальної мистецької освіти.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ТА МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ КОНСТРУКТИВНО-ДИЗАЙНЕРСЬКОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

2.1. Педагогічна діагностика рівнів сформованості конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку.

Початком нашої дослідно-експериментальної роботи став етап *констатувального дослідження*, яке ми проводили в 2021 навчальному році. Виходячи з *мети дослідження* – вивчити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність методики формування конструктивно-дизайнерської компетенції дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва – ми визначили такі *завдання констатувального експерименту*:

- здійснити педагогічну діагностику та вивчити особливості методики формування конструктивно-дизайнерської компетенції дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва;
- визначити стан сформованості та рівні конструктивно-дизайнерської компетенції дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва на етапі констатувального експерименту;
- вдосконалити і обґрунтувати педагогічні умови та інноваційні форми, методи та прийоми методики формування художньо-конструктивної компетенції дітей дошкільного віку на уроках образотворчого мистецтва.

Експериментальною базою дослідження було обрано початкові класи Руськоморянської гімназії Усть-Чорнянської селищної ради Тячівського району Закарпатської області. Було визначено експериментальні класи : 2-А - 30 дітей, 3-А - 30 дітей; контрольні : 2-Б – 34 дітени, 3-Б – 34 дитени.

Методика педагогічної діагностики на етапі *констатувального дослідження* не відрізнялася у двох закладах загальної шкільної освіти.

Проведення дослідження за вказаними напрямками здійснювалося таким чином: вивчення і теоретичний аналіз психолого-педагогічної, методичної літератури, нормативних документів сучасного українського дошкілля, аналіз публікацій та виступів з проблеми конструювання, моделювання та дизайн-діяльності дітей молодшого шкільного віку, спостереження уроків «Мистецтва», образотворчого мистецтва; анкетування вчителів; аналіз дитячих виробів, рівня підготовленості до даної роботи вчителів.

На початковому етапі *констатувального експерименту* ми поставили перед собою завдання - визначити обсяг компетентностей з програм навчання дітей 1-4 класів стосовно образотворчого мистецтва, зокрема художнього конструювання. Програмно-методичне забезпечення варто розглядати як необхідну педагогічну умову в здійсненні мистецької освіти та естетичного виховання дітей молодшого шкільного віку. Як інструмент педагогічної дії, воно робить образотворчу освіту доступною для кожної дитини незалежно від ступеня її здібностей, збагачує образотворчу діяльність дітей, додає більшої сміливості та впевненості.

Наведемо порівняльний аналіз програм навчання мистецької освітньої галузі О. Савченко та Р. Шияна за змістовою лінією «Художньо-творча діяльність», де репрезентовано завдання.

Таблиця 2.1.

Аналіз програми О.Савченко	Аналіз програми Р.Шияна
1 клас. Використання різних ліній, плям, форм, кольорів і їх відтінків для створення візуальних образів. Організація робочого місця. Створення зображень графічними матеріалами, фарбами. Елементарне komponування елементів композиції (площинної, об'ємної). Вирізування, конструювання з паперу. Робота з природними матеріалами. Елементарна стилізація форм	Експериментує, використовуючи відомі техніки художньо- творчої діяльності, звуками, ритмами, рухами, лініями, кольорами, формами, матеріалами тощо для створення художніх образів. Спостерігає за навколишнім світом, фіксує за допомогою вчителя цікаві явища як ідеї для творчості; допомагає прикрасити місце, де навчається, живе. Визначає серед творів і видів художньо-творчої діяльності ті, що

<p>оздоблювальних елементів різних видів декоративноприкладного мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка тощо). Ліплення з пластичних матеріалів. Дотримання охайності та правил техніки безпеки. Дослідження довкілля, виявлення цікавих, незвичайних об'єктів для створення художніх образів. Прикрашання місця, де навчається, живе. Використання образотворчої діяльності для задоволення та поліпшення емоційного стану.</p> <p>Презентація та характеристика власних творчих досягнень. Колективне виконання творчого задуму (оформлення класної кімнати, створення колективних художніх композицій тощо). Проведення шкільних мистецьких заходів (концертів, виставок, інсценізацій тощо). Ознайомлення і упровадження правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації.</p>	<p>подобуються; ділиться емоціями від сприйняття мистецьких творів; творить для власного задоволення.</p> <p>Дослідження довкілля, виявлення цікавих, незвичайних об'єктів для створення художніх образів. Вирізування, конструювання з паперу та інших підручних матеріалів. Робота з природними матеріалами. Елементарна стилізація форм оздоблювальних елементів різних видів декоративноприкладного мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка тощо). Ліплення з пластичних матеріалів різними (простими) прийомами і способами. Прикрашання місця, де навчається, живе.</p>
<p>2 клас. Вирізування, конструювання з паперу. Робота з природними матеріалами. Елементарна стилізація форм оздоблювальних елементів різних видів декоративноприкладного мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка тощо). Прикрашання місця, де навчається, живе. Організація робочого місця. Дотримання охайності та правил техніки безпеки. Інсценізація (виконання нескладних ролей), етюди наслідування. Відтворення елементарних танцювальних елементів. Імпровізація засобами пантоміми (міміка, жести). Використання видів мистецької діяльності для задоволення та поліпшення емоційного стану.</p> <p>Презентація та характеристика власних творчих досягнень. Колективне виконання творчого задуму (оформлення класної кімнати, створення колективних художніх композицій, флеш-моби).</p>	<p>Експериментує, використовуючи відомі техніки художньо-творчої діяльності, звуками, ритмами, рухами, лініями, кольорами, формами, матеріалами тощо для створення художніх образів.</p> <p>Спостерігає за навколишнім світом, фіксує за допомогою вчителя цікаві явища як ідеї для творчості; допомагає прикрасити місце, де навчається, живе. Визначає серед творів і видів художньо-творчої діяльності ті, що подобуються; ділиться емоціями від сприйняття мистецьких творів; творить для власного задоволення.</p> <p>Дослідження довкілля, виявлення цікавих, незвичайних об'єктів для створення художніх образів. Вирізування, конструювання з паперу та інших підручних матеріалів. Робота з природними матеріалами. Елементарна стилізація форм оздоблювальних елементів різних видів декоративноприкладного мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка тощо). Прикрашання місця, де навчається, живе.</p>
<p>3 клас. Вирізування, конструювання з паперу та інших підручних матеріалів. Робота з природними матеріалами. Створення художнього образу засобами декоративної насиченості форми (фактурою, деталями, розписом). Прикрашання місця, де навчається, живе.</p>	<p>Експериментує, використовуючи відомі техніки художньо-творчої діяльності, зі звуками, ритмами, рухами, лініями, кольорами, формами, матеріалами тощо, поєднуючи елементи для втілення ідеї в художньому образі. Спостерігає за навколишнім світом, фіксує в різний спосіб</p>

<p>Презентація власних творчих досягнень. Оцінювання власної творчості за поданими орієнтирами. Оцінювання творчих здобутків однолітків за спільно визначеними орієнтирами. Виховні ситуації на основі творів мистецтва (обговорення сюжетів, характерів, вчинків, дій персонажів, створюваних мистецькими засобами). Колективне виконання творчого задуму. Оцінювання і самооцінювання у колективній творчості. Проведення шкільних мистецьких заходів. Дотримання правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації.</p>	<p>цікаві явища; використовує їх у творчій діяльності; пропонує ідеї оздоблення місця, де навчається, живе; реалізує їх самостійно або за допомогою інших осіб. Дослідження довкілля, виявлення цікавих, незвичайних об'єктів для створення художніх образів. Вирізування, конструювання з паперу та інших підручних матеріалів. Робота з природними матеріалами. Елементарна стилізація форм оздоблювальних елементів різних видів декоративно-прикладного мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка тощо). Прикрашання місця, де учень/ учениця навчається, живе. Організація робочого місця. Дотримання охайності та правил техніки безпеки.</p>
<p>4 клас. Елементарне оформлення сценічного простору для інсценізацій, театралізацій (створення бутафорії, деталей реквізиту. Елементи гриму. Виразність костюма). Експериментування зі звуками (тембрами, регістрами), ритмами, рухами, лініями, кольорами, формами, матеріалами тощо. Презентація власних творчих досягнень. Оцінювання власної творчості за поданими орієнтирами. Відстоювання права на самовираження. Оцінювання творчих здобутків однолітків. Колективне виконання творчого задуму. Оцінювання і самооцінювання у колективній творчості.</p>	<p>Експериментує, використовуючи відомі техніки художньо-творчої діяльності, зі звуками, ритмами, рухами, лініями, кольорами, формами, матеріалами тощо, поєднуючи елементи для втілення ідеї в художньому образі. Спостерігає за навколишнім світом, фіксує в різний спосіб цікаві явища; використовує їх у творчій діяльності; пропонує ідеї оздоблення місця, де навчається, живе; реалізує їх самостійно або за допомогою інших осіб. Дослідження довкілля, виявлення цікавих, незвичайних об'єктів для створення художніх образів. Вирізування, конструювання з паперу та інших підручних матеріалів. Робота з природними матеріалами. Елементарна стилізація форм оздоблювальних елементів різних видів декоративно-прикладного мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка тощо). Прикрашання місця, де учень/ учениця навчається, живе. Організація робочого місця. Дотримання охайності та правил техніки безпеки.</p>

Отже, можемо зробити висновок, що програмно-методичне забезпечення сучасної початкової освіти ставить високі вимоги до рівня оволодіння художньо-конструктивними та дизайнерськими навичками дітей молодшого шкільного віку. На сьогодні розроблено достатню кількість навчально-методичних матеріалів, методичних посібників, збірок конспектів

уроків та таблиць, альбомів для учнів. За нашим переконанням, до програмно-методичного забезпечення необхідно віднести не лише наявність достатньої кількості та якості відповідних сучасним вимогам програм, посібників і методичних рекомендацій, але й високий рівень методичної підготовки та педагогічної майстерності фахівців, які формують конструктивно-дизайнерську компетентність дітей молодшого шкільного віку.

Для отримання об'єктивних даних дослідницько-експериментальна робота проводилась у початкові класи Руськоморянської гімназії Усть-Чорнянської селищної ради Тячівського району Закарпатської області. Було визначено експериментальні класи : 2-А - 30 дітей, 3-А - 30 дітей.

Проводячи *констатувальний експеримент*, у процесі здійснення комплексного дослідження ми спостерігали та аналізували уроки образотворчого мистецтва з елементами художнього конструювання, моделювання та дизайнерської діяльності у початкових класах та запропонували вчителям дати відповіді на запитання анкети стосовно якості проведення ними занять (Див. додаток В).

Таке опитування проводили в 2021 році, в ньому брали участь 8 вихователів. Опрацювавши результати проведеного дослідження, ми одержали дані, які подані в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

**Якість проведення уроків образотворчого мистецтва
у початкових класах (відповіді у %)**

№ завдання	Варіанти відповідей вихователів		
	Так	Ні	Частково
1	37,5	–	62,5
2	25	–	75
3	50	–	50
4	50	–	50
5	62,5	–	37,5
6	12,5	12,5	75

Дані таблиці 2.2 дозволяють зробити висновок, що більшість вчителів мають труднощі у подачі матеріалу з використанням активних емоційно насичених методів навчання конструювання, дизайну, формування практичних навичок роботи з різними конструктивними матеріалами, новаторськими творчими техніками, недостатнім є рівень підготовки до цих занять. Не менш важливим є те, що досить незначна кількість учителів використовує на своїх заняттях різноманітні художньо-педагогічні інновації. Ці чинники збіднюють процес формування художньо-конструктивної компетенції учнів початкових класів, знижують інтерес до конструювання.

На наступному етапі *констатувального експерименту* ми аналізували рівень сформованості конструктивно-дизайнерської компетенції, творчих навичок роботи у визначених групах та продукти мистецької діяльності молодших школярів. Спостереження дозволили відзначити:

- діти добре засвоїли правила користування конструктивними матеріалами та приладдям, проте не завжди їх дотримуються на заняттях;
- впевнено оволодівають основами художнього конструювання, моделювання та дизайну з природнього матеріалу, паперу і картону, викидного матеріалу, будівельних конструкторів;
- впевнено називають та добирають в декоративних моделях та технічних виробках етапи їх виконання, підбирають кольори і відтінки;
- використовують основні елементи і засоби композиції конструктивного виробу, аплікації, проекту, моделі;
- намагаються на початковому рівні виражати своє емоційно-естетичне ставлення до зображуваних об'єктів у кольорі, тоні, об'ємі.

Аналіз отриманих творчих робіт учнів початкових класів дозволяє зробити висновок про те, що дітям властива сміливість та розкутість при використанні емоційних зображально-виражальних засобів у своїх конструктивних роботах, моделях, дизайн проектах. У дитячих роботах відзеркалюються не лише уявлення дітей про будову оточуючого світу, а й

особливості їхнього перетворюючого ставлення до навколишнього світу, раціонального використання матеріалів.

Підсумком *констатувального етапу* нашої дослідницько-експериментальної роботи було виявлення *критеріїв та рівнів сформованості конструктивно-дизайнерської компетенції дітей*.

Конструктивно-дизайнерська компетенція дітей молодшого шкільного віку у межах дослідження тлумачиться як інтегроване утворення особистості, спрямоване на ефективне розв'язання образотворчих, художньо-проективних освітніх завдань за допомогою сформованої системи художніх знань, умінь, мотивів і ціннісних ставлень, а також творчих якостей та дизайнерських здібностей дитини, необхідних для ефективного конструювання, моделювання і дизайн-діяльності в умовах навчання, виховання і розвитку дітей молодшого шкільного віку. Ґрунтуючись на загальних підходах учених до визначення компонентів конструктивно-дизайнерської компетенції, найбільш оптимальним вважаємо виокремлення наступних основних її компонентів : мотиваційного, пізнавального, естетичного, технологічного, рефлексивного.

Мотиваційний компонент – це внутрішня мотивація та емоційно-ціннісне ставлення дітей молодшого шкільного віку до конструктивної діяльності, моделювання, проектування. Українські вчені рушійною спонукою діяльності визначають мотив. Знання мотивів мистецької діяльності дітей молодшого шкільного віку є важливим компонентом формування культури художньо-педагогічної діяльності вчителя.

Пізнавальний компонент конструктивно-дизайнерської компетенції – це мимовільне усвідомлення дизайнерських знань і уявлень дітьми молодшого шкільного віку відповідно до вимог змістової лінії «Художньо-творча діяльність» мистецької освітньої галузі Державного стандарту початкової освіти, принципи та закономірності процесу мистецької освіти.

Естетичний компонент – це цінності у вигляді ідей, гуманістичних особистісно зорієнтованих взаємовідносин на засадах творчої взаємодії

дитини і вчителя під час занять моделювання, конструювання та дизайну, толерантне ставлення до вітчизняної та зарубіжної культурно-мистецької спадщини та індивідуальних особливостей кожного [14; 31; 39].

Технологічний компонент конструктивно-дизайнерської компетенції передбачає сформованість широкого кола умінь конструювання, моделювання та дизайну. Уміння конструктивної діяльності дитини, які полягають у застосуванні знань на практиці. Вони поділяються на проєктивні, конструктивні, рефлексивні, художньо-творчі. Практична діяльність є своєрідним індикатором конструктивно-дизайнерської компетенції дитини молодшого шкільного віку.

Рефлексивний компонент містить творчі якості та здібності, пов'язані із особистісним ставленням до конструктивної діяльності, моделювання та дизайну, активністю у взаємодії та комунікативністю, а також творчість і відкритість до новаторства, без яких неможливе успішне формування конструктивно-дизайнерської компетенції дитини.

На основі аналізу педагогічних джерел, було виокремлено критерії і показники конструктивно-дизайнерської компетенції (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

**Аналіз конструктивно-дизайнерської компетенції
дітей молодшого шкільного віку**

Компоненти	Критерії	Показники	Ознаки виявлення
Мотиваційний	Мотиваційний	Мотивація	Здатність та спонукання себе та оточення до ефективної реалізації завдань художньо-конструктивної діяльності, яка включає систему мотивів, цінностей, бажань, зацікавленість у творчій роботі, позитивне ставлення до навчання образотворчого мистецтва.

Пізнавальний	<i>Пізнавальний</i>	Дизайн знання	Сформованість системи пізнавальних розумових конструктів, що забезпечують адекватне сприймання, відображення, осмислення інформації щодо сутності мистецької освіти в ЗЗСО; пізнання і конструювання процесу навчання мистецтва, що виявляється у наявності аналітико-синтетичних, прогностичних, конструктивно-проектувальних вмінь.
Естетичний	<i>Естетичний</i>		Здатність розуміти, інтерпретувати, емоційно оцінювати твори мистецтва та естетичні явища на основі засвоєних знань, власних світоглядних уявлень та ціннісних орієнтацій під час навчання образотворчого мистецтва.
Технологічний	<i>Технологічний</i>	Технологічний	Творчо-перетворювальне ставлення до мистецько-конструктивної діяльності, свідомий вибір художньо-мистецьких технологій, вміння планувати та реалізовувати етапи та складові технологій, варіативність мислення у нестандартних творчих ситуаціях, здатність творчої діяльності.
Рефлексивний	<i>Рефлексивний</i>	Рефлексивний	Здатність до рефлексії, що спрямована на аналізування своєї діяльності під час навчання образотворчого мистецтва та оцінювання її результату; наявність рефлексивної позиції та самоаналізу.

На основі аналізу наукових джерел у галузі теорії та методики початкової шкільної освіти визначено рівні конструктивно-дизайнерської компетенції : *початковий, репродуктивний, продуктивний, продуктивно-творчий.*

Початковий рівень характеризуємо безсистемністю і частковістю дизайнерських знань, відсутністю здатності їхнього застосування у конструктивній діяльності в середовищі ЗЗСО, невмілістю проектування та моделювання.

Репродуктивний рівень визначаємо наявністю конструктивних знань, неусвідомленістю їхніх міждисциплінарних зв'язків, частковими можливостями поєднати здобуті знання з творчою практикою, репродуктивним характером творчості.

Продуктивний рівень відображаємо рівнем підготовки, що характеризує наявність необхідного обсягу дизайнерських знань, усвідомленістю їх

інтегрованого характеру, вмінням використовувати знання для розв'язання типових та нестандартних творчих ситуацій у галузі моделювання, конструювання, варіативністю конструктивно-дизайнерської компетенції.

Продуктивно-творчий рівень окреслюємо сформованістю системи дизайнерських знань, усвідомленням їхнього інтегрованого характеру та міждисциплінарних зв'язків, здатністю творчо використовувати знання і вміння для розв'язання нестандартних творчих ситуацій у галузі моделювання та конструювання в середовищі ЗЗСО, креативністю дизайнерського мислення, впровадженням інновацій.

Детальний опис рівнів та критеріальних ознак та змістових показників конструктивно-дизайнерської компетенції дітей молодшого шкільного віку представлено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

**Рівні вияву конструктивно-дизайнерської компетенції
дітей молодшого шкільного віку**

РІВНІ РОЗВИТКУ, КРИТЕРІЙ ТА ПОКАЗНИКИ			
Продуктивно-творчий рівень	Продуктивний рівень	Репродуктивний рівень	Початковий рівень
Конструктивно-дизайнерська компетенція реалізується на креативному рівні	Конструктивно-дизайнерська компетенція характеризується варіативністю	Конструктивно-дизайнерська компетенція реалізується на рівні відтворення	Конструктивно-дизайнерська компетенція реалізується на найнижчому рівні
МОТИВАЦІЙНИЙ КРИТЕРІЙ			
мотивація			
Стійка мотивація досягнення успіху у творчій діяльності, сформованість особистісних якостей, інтерес до явищ мистецької освіти, цінностями художньої культури.	Частково виражена мотивація та сформованість особистісних якостей, епізодичний інтерес до явищ мистецької освіти.	Недостатньо виражена мотивація, особистісні якості на шляху формування, знижений інтерес до явищ мистецької освіти.	Відсутність мотивації, несформованість особистісних якостей, незацікавленість цінностями художньої культури.
ПІЗНАВАЛЬНИЙ КРИТЕРІЙ			
дизайнерські знання			
Сформована система мистецьких знань і вмінь, розуміння їх	Наявність необхідного обсягу мистецьких знань, епізодична	Наявність певного обсягу знань мистецького змісту,	Безсистемність і частковість знань мистецького

інтегрованого характеру, здатність застосовувати здобуті знання в художньо-творчій діяльності в середовищі ЗзСО.	усвідомленість їх інтегрованого характеру, можливості поєднувати знання з творчою практикою.	неусвідомленість їх інтегрованого характеру, часткові можливості поєднувати здобуті знання з творчою практикою.	змісту, відсутність здатності застосовувати здобуті знання в художній діяльності в середовищі ЗзСО.
ЕСТЕТИЧНИЙ КРИТЕРІЙ			
емоційно-естетична оцінка			
Висока здатність розуміти, інтерпретувати, емоційно оцінювати твори мистецтва та естетичні явища на основі засвоєних знань, власних світоглядних уявлень та ціннісних орієнтацій.	Здатність розуміти, інтерпретувати, емоційно оцінювати твори мистецтва та естетичні явища на основі засвоєних знань, власних світоглядних уявлень та ціннісних орієнтацій.	Епізодична здатність розуміти, інтерпретувати, емоційно оцінювати твори мистецтва та естетичні явища на основі засвоєних знань, світоглядних уявлень та ціннісних орієнтацій.	Нездатність розуміти, інтерпретувати, оцінювати твори мистецтва та естетичні явища на основі засвоєних знань, світоглядних уявлень та ціннісних орієнтацій.
ТЕХНОЛОГІЧНИЙ КРИТЕРІЙ			
технологічний			
Здатність упроваджувати творчі технології, інноваційні підходи, передовий педагогічний досвід навчання дітей мистецької освітньої галузі ДСПО.	Ситуативні вияви здатності упроваджувати сучасні творчі технології, інноваційні підходи, навчання дітей мистецької освітньої галузі ДСПО.	Епізодичні вияви здатності упроваджувати сучасні творчі технології, інноваційні підходи, навчання дітей мистецької освітньої галузі ДСПО.	Відсутня здатність упроваджувати сучасні творчі технології, інноваційні підходи, навчання дітей мистецької освітньої галузі ДСПО.
РЕФЛЕКСИВНИЙ КРИТЕРІЙ			
рефлексивний			
Здатність ефективно та адекватно здійснювати рефлексивні процеси, що сприяє творчому підходові до побудови навчально-виховного процесу ЗЗСО.	Здатність ситуативно здійснювати рефлексивні процеси, оцінювати результати творчих впливів та забезпечувати якість навчання, розвитку й виховання дітей у галузі мистецької освіти.	Поодинокі вияви здатності оцінювати результати творчих впливів та забезпечувати якість навчання, розвитку й виховання дітей у галузі мистецької освіти.	Нездатність оцінювати результати творчих впливів та забезпечувати якість навчання, розвитку й виховання дітей у галузі мистецької освіти.

Використана нами методика психолого-педагогічної діагностики доволі проста для практичного застосування і можливість здійснити перевірку стану розвитку конструктивно-дизайнерської компетенції дітей молодшого шкільного віку. Обробка результатів аналізу психолого-

педагогічних спостережень, анкетування, усного опитування та творчих робіт дозволили виділити чотири рівні конструктивно-дизайнерської компетенції (див. табл. 2.4).

Таблиця 2.4

**Рівні сформованості конструктивно-дизайнерської компетенції дітей
молодшого шкільного віку (констатувальний експеримент)**

Тип класу	К-сть дітей	Рівні сформованості							
		початковий		репродуктивний		продуктивний		продуктивно-творчий	
		к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%
екс.	60	12	23,7	18	31,05	20	32,5	10	10,75
контр.	68	20	31,05	24	37,95	17	24,15	7	6,85

Початковий рівень було зафіксовано у значної частини дітей молодшого шкільного віку (діти експериментального класу – 23,7%, контрольного – 31,05%). Його характерною ознакою є те, що діти, віднесені до цього рівня, фактично, зовсім не проявляють інтересу до конструктивної діяльності. Художніми техніками користуються несміливо, не здатні створювати самостійні дизайнерські творчі роботи, а лише репродукують запропоноване вчителем. Їх байдужість призводить до того, що серед спонукань до творчої діяльності дітей переважають ті, які є наслідком реагування на певні зовнішні розпорядження вчителя, а не на внутрішні, породжені власним бажанням. Такі діти мають низький рівень знань з основ дизайну, не здатні втілювати їх у своїх роботах, не здатні до конструктивного дизайнерського мислення.

Репродуктивний рівень було зафіксовано у більшості дітей молодшого шкільного віку (діти експериментальної класу – 31,05%, контрольного – 37,95%). Діти здатні розуміти (емоційно відчувати та усвідомлювати) більшу частину проектно-дизайнерських завдань; демонструють здатність

репродуктивно-наслідувальної діяльності; дитина може за допомогою вчителя (за зразком) відтворювати тематичний матеріал у практичній художній діяльності; художньо-образне, конструктивне дизайнерське мислення розвинуто слабо.

Достатній рівень сформованості конструктивно-дизайнерської компетенції дітей молодшого шкільного віку (діти експериментального класу – 32,5%, діти контрольного – 24,15%) характеризується тим, що учні цього рівня мають інтерес до художньо-творчої дизайнерської діяльності, володіють програмовими художніми матеріалами та техніками, здатні створювати самостійні художні та конструктивні роботи, мають сформовану варіативність та інтерпретативність мислення. Проте, діти зазнають деяких труднощів при застосуванні знань з основ дизайну для складання складних конструктивних композицій. Подекуди потребують допомоги вчителя.

Для них характерні спонукання не тільки зовнішніх розпоряджень вчителя, але й частково внутрішніх, породжених власним бажанням. У дітей даної групи спостерігається схильність до креативності, не стереотипності, варіативності підходів і вирішення творчих завдань.

Високий рівень сформованості конструктивно-дизайнерської компетенції дітей молодшого шкільного віку (діти експериментального класу – 10,75%, контрольного – 6,85%) характеризується добрими знаннями програмових основ дизайну та вмінням застосовувати їх на практиці, проявом здатності до творчого сприймання та осмислення конструктивних ідей. До того ж, діти виявляють не тільки здатність переосмислювати інтерпретувати творчі завдання, але й уміння виражати свої бачення в практичній художньо-творчій діяльності. При виконанні творчих завдань практично не потребують допомоги вчителя. Художні твори цих учнів вирізняються своєю самобутністю, оригінальністю, нестереотипністю творчого задуму. Діти володіють технічними прийомами роботи з різними художніми матеріалами і техніками відтворення. Результати оцінювання учнів експериментального та контрольного класів показано на рис. 2.1.

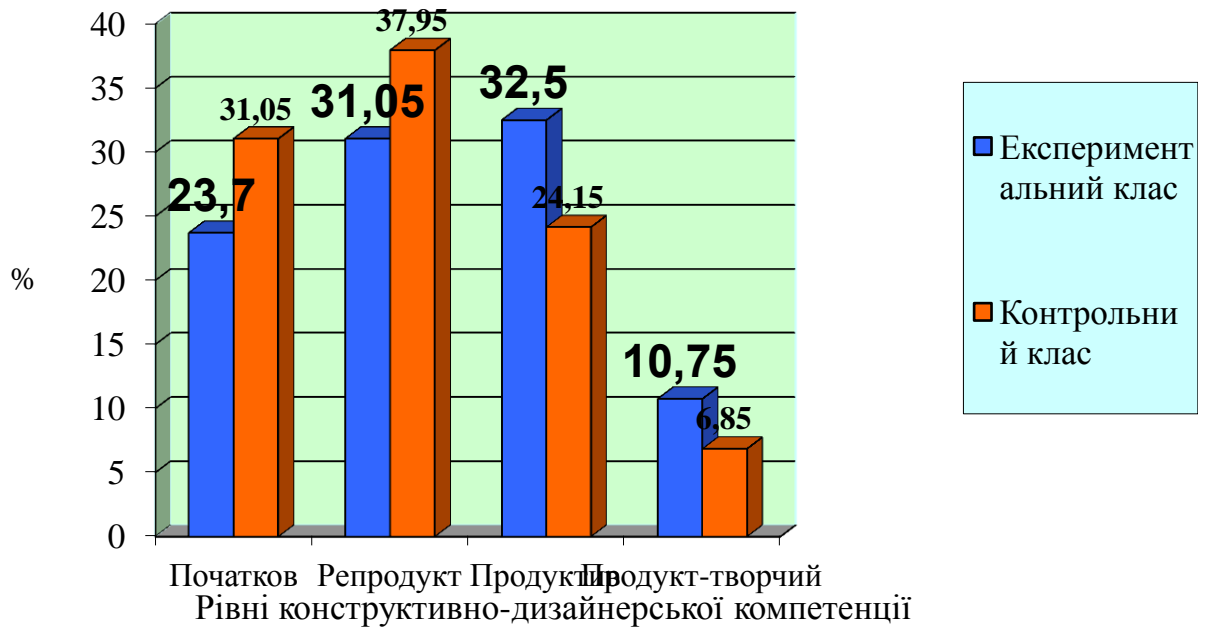

Рис. 2.1. Рівні сформованості конструктивно-дизайнерської компетенції дітей молодшого шкільного віку

Аналіз отриманих результатів за вищерозглянутими аспектами дозволив нам зробити висновки про стан проблеми формування конструктивно-дизайнерської компетенції дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва :

- в освітньо-виховному процесі закладу загальної шкільної освіти ще недостатньо активно використовуються ефективні методи, технології та прийоми роботи, завдання практичного характеру для формування знань, умінь і навичок дизайнерської, проєктивної, конструктивної діяльності;

- у роботі педагогів звертають на себе увагу такі найбільш типові недоліки: недостатній теоретичний та практичний рівень підготовленості майбутніх вчителів в умовах педагогічного закладу вищої освіти до означеної проблеми;

- не розроблена система методів і прийомів, творчих конструктивно-проєктивних завдань, створення емоційної основи для цієї роботи;

- вчителі не використовують, або використовують в недостатній кількості різноманітні інноваційні методи та прийоми формування

оригінальності, варіативності, не стереотипності конструктивно-дизайнерської компетенції, що призводить до зниження рівня продуктивності творчої роботи учнів початкових класів.

2.2. Методика формування конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку засобами художнього конструювання, моделювання та дизайн-діяльності на уроках образотворчого мистецтва.

Програма формувального етапу експерименту впроваджувалась упродовж 2021 –2022 років згідно з окресленими етапами магістерської роботи. Її завдання полягали в реалізації мети наукового дослідження через перевірку висунутої гіпотези про те, що рівень оволодіння художньо-конструктивною діяльністю учнів початкових класів значно підвищиться за умови розроблення і впровадження організаційно-педагогічних умов та авторської методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності дитини молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва в початкових класах, сприятиме розв'язанню завдань художньо-естетичного виховання учнів початкових класів Нової української школи.

Мета формувального етапу педагогічного експерименту полягала в тому, щоб перевірити організаційно-педагогічні умови та модель методики формування конструктивно-дизайнерської компетенції дитини молодшого шкільного віку на уроках мистецтва в практиці закладу загальної шкільної освіти. Формувальний етап педагогічного експерименту тривав під час виробничої практики, навесні та восени 2022 року. На базі дослідження - початкові класи Руськоморянської гімназії Усть-Чорнянської селищної ради Тячівського району Закарпатської області, експериментальні класи : 2-А - 30 дітей, 3-А - 30 дітей, втілювалася розроблена модель методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва у сучасних освітніх умовах.

Завдання формувального етапу експериментальної діяльності:

- за результатами констатувального етапу експерименту сформувати контрольні та експериментальні класи дітей молодшого шкільного віку;
- поетапно упровадити в педагогічний процес закладу загальної середньої шкільної освіти розроблену авторську модель методики формування конструктивно-дизайнерської компетенції дитини молодшого шкільного віку засобами конструювання, моделювання та дизайну;
- реалізувати гіпотетично визначені педагогічні умови ефективного формування художньо-конструктивної компетенції дитини молодшого шкільного віку засобами конструювання, моделювання та дизайну на уроках образотворчого мистецтва;
- впровадити у ході дослідно-експериментальної роботи комплекс діагностичних авторських методик (анкетування, опитування, завдання) для визначення рівнів сформованості компонентів конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку;
- оптимізувати вплив інноваційного художньо-розвивального освітнього середовища закладу загальної середньої освіти на процес формування конструктивно-дизайнерської компетенції дітей молодшого шкільного віку.

Спроектowana модель методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності дитини молодшого шкільного віку засобами конструювання, моделювання та дизайну на уроках образотворчого мистецтва (рис. 1) складається з блоків: *цільового* (реалізує мету формування конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва); *теоретико-методологічного* (ґрунтується на сучасних наукових підходах, концептуальних положеннях та принципах формування конструктивно-дизайнерської компетенції); *проектувального* (формування розвивально-творчого середовища ЗЗСО як сукупності психолого-педагогічних та організаційно-методичних умов, що визначають специфіку методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого

мистецтва), *формувального* (форми, методи, засоби, інноваційні технології); *діагностично-результативного* (характеризує контролюючу функцію досліджуваного процесу, структурні компоненти, рівні та критерії сформованості конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку).

Важливого значення у структурі авторської моделі набуло *інноваційне розвивально-творче середовище закладу загальної середньої освіти*. Його охарактеризовано рядом умов: наявністю емоційно-сприятливого мікроклімату та взаємостосунків співпраці і співтворчості між вчителем і дітьми; створенням атмосфери, наповненої креативними дизайнерськими ідеями; формуванням індивідуально-творчого стилю художньо-конструктивної діяльності учнів; запровадженням широкого спектру організаційних форм моделювання, конструювання та дизайну у поєднанні з інноваційними освітніми художньо-педагогічними технологіями; оновленням матеріально-технічної бази закладу загальної середньої освіти.

Охарактеризуємо головні *ланки авторської моделі* методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності дитини молодшого шкільного віку засобами конструювання, моделювання та дизайну на уроках образотворчого мистецтва.

Мета спроектованої педагогічної системи – формування художньо-конструктивної компетенції дитини молодшого шкільного віку засобами конструювання, моделювання та дизайну в організаційно-педагогічних умовах розвивально-творчого середовища закладу шкільної освіти.

Для того, щоб опрацювати методику формування конструктивно-дизайнерської компетентності, варто визначити *організаційно-педагогічні умови*. Педагогом Л. Євдокимовою були сформульовані педагогічні умови, сприяючі розвитку творчого мислення у дітей [55, с. 66]. Інтерпретуючи їх зміст, ми окреслили *авторські організаційно-педагогічні умови*, які характеризують інноваційне розвивально-творче середовище закладу загальної середньої освіти.

1. *Освітньо-ергономічні умови* включають матеріальне середовище, створене відповідно до санітарно-гігієнічних норм організації розвивального простору та ергономічні умови - кольоротворче, формоутворювальне, конструктивне, художнє оформлення, включене в єдиний інтер'єр простору класного приміщення, наповнений матеріально-технічними засобами, відповідним умеблюванням, що впливає на активізацію творчих процесів і впливає на естетичне виховання дітей молодшого шкільного віку.

Організація освітньо-ергономічних умов, пов'язана зі створенням особливого предметно-просторового середовища, яке з одного боку було б максимально наближеним до мистецького, а з іншого боку зберігало би освітні елементи, які використовувалися б як наочно-дидактичний матеріал і сприяли розвитку творчого мислення. Надалі самі діти беруть участь у відтворенні естетичних елементів, включених в освітнє середовище: сезонне оформлення, вироби, інструктивні таблиці, репродукції, ілюстрування матеріалу, що вивчається, виготовлення і оформлення інтер'єрних об'єктів.

Творчий осередок (куточки) повинен заповнюватися речами, які сміливо можна взяти, відкріпити, використати для чогось. Так, в окремому кутку повинні бути виставлені конструкційні та природні матеріали, фарби, папір, щоб дитина змогла у вільний час пофантазувати над виробом, проявити інтерес до нових креативних рішень.

2. *Емоційно-естетичні умови* - створення творчої атмосфери в дитячому колективі через низку факторів. Естетичне відношення до діяльності - емоційність, гармонійність дій, активність, свобода. Естетичні міжособистісні відносини - мажорний тон, демократичний, гуманістичний стиль спілкування вчителя з учнями і створення для них емоційно-психологічного комфорту. Емоційно-естетичні умови полягають у вихованні дружного творчого дитячого колективу, за обов'язковою участю батьків. Дієвість даних умов забезпечується як внаслідок індивідуальної, так і колективної дизайнерської діяльності.

Естетичний зовнішній вигляд, стиль, відповідність мети і ситуації, гармонійність вчителя і учнів. Гармонія естетичних, морально-етичних, культурних, інтелектуальних, професійних якостей педагога (індивідуальний стиль педагога), направлених на виявлення і розвиток творчих здібностей і покликання кожної дитини.

3. *Евристико-дидактичні умови.* Евристичний зміст освітньо-виховного процесу закладу загальної шкільної освіти передбачає широке використання творчих методів і прийомів навчання на заняттях, під час екскурсій, самостійної роботи, ігрової діяльності. Евристичне спрямування результатів конструктивної діяльності має спонукати учнів до подальшої дизайнерської творчості. Творча спрямованість організації евристико-дидактичних умов полягає у використанні інноваційних дидактичних технологій, сучасних форм і методів педагогічної роботи.

Потрібно застосовувати цілий комплекс інноваційних технологій, організаційних форм і методів: індивідуальний творчий приклад вчителя; бесіди на фантастичні теми, дослідницьку діяльність, альтернативні, інтерактивні, проєктні технології, а також різноманітні ігрові прийоми, які можуть бути включені у всі види діяльності молодших школярів.

4. *Індивідуально-креативні умови.* Середовище може називатися креативним, якщо воно дає дитині можливість вибору, ставить її в ситуації, коли потрібно прийняти самостійне рішення. Щодо дизайнерської діяльності середовище повинно створювати для дитини умови перебування у справжньому світі мистецтва: у картинній галереї, у художньому музеї, у майстерні дизайнера, у художньому відділі магазину.

Створення індивідуально-креативних умов для розвитку конструктивно-дизайнерської компетенції має свою специфіку. З одного боку - це педагог, що володіє гармонією естетичних, морально-етичних, професійних якостей особистості; з іншого боку - це дитина, у якої дані якості розвиваються в процесі виховання і навчання [55, с. 68]. Таким чином, педагогічний, естетичний, психологічний аспекти включені у всі групи умов,

вони тісно взаємопов'язані між собою, охоплюють всі сфери діяльності дитини і сприяють розвитку конструктивно-дизайнерської компетентності, яка є показником розвитку творчої особистості. З усього вище сказаного виходить, що потрібно враховувати:

- індивідуально-психологічні можливості учнів молодшого шкільного віку,
- забезпечити створення розвивально-творчого середовища, яке спонукало б учнів до конструювання, моделювання та дизайн-діяльності,
- важливо виявити у дітей молодшого шкільного віку рівень розвитку знань, умінь і навичок в галузі дизайн-діяльності для того, щоб надалі будувати педагогічний процес з урахуванням компетенцій та їх подальшими перспективами розвитку.

Основними складовими ланками методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності учнів оах образотворчого мистецтва у сучасних умовах закладу загальної шкільної освіти ми визначили такі напрямки освітньо-виховної діяльності:

- формування програмових знань, умінь та уявлень учнів молодшого шкільного віку з різновидів образотворчого мистецтва : конструювання, моделювання, архітектурної діяльності, аплікації, декоративно-прикладної, дизайн-діяльності;
- впровадження інноваційних технологій організації освітньо-виховного процесу у структурі занять : евристичних, інтерактивних, проєктних, ТРВЗ, ЛЕГО-технології, Монтессорі-технології, ігрового моделювання;
- формування технічних практичних навичок роботи з дитячої образотворчості: малювання, конструювання, моделювання, дизайну, архітектурної діяльності, аплікації;
- використання сучасних ігрових, дослідницьких методів, імпровізування, нестандартних технік образотворчої діяльності, наслідування технік народних майстрів та відомих художників.

Побудова нової системи освітніх завдань на основі дитячого дизайну ми розглядаємо як побудова частини ладу початкової шкільної мистецької системи уроків образотворчого мистецтва. Систему вивчення образотворчого мистецтва, як і всяку методичну систему, характеризують провідна ідея (мета) та *дидактичні принципи та підходи*, які визначають відбір змісту програми, своєрідність методів навчання.

Методологічною основою вивчення проблеми формування конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва визначено положення таких підходів: *гуманістичного* (художньо-конструктивне виховання на ідеях гуманізму, забезпечення потреби особистості дитини у постійному й різнобічному творчому самовдосконаленні); *аксіологічного* (полягає у формуванні ціннісного ставлення до художньо-конструктивної діяльності); *системного* (дозволяє спроектувати системні зв'язки та компоненти моделі методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності молодших школярів); *інтегрованого* (забезпечує інтегрування конструювання, моделювання, дизайн-діяльності); *особистісно орієнтованого* (забезпечує врахування індивідуальних особливостей дітей до дизайн-діяльності); *технологічного* (передбачає реалізацію організаційно-педагогічних умов як сукупності мети, змісту, методів, технологій, гарантованого досягнення результатів); *діяльнісного* (має на меті формування конструктивно-дизайнерської компетенції через динамічну взаємодію суб'єктів педагогічного процесу в умовах інноваційного розвивально-творчого середовища ЗЗСО); *компетентнісного* (визначає спрямованість на формування конструктивно-дизайнерської компетентності та розвиток здатності практично діяти і творчо застосовувати набуті знання і досвід у ситуаціях дизайн-освіти). Доведено, що визначення наукових підходів сприяє цілісному вивченню проблеми формування конструктивно-дизайнерської компетентності учнів початкових класів на уроках образотворчого мистецтва.

Принцип гуманізації (повага до художніх інтересів і потреб особистості дитини молодшого шкільного віку) полягає в тому, щоб віднайти, розвинути особистісне в дитині та закласти в ній механізми творчого саморозвитку, самовиховання, самореалізації в художньо-конструктивній діяльності, що є необхідним для становлення особистісної креативності, конструктивної діяльності, технічної творчості, гармонійної творчої взаємодії з іншими, з природою, з культурою, з мистецтвом.

Принцип природовідповідності (врахування вікових особливостей, природи дитини). Вікові психічні особливості дітей молодшого шкільного віку, їхнє мислення, увага, зорова пам'ять сприяють становленню конструктивної креативності. Вплив дизайну викликає позитивні реакції, полегшує засвоєння операцій творення художніх проєктів через конструктивну діяльність. Дизайн діяльність спонукає розвиток емоційної, вольової, діяльнісної, творчої сфер дитини молодшого шкільного віку.

Принцип культуровідповідності (ідентичність змісту дизайн-освіти культурному простору) спрямований на врахування художніх інтересів та запитів сучасних учнів початкових класів. Він передбачає розуміння вчителем того, що спираючись на наявні у дітей естетичні запити та інтереси, необхідно знайти такі форми та засоби їх задоволення, які породжували б нові конструктивно-творчі потреби. Організуючи процес творчого розвитку, педагог повинен при виборі творів мистецтва враховувати надбання вітчизняного мистецтва і використовувати можливості для зв'язку змісту твору мистецтва з оточуючою дійсністю.

Принцип інноваційності спонукає вчителя до забезпечення основ мистецької освіти на засадах оновлення, інтенсивної модернізації. Інноваційність зорієнтована на динамічні зміни в художньо-педагогічній діяльності вчителя, ґрунтується на розвитку різноманітних форм мислення, конструктивно-творчих здібностей, відображає результат дизайнерського пошуку оригінальних, нестандартних рішень художньо-конструктивних проблем.

Принцип креативності відображає необхідність виявлення можливостей змісту художньо-конструктивної діяльності для посилення його спрямованості на формування творчої особистості дитини молодшого шкільного віку. Реалізація означеного принципу в практичній творчій діяльності сприяє аналізу змісту мистецької діяльності з метою його креативного посилення, застосування навчально-творчих завдань, методів і прийомів стимулювання творчої активності дітей молодшого шкільного віку, використання психологічної діагностики для розвитку образотворчої креативності учнів.

Принцип діалогічної взаємодії педагога та учнів у процесі художньо-педагогічного спілкування (на основі діалогічних обертонів мистецтва) передбачає активну позицію учасників освітнього процесу, свідоме опанування мистецьких цінностей, акумульованих в художніх творах, активне опанування методів конструювання і дизайну.

Принцип варіабельності змісту і художньо-педагогічних технологій спонукає педагога до пошуку активних форм і методів пізнання мистецтва, стимулювання дитячої образотворчої креативності та її заохочення, спонукання до мистецького саморозвитку і самовдосконалення.

Інноваційні форми, методи і прийоми роботи з формування образотворчої креативності залежать від характеру роботи, що виконується. У сучасній системі початкової шкільної освіти в основу змісту освітньо-виховного процесу покладена ідея розкриття творчого потенціалу дитини молодшого шкільного віку, формування її моральних, естетичних, розумових і фізичних якостей, спонукання до участі в різних видах дитячої творчої діяльності. Велику роль у цьому відіграють види образотворчого мистецтва, до яких залучаються діти. У практиці закладів загальної середньої освіти мистецька образотворча діяльність поєднує малювання, аплікацію, декоративно-прикладну діяльність і художнє конструювання. Ефективність оволодіння дітьми різними видами творчої діяльності залежить від доцільно обраних педагогом *інноваційних методів і прийомів і технологій навчання*.

Інтерактивні технології, що базуються на основі групової та колективної взаємодії ігрового характеру доцільні для використання на заняттях конструювання, моделювання та дизайну. Використання конструкторів та посібників «LEGO» - це новий тип навчання з надзвичайно ефективними соціалізується методами впливу: як правило, діти працюють в групі (обговорюється і враховується думка кожного дитини). У ході спільної роботи докорінно поліпшується спілкування не тільки між дітьми, але і між дорослими і дітьми (особливо в проектній діяльності). У багатьох учнів в хорошому сенсі слова змінюється самосвідомість. За допомогою наборів «LEGO» краще виявляються елементи творчості, в групі відбувається зміна лідерів. А це дуже важливо не тільки для навчання, але й для формування соціального та емоційного клімату в групі.

Процес навчання відбувається за допомогою «малих сюжетів навколишнього світу», тематично розділених на наступні групи: людина, сім'я (три покоління), люди світу, місто (транспорт, комунальні служби, будівництво), мій дім, моє подвір'я, життя на фермі, дикі тварини, домашні тварини, театр. З дидактико-методичної точки зору навчання і роботу з конструкторами «LEGO» можна розділити на наступні фази.

Перше знайомство і контакт з конструкторами «LEGO-ДАСТА». Діти знайомляться з окремими наборами і можливостями, які їм представляють.

Формулювання завдання. Наприклад: мій дім; моя кімната; різні ситуативні проблеми і явища, які мають відношення до навколишньої реальності.

Виконання завдання. Учні мають можливість працювати індивідуально і в колективі. Самі задають собі теми, виконують завдання, виходячи з власних уявлень, попереднього досвіду і знань.

Представлення результатів роботи. Учням надається можливість для демонстрації своїх робіт. Успіх дає кожній дитині позитивну мотивацію, поповнює його базу знань. Є можливість зберегти роботи і продемонструвати

іншим учням. У процесі роботи відбувається знайомство з деталями конструктора: колір, форма, назву і призначення. Звичайно, спочатку всі моделі і конструкції збирає вчитель. Поступово, після того, як буквально обмацати і розглянути з усіх боків зібрані моделі, визначено, яка деталь для чого потрібна і куди прилаштовується, учні приступають до створення власних моделей в міру своїх можливостей.

Важливим вважаємо те, що конструктор розрахований на великі групи дітей, завдяки чому вони, «змушені» грати разом, спілкуватися, допомагати один одному, радіти успіхам інших. Діти отримують загальні враження, що зміцнює почуття «колективізму». Для педагогічної роботи в умовах закладу загальної шкільної освіти - це не тільки гарний посібник для освітньо-виховного процесу, але неоціненний засіб діагностики: в сприятливій атмосфері, під час повної віддачі грі, учні «розповідають про себе навіть те, що не хочуть».

Під час гри виникає виняткова можливість спостерігати за їх мовними проявами та словниковим запасом, рівнем знань, за розвитком рухових рефлексів, технічного бачення і мислення, рис характеру, вольових якостей, типом сімейного середовища і виховання. Завдяки застосуванню конструктора «LEGO» з'явилася можливість ефективно моделювати і якщо треба, коригувати всі ці якості.

Сутність технології проекту – це стимулювати цікавість до певних проблем, які передбачають оволодіння необхідними знаннями, через проектну діяльність, а саме:

- вирішення однієї або цілої низки проблем;
- демонстрація практичного застосування набутих знань – від теорії до практики.

Проектна діяльність включає наступні етапи:

I етап – визначення мети проекту та його планування.

II етап – етап практичної роботи (процес дослідження, під час якого відбувається збирання та аналіз інформації).

III етап – захист проекту (представлення результатів).

Впровадження проектної діяльності в роботу закладу загальної середньої освіти відбулось за отримання навчальних наборів LEGO Education. На заняттях діти навчаються конструювати за зразком педагога, за схемою, кресленням, за картинкою, а пізніше – за темою, уявою, задумом. Конструювання сприяє розвитку мислення, спритності, розвитку інтелекту, уяви та творчих задатків, а також сприяє формуванню таких якостей, як уміння концентруватися, співпрацювати з партнером, розвиває почуття впевненості в собі. З цього часу ми реалізуємо STEM-освіту через проектну діяльність з LEGO-конструювання в роботі з дітьми молодшого шкільного віку : «Моє місто»; «Світ розваг, відкриттів та пізнання» за темою «Еко-Мегаліс – життя та природа»; «Столиці світу» – «Токіо»; «Водний світ»; «Професії майбутнього»; «Успіх»; «Книга, що оживає».

Працюючи над реалізацією STEM-освіти через проектну діяльність, враховуємо нові вимоги початкової шкільної освіти щодо всебічного розвитку потенціалу дитини, шукаємо нові інноваційні можливості гармонійного розвитку дітей молодшого шкільного віку, зокрема, зорієнтовані на розкриття інтелектуальних та творчих здібностей учнів. Кожен проект має свій паспорт, який складається з розділів:

Назва проекту
Учасники проекту
Мета й завдання проекту
Термін реалізації
Очікуваний результат
Визначення ресурсів
Розподіл завдань
Керівництво процесом виконання робіт
Аналіз та оцінка основних результатів проекту
Презентація проекту

На заняттях вихованці можуть відчутти себе справжніми вченими, дизайнерами та інженерами. Конструювання прямо пов'язане з циклом природничих наук. Діти проводять реальні фізичні експерименти і дослідження. Цінність занять в аналізі отриманих результатів, формуванні висновків, захисті своїх проєктних робіт, прийнятті самостійних рішень.

Проектне навчання – це один із варіантів продуктивного навчання, метою якого є реальне використання, розвиток і збагачення власного досвіду. Прагнемо, щоб заклад загальної середньої освіти і родина забезпечували кожній дитині умови для повноцінного розвитку творчих здібностей, адже фахівцям майбутнього необхідна ґрунтовна і всебічна підготовка, знання з різних галузей – природничих наук, технологій, інженерії, математики. Створення кожного разу нових проєктних технологій сприяє тому, що учні стали кмітливішими, готові фантазувати і спробувати творити щось нове на будь-яку тему. Поєднання знань з різних напрямів (біології, математики, техніки, інформаційно-комунікаційних технологій, літератури, мистецтва) дозволило сформувати у дітей критичне, продуктивне мислення. Діти вчаться бути самостійними, приймати власні рішення та брати відповідальність.

Зокрема проведено серію уроків на теми.

1. «Захоплююча математика» з Lego Moretomath. Знайомство з Lego Moretomath та програмою MathBuilder.

Моделювання за допомогою математики. Складання та віднімання в межах 20. Порівняння чисел. Знаки порівняння. Формування уявлення про рахункову послідовність. Подання числа у вигляді суми розрядних доданків за допомогою Лего.

Уявлення величини: порівняння величин довжини. Вимірювання довжини предмету. Геометричні фігури. Уявлення про просторові тіла: куля, куб, циліндр, піраміду. Доля величин (половина, ціле, чверть).

Вправи «Змійка», «Курочки», «Метелики», «Леви», Гра «Веселі геометричні фігурки», «Склади з частин ціле», «Якої цеглинки не вистачає?».

«Склад числа», «Хто заховався?», «Будинок з цеглинок», «Добудуй те, чого не вистачає».

2. «Прості механізми».

Дослідницька діяльність. Знайомство з простими механізмами. Вивчення принципів роботи простих механізмів.

Конструювання принципових та основних моделей. Тестування конструкцій.

Вправи «Карусель», «Божевільні поні», «Парк розваг», «Машинка», «Таця», «Катапульта». Творчі завдання: «Залізничний переїзд зі шлагбаумом», «Підйомний кран».

3. «Світова архітектура».

Ознайомлення із зарубіжними країнами: Китаєм, Єгиптом, США та їхніми символами. Конструювання високої довгої стіни з конструктором Lego за показом; піраміду, Біг Бен – за зразком.

Знайомство з казками «Колобок», «Рукавичка. Створення короткої розповіді про улюбленого героя. Індивідуальна та колективна робота.

Словникова робота. Формування уявлення про будову, міцність та стійкість конструкцій. Інсценування казки «Колобок». Гра «Мій улюблений казковий герой».

4. «Світ навколо мене».

Формування уявлення про житловий будинок та призначення його кімнат. Ознайомлення з меблями: їх будовою, ознаками та призначенням.

Конструювання житлового будинку з різними приміщеннями (вітальні, спальної кімнати, кухні, ванної кімнати, туалету) з конструктора Lego за зразком; меблів (стілець, стола, ліжка, дивану, крісла, шафи) за зразком та власним задумом.

Робота над розвитком словника. Конструювання власних моделей. Спільна гра в групах. Поняття про космос, створення ракети та презентація власних робіт.

Проведення дослідів. Тематичні вправи «Моя кімната», «Мій одяг», «Міське життя».

Формування уявлення про сад, город та ліс. Конструювання за картинкою дерева, кущі, квіти, овочі, фрукти – за зразком. Ознайомлення з рослинами. Явища природи: веселка, печера таємниць. Конструювання власних моделей.

Проведення дослідів. Вільна гра. Спільна гра в групах. Вправи «Збір врожаю», «Мандрівка до казкового лісу». Гра «Веселі черв'ячки», «Польот у космос». Досліди «Веселка», «Торнадо».

5. Проектна робота. Розвиток навичок командної співпраці.

Виконання вправ, які спрямовані на привітання та об'єднання групи для спільної діяльності на початку кожного заняття. Вправи з LEGO : «Чарівний світ Lego», «Командний гравець», «Я в команді», «Подаруй посмішку», «Побудуй з заплющеними очима», «Спільний квадрат», «Цеглинка» та інші.

Вивчення теми та постановка проблеми. Робота з інформаційними джерелами. Орієнтовний напрямок пошуку: книги, енциклопедії, інтернет.

Конструювання леґо-моделі. Презентація проектно́ї роботи. Участь у фестивалі First Lego League jr. «Ярмарок випічки», «Відвідаємо магазин», «Світ тварин», «Пригоди води», «Сортування сміття».

8. Підсумкове заняття.

Вміння дітей застосовувати свої знання при виконанні різних вправ. Гра «Подорож леґо-чоловічка».

Евристичні технології у формі ТРВЗ (теорії розвитку винахідницьких завдань) ми планували заздалегідь з конструктивними матеріалами і завданнями. План-схему з організації ігрової спільної і самостійної діяльності дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва та в самостійній творчій, художньо-конструктивній та ігровій діяльності (він може коригуватися педагогом протягом усього навчального року) представлено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

	СПІЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ	САМОСТІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ
Понеділок	· Настільно / друкарські дидактичні ігри; · Загадки (на закріплення вивченої раніше теми)	Ігри на розвиток <u>дрібної моторики</u> : · Мозаїка; · Шнуровка; · Ігри з пересипним матеріалом.
Вівторок	Блоки Дьенеша	Настільно / друкарські - Дидактичні ігри
Середа	Палички Кюїзенера	- Блоки Дьенеша; - Ігри в експериментальній куточку
Четвер	- Робота з будівельним <u>матеріалом</u> (за схемою і без); - Робота з рахунковими паличками.	- Палички Кюїзенера; - Кубики «Склади візерунок», «Унікуб».
П'ятниця	- Ігри на розвиток творчої уяви (елементи методики ТРВЗ); - Внесення нової дидактичної гри (розвиваючої)	- Робота з будівельним матеріалом (зі схемою і без); - Робота з рахунковими паличками.

Евристичні ігри з рахунковими паличками розвивають не тільки тонкі рухи рук і просторові уявлення, але і творчу уяву. Під час цих ігор можна розвивати уявлення дитини про форму, кількості, кольорі. Пропонуються наступні завдання (для дітей 6-7 років):

Викласти палички. Порахувати кількість паличок в кожній фігурі;

Назвати геометричні фігури, з яких складена фігура;

Порахувати геометричні фігури, з яких складена загальна фігура (скільки трикутників? Квадратів?);

Порахувати кути, що входять до фігури;

Побудувати фігуру за зразком;

Самому придумати і скласти фігуру.

Ігри з паличками можна супроводжувати читанням загадок, віршів, потешек, лічилок, які підходять за тематикою «Конструктори».

Використовуючи *дослідницькі технології* ми намагалися формувати конвергентне мислення. Дивергентним мисленням у психології називають альтернативне мислення, відступаюче від логіки. Дивергентна задача – задача, яка має не один, а багато правильних відповідей. Даний вид мислення кваліфікуються як творчий, він тісно зв'язаний з уявою і є засобом виникнення великої кількості оригінальних ідей. Невербальні дивергентні задачі можна використовувати на заняттях дизайн-діяльності.

Завдання 1: намалювати букети в кожній вазі, які відрізняються між собою, квіти повинні пасувати до кожної з них.

Завдання 2: запропонувати дітям із різнокольорових паперових фігур: квадратів, кружечків, трикутників, ромбів та інших, на картоні за допомогою клейкого олівця зробити аплікацію: утворити зображення, яке ніхто не зможе придумати. Потрібно взяти старі журнали (із ілюстраціями). Вирізати ілюстровані фігури різних форм, наклеїти їх на листок картону і отримати колаж. Ще одне завдання для дітей: відшукати якнайбільше аналогій з реальними предметами. Дітям роздаються кусочки ілюстрацій вирізаних із старих журналів. Завдання зробити власний колаж.

Завдання 3. Невербальні конвергентні задачі.

1. Завдання: шукати закономірність у розміщенні фігур і намалювати пропущену фігуру.
2. Знайди четверту, пропущену фігуру і намалювати її.
3. Знайти дев'яту пропущену фігуру.
4. Знайти закономірності в розміщенні і намалювати символи замість крапок
5. Знайти закономірність в розміщенні шістнадцяти символів і намалювати їх замість крапок.

- б. Знайти закономірність і визначити пару фігурі під індексом «В», розміщеній в середній клітці таблиці. Зробити це потрібно так, щоб пара аналогічною парі фігур в першій клітці (під індексами «А» та «В»).

Завдання 4. Задачі на розвиток об'ємно–просторового мислення.

Квадратний аркуш паперу 15x15 см слід згорнути навпіл так, щоб учні бачили процес згортання, ножицями потрібно вирізати із середини листка фігуру (так як показано на малюнку). Учні повинні відгадати, яка фігура утворюється і намалювати її не розгортаючи паперу. Ускладнене завдання: квадратний листок паперу згорнути вчетверо і зробити в ньому вирізи. Завдання: подумки розгорнути папір і намалювати те, що вийде.

Формувати нестандартне мислення і конструктивні компетенції можна під час *моделювання та конструювання роботи з викидним матеріалом*. Під викидним матеріалом розуміють ті предмети, які втратили своє побутове призначення (різне упакування, коробки, флакони тощо), та залишки матеріалів. У грі з цими матеріалами учні набувають практичного і життєвого досвіду, у них розвивається прагнення до творчості, раціональне та економне ставлення до речей. Розглядаючи різні речі, які потрапили до рук, дитина розмірковує: що це за річ або залишки від неї; яке її колишнє призначення; як її можна використати зараз.

Вчителю необхідно заохочувати учнів досліджувати властивості та характеристики різних матеріалів: твердість, м'якість, гнучкість, пружність тощо. Самі діти також люблять збирати різні коробки, стрічки, пляшечки, клаптики паперу й картону та інші речі, розбирають їх на частини, експериментують із ними. Маючи у своєму розпорядженні речі, які вибули з ужитку, учні не бояться їх пошкодити, поламати, тому не відчують жодних обмежень, користуючись ними. Необхідно підтримувати бажання дітей приносити до школи різні предмети, які втратили своє побутове призначення. Завдяки цьому кожна дитина подаватиме ідеї, впливатиме на зміст і процес роботи. Однак потрібно потурбуватися про те, щоб роздаткові матеріали були безпечними для учнів. Конструювання з викидного матеріалу за своїм

характером більше наближене до художнього конструювання, моделювання, дизайн-діяльності і формує конструктивно-дизайнерську компетентність дітей молодшого шкільного віку.

На формувальному етапі педагогічного експерименту застосовано, психодіагностичні методи (спостереження, бесіди, анкетування, тестування, метод розв'язання проблемно-педагогічних ситуацій, аналіз продуктів діяльності суб'єктів педагогічного процесу, самооцінки), а також педагогічний експеримент, статистичні методи вторинної обробки даних.

Виявлення рівня розвитку конструктивно-дизайнерської компетентності і здібностей до моделювання та дизайн-діяльності відбувалося наступним чином. Для того щоб визначити «зону найближчої дії», тобто той рівень умінь і навичок, який ми можемо досягнути в процесі навчання, нам треба провести з учнями діагностики, що визначають рівень розвитку творчого мислення, що є і дизайнерських здібностей. Діагностичну роботу можна провести як індивідуально з дитиною, так і з групою дітей, в залежності від характеру і особливостей діагностичної роботи. Вченими, що працювали в області розвитку творчих здібностей учнів, пропонуються наступні тести і діагностики, що містяться у додатках (див. Додаток А).

Таким чином, діагностики, що пропонується вище, дозволяють, на початковому етапі роботи з формування конструктивно-дизайнерської компетентності, виявити рівень її розвитку і конструктивних здібностей молодших школярів. У цій роботі ми будемо дотримуватися саме їх, і відповідно, на результатах цієї діагностики планувати подальшу корекційну роботу з розвитку конструктивно-дизайнерської компетентності.

Таким чином, внаслідок дослідження нами було вирішене питання, що стосується організаційно-педагогічних умов, а також детально розкриті складові методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва: методи, прийоми, форми роботи та технології формування конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку. Все це має

велике значення для розвитку творчої особистості дитини молодшого шкільного віку, формування у неї емоційно-ціннісного ставлення до світу, уміння самовиражатися в конструктивній та дизайнерській діяльності. Також в процесі конструювання, моделювання та дизайн-діяльності у дітей розвиваються психічні пізнавальні процеси, рівень розвитку яких впливає на подальше навчання в школі і успішність в житті.

2.3. Визначення ефективності впровадження методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку засобами художнього конструювання, моделювання та дизайн-діяльності на уроках образотворчого мистецтва.

Проведена нами дослідно-експериментальна робота мала на меті перевірку достовірності моделі формування конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва засобами моделювання, конструювання і дизайну. У відповідності з програмою і методикою дослідження в ході констатувального експерименту ми вирішували *мету дослідження* – вивчити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність організаційно-педагогічних умов і методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва – ми визначили такі *завдання констатувального експерименту*:

- здійснити педагогічну діагностику та вивчити особливості методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва засобами конструювання, моделювання і дизайн-діяльності;
- визначити стан сформованості та рівні конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва на етапі констатувального експерименту;

– вдосконалити і обґрунтувати педагогічні умови та інноваційні форми, методи та прийоми методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва формування конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва засобами конструювання, моделювання і дизайн-діяльності.

Експериментальною базою дослідження було обрано початкові класи Руськоморянської гімназії Усть-Чорнянської селищної ради Тячівського району Закарпатської області. Було визначено експериментальні класи : 2-А - 30 дітей, 3-А - 30 дітей; контрольні : 2-Б – 30 дітей, 3-Б – 30 дітей. Методика педагогічної діагностики на етапі *констатувального дослідження* не відрізнялася у двох закладах загальної шкільної освіти. Проведення дослідження за вказаними напрямками здійснювалося таким чином: вивчення і теоретичний аналіз психолого-педагогічної, методичної літератури, нормативних документів сучасного українського дошкілля, аналіз публікацій та виступів з проблеми конструювання, моделювання та дизайн-діяльності дітей молодшого шкільного віку, спостереження уроків «Мистецтва», образотворчого мистецтва; анкетування вчителів; аналіз дитячих виробів, рівня підготовленості вчителів.

Результати, отримані в ході констатувального експерименту спонукали до розробки моделі формування конструктивно-дизайнерської компетенції учнів початкових класів на уроках образотворчого мистецтва засобами моделювання, конструювання та дизайну та впровадження методики її використання у ході формувального експерименту. Розроблені нами рекомендації перевірялись в експериментальних початкових класах Руськоморянської гімназії Усть-Чорнянської селищної ради Тячівського району Закарпатської області : 2-А - 30 дітей та 3-А – 30 дітей, порівнювалися з результатами у контрольних класах. Оцінка результатів здійснювались на початку, в середині та кінці дослідної роботи порівнювались з аналогічними зрізами в контрольних класах.

Теоретичне обґрунтування моделі формування конструктивно-дизайнерської компетентності учнів початкових класів на уроках образотворчого мистецтва засобами моделювання, конструювання і дизайну, її дослідно-експериментальна апробація в умовах тривалої педагогічної практики дозволили проаналізувати результати педагогічного експерименту. Під час роботи застосовувались методи дослідження: спостереження, анкетування, бесіда, аналіз продуктів навчальної і творчої діяльності, тестування, оцінювання результатів діяльності. Спостереження мало самостійні завдання, проводилось систематично, відповідно до плану, фіксувались об'єктивні дані і дії.

Для проведення педагогічного діагностування на етапі контрольного експерименту восени 2022 року ми виявили чотири рівні художньо-конструктивної компетентності : початковий, репродуктивний, продуктивний і продуктивно-творчий. Дані відображені у порівняльній таблиці контрольного експерименту на різних етапах експерименту: констатувальному і формувальному 2.5.

Таблиця 2.5

Порівняльна характеристика розподілу учнів початкових класів за рівнями сформованості конструктивно-дизайнерської компетентності (контрольний експеримент)

Тип класу		К-сть дітей	Рівні сформованості конструктивно-дизайнерської компетентності							
			початковий		репродуктивний		продуктивний		продуктивно-творчий	
			к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%
Констатув. експеримент	Експер. клас	60	12	23,7	18	31,05	20	32,5	10	10,75
	Контр. клас	68	20	31,05	24	37,95	17	24,15	7	6,85
Формувальний експеримент	Експер. клас	60	5	9,9	18	30,05	24	41,4	13	18,65
	Контр. клас	68	19	27,58	22	34,48	18	27,58	9	10,36

За результатами дослідно-експериментальної роботи на етапі констатувального експерименту в експериментальних класах репродуктивного – 31,05% (18 дітей), продуктивного – 32,5% (20 дітей), продуктивно-творчого – 10,75% (10 дітей). Показники у контрольних класах – дітей репродуктивного – 37,95% (24 дитини), продуктивного – 24,15% (17 дітей), продуктивно-творчого – 6,85% (7 дітей), що підтвердило необхідність усвідомленого розгляду характерологічних особливостей дітей молодшого шкільного віку в освітньому процесі.

На етапі формувального експерименту в експериментальних класах репродуктивного – 30,05% (18 дітей), продуктивного – 41,4% (24 дитини), продуктивно-творчого – 18,65% (13 дітей). Показники у контрольних класах – дітей репродуктивного – 34,48% (22 дітей), продуктивного – 27,58% (18 дітей), продуктивно-творчого – 10,36% (9 дітей). Результати контрольного експерименту відображено у рисунку 2.2.

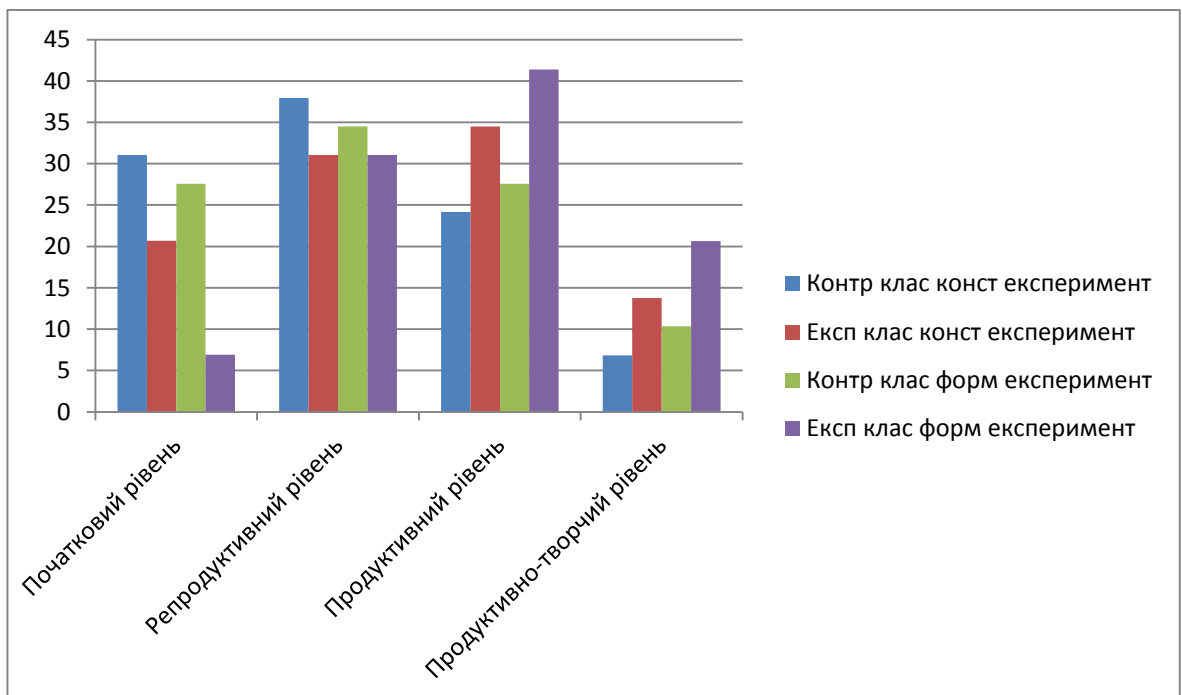

Рисунок 2.2. Рівні сформованості конструктивно-дизайнерської компетентності учнів ПШ (контрольний експеримент)

Аналіз результатів експериментально-дослідної роботи свідчить, що в експериментальних класах: зниження початкового – з 20,7 до 9,9%, зростання продуктивного – з 32,5% до 41,4% та зростання продуктивно-творчого – з 13,75% до 18,65%, що підтверджує ефективність експериментальної методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва засобами моделювання, конструювання та дизайну в середовищі Нової української школи. Зокрема, зростання продуктивного рівня свідчило про розвинутий інтерес учнів початкових класів до дизайнерської творчості.

За даними рівневого дослідження можна зробити висновок, що вдосконалення сформованості компонентів конструктивно-дизайнерської компетентності свідчить про ефективність упровадження організаційно-педагогічних умов та розробленої моделі. Зокрема, найбільш достовірним показником сформованості конструктивно-дизайнерської компетентності учнів початкових класів є вміння використовувати отримані знання, уміння і навички в реальних умовах освітньо-виховного процесу закладу загальної середньої освіти.

Висновки до другого розділу

Початком нашої дослідно-експериментальної роботи став етап *констатувального дослідження*, яке ми проводили в 2021 навчальному році. Виходячи з *мети дослідження* – вивчити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність методики формування конструктивно-дизайнерської компетенції дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва – ми визначили такі *завдання констатувального експерименту*:

– здійснити педагогічну діагностику та вивчити особливості методики формування конструктивно-дизайнерської компетенції дітей молодшого

- шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва;
- визначити стан сформованості та рівні конструктивно-дизайнерської компетенції дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва на етапі констатувального експерименту;
 - вдосконалити і обґрунтувати педагогічні умови та інноваційні форми, методи та прийоми методики формування художньо-конструктивної компетенції дітей дошкільного віку на уроках образотворчого мистецтва.

Експериментальною базою дослідження було обрано початкові класи Руськоморянської гімназії Усть-Чорнянської селищної ради Тячівського району Закарпатської області. Було визначено експериментальні класи : 2-А - 30 дітей, 3-А - 30 дітей; контрольні : 2-Б – 34 дітини, 3-Б – 34 дитини. Методика педагогічної діагностики на етапі *констатувального дослідження* не відрізнялася у двох закладах загальної шкільної освіти.

Проведення дослідження за вказаними напрямками здійснювалося таким чином: вивчення і теоретичний аналіз психолого-педагогічної, методичної літератури, нормативних документів сучасного українського дошкілля, аналіз публікацій та виступів з проблеми конструювання, моделювання та дизайн-діяльності дітей молодшого шкільного віку, спостереження уроків «Мистецтва», образотворчого мистецтва; анкетування вчителів; аналіз дитячих виробів, рівня підготовленості до даної роботи вчителів.

Результати, отримані в ході констатувального експерименту спонукали до розробки моделі формування конструктивно-дизайнерської компетентності учнів початкових класів засобами моделювання, конструювання та дизайну на уроках образотворчого мистецтва та впровадження методики її використання у ході формувального експерименту. Розроблені нами рекомендації перевірялись в експериментальних початкових класах Руськоморянської гімназії Усть-Чорнянської селищної ради Тячівського району Закарпатської області. Було визначено експериментальні класи : 2-А - 30 дітей, 3-А - 30 дітей; контрольні

: 2-Б – 34 дитини, 3-Б – 34 дитини. Оцінка результатів здійснювались на початку, в середині та кінці дослідної роботи порівнювались з аналогічними зрізами в контрольних класах.

Теоретичне обґрунтування моделі формування конструктивно-дизайнерської компетентності учнів початкових класів на уроках образотворчого мистецтва засобами моделювання, конструювання і дизайну, її дослідно-експериментальна апробація в умовах тривалої педагогічної практики дозволили проаналізувати результати педагогічного експерименту.

За результатами дослідно-експериментальної роботи на етапі констатувального експерименту в експериментальних класах репродуктивного – 31,05% (18 дітей), продуктивного – 32,5% (20 дітей), продуктивно-творчого – 10,75% (10 дітей). Показники у контрольних класах – дітей репродуктивного – 37,95% (22 дитини), продуктивного – 24,15% (15 дітей), продуктивно-творчого – 6,85% (5 дітей), що підтвердило необхідність усвідомленого розгляду характерологічних особливостей дітей молодшого шкільного віку в освітньому процесі.

На етапі формувального експерименту в експериментальних класах репродуктивного – 30,05% (18 дітей), продуктивного – 41,4% (24 дитини), продуктивно-творчого – 18,65% (13 дітей). Показники у контрольних класах – дітей репродуктивного – 34,48% (20 дітей), продуктивного – 27,58% (16 дітей), продуктивно-творчого – 10,36% (7 дітей). Результати контрольного експерименту відображено у рисунку 2.2.

Аналіз результатів експериментально-дослідної роботи свідчить, що в експериментальних класах: зниження початкового – з 20,7 до 9,9%, зростання продуктивного – з 32,5% до 41,4% та зростання продуктивно-творчого – з 13,75% до 18,65%, що підтверджує ефективність експериментальної методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва засобами моделювання, конструювання та дизайну.

ВИСНОВКИ

Конструювання — це створення моделі, приведення до певного порядку і взаємовідношення різних окремих предметів, частин, елементів. Характерною особливістю процесу конструювання є створення та перетворення просторових уявлень на основі оволодіння певними знаннями та вміннями. Конструювання належить до продуктивних видів діяльності, оскільки спрямоване на отримання певного продукту.

Під дитячим конструюванням розуміють процес створення різних конструкцій, моделей, в яких передбачено взаєморозміщення частин та елементів, способи їх з'єднання. Матеріалами для дитячої конструктивної діяльності є: дитячий будівельний матеріал, спеціальні конструктори (дерев'яні, металеві, пластмасові); папір, картон, тканина, природний, викидний матеріали. Дослідження педагогів і психологів свідчать, що конструювання є продуктивним видом діяльності, у процесі якого відбувається розвиток дитини (Л. Артемова, Н. Ветлугіна, А. Давидчук, Т. Комарова, В. Мухіна, Б. Неменський, М. Поддьяков, Є. Фльоріна).

Дитяче конструювання, моделювання та дизайн визначається як галузь художньо-естетичної освіти учнів початкових класів, що інтегрується з конструюванням, художньою працею, зображальною діяльністю. В. Котляр, характеризуючи дитячий дизайн, зазначає, що у ньому єдність дидактичних і творчих завдань відповідає сучасним педагогічним тенденціям поліхудожнього розвитку учнів визначає таку типологію у структурі дитячого дизайну (відповідно до класифікації, прийнятої в професійному дизайні) [28, с.120].

Організуюючи конструктивну діяльність з дітьми молодшого шкільного віку, педагог реалізує низку завдань — як загальних, так і більш практико орієнтованих. До загальних завдань можна віднести: виховувати у дітей інтерес, естетичне ставлення до навколишньої дійсності, творів мистецтва; долучати до благоустрою і прикрашання свого освітнього простору, оточення

[41, с.32]. На думку Г. Пантелєєва, у роботі з учнями початкових класів у галузі дитячого дизайну педагог має розв'язувати такі практичні завдання [62, с.24]:

- ознайомлювати зі способами площинного та об'ємно-просторового оформлення: моделювання, макетування (фасони і декор одягу, виготовлення аксесуарів);

- показувати, як слід планувати свою роботу за етапами: задум, ескіз, макет, втілення (самостійно або з дорослим);

- організувати участь дітей у створенні педагогічних композицій до святкових подій та розваг (фризи, панно, колажі, панорами, діорами) і в тривалих архітектурно-художніх проєктах (за сюжетами казок, за фольклорно-історичною темою, в контексті дизайну сучасного міста і села);

- вчити учнів використовувати сучасне обладнання (лекала, трафарети, степлери тощо) та різні матеріали (природні – дерево, камінь, тканини, і штучні – різна упаковка, біжутерія, плівки, галантерея).

У закладі загальної шкільної освіти використання основ дизайну (художнього конструювання) на уроках «Мистецтва» пов'язане зі створенням художнього образу виробу з паперу, природних та утилізованих матеріалів [45, с.120]. Діти повинні набути таких навичок:

- у роботі з папером – правильно згинати, розрізати, склеювати, зшивати аркуш, вирізати за готовою викрійкою;

- у роботі з тканиною – навчитися всилати нитку в голку, зав'язувати вузол, шити по висмикнутій нитці, шити швом уперед чи назад голкою, зшивати шматочки тканини, вміти викроювати за готовою викрійкою, пришивати вішалки до рушничка, фартушка, спіднички, штанців і гудзики до плаття, фартушка.

Навчання дітей молодшого шкільного віку основ дизайну, що відбувається на основі художнього конструювання, базується на сприйнятті дитиною ознак конструктивного матеріалу різними органами чуттів (дотику, зору), формуванні просторових уявлень (форми, розміру, розміщення

предметів та їх частин) та розвиткові діяльності руки як «аналізатора», що дозволяє їй вступити в складні відносини з навколишніми предметами. На етапі початкової школи художньо-конструювальна діяльність має репродуктивний характер, оскільки діти діють за поясненням, взірцем, технологічними картками, схемами.

Конструктивно-дизайнерська компетентність дітей молодшого шкільного віку у межах дослідження тлумачиться як інтегроване утворення особистості, спрямоване на ефективне розв'язання образотворчих, художньо-проективних освітніх завдань за допомогою сформованої системи художніх знань, умінь, мотивів і ціннісних ставлень, а також творчих якостей та дизайнерських здібностей дитини, необхідних для ефективного конструювання, моделювання і дизайн-діяльності в умовах навчання, виховання і розвитку дітей молодшого шкільного віку. Ґрунтуючись на загальних підходах учених до визначення компонентів конструктивно-дизайнерської компетенції, найбільш оптимальним вважаємо виокремлення наступних основних її компонентів : мотиваційного, пізнавального, естетичного, технологічного, рефлексивного.

Зміст навчання учнів початкових класів образотворчого мистецтва та основ дизайну визначають чинні комплексні та тематичні програми виховання, розвитку та навчання дітей у початкових класах закладів загальної середньої освіти. Кінцеві результати навчання подано у Державному стандарті початкової освіти. Уроки образотворчого мистецтва, «Мистецтва», до яких певною мірою належить дизайн-діяльність, мають свою специфіку, відмінну від занять логіко-математичного чи природничого напрямку.

Організація та проведення уроків «Мистецтва» з елементами художнього конструювання у сучасному загальноосвітньому закладі будуть ефективними за наступних умов:

- наявності розвивального середовища для занять дітей художньо-продуктивною діяльністю (обладнаних майстерень, куточків праці, добору необхідних інструментів і матеріалів);
- відповідної професійної підготовки вихователів з художнього конструювання та основ дитячого дизайну;
- організації у закладі освіти змінних виставок творів мистецтва, а також постійно діючих музеїв дитячої праці;
- орієнтації педагогів на виготовлення учнями виробів з елементами національного декоративно-прикладного мистецтва та розвиток креативного мислення, здібностей та інтересів учнів до певних видів художнього конструювання;
- наявності творчих форм роботи шкільних установ із сім'єю (конкурси на виготовлення дитячої іграшки, подарунків до свят, залучення батьків до гурткової роботи з ручної праці, спільні екскурсії);
- надання можливості дітям самостійного вибору засобів, матеріалів та інструментів під час роботи;
- організації співпраці дітей з однолітками на заняттях та свідомого засвоєння суспільно корисного значення праці.

Державний стандарт початкової освіти України, який реалізується програмами та навчально-методичним забезпеченням, що затверджуються Міністерством освіти та науки України. У ньому зведено норми і положення, що визначають державні вимоги до рівня освіченості, розвиненості та вихованості дитини 6 - 10 років; сумарний кінцевий показник набутих дитиною компетенцій перед її вступом до основної школи [5, с.2].

Державний стандарт початкової освіти визначає зміст і структуру початкової освіти за його інваріантною і варіативною складовими. Інваріантну частину змісту початкової освіти систематизовано за освітніми галузями. Завдання у галузі художньо-продуктивної діяльності, що реалізуються при проведенні уроків «Мистецтва» (з урахуванням її

художньо-естетичної складової), найбільшою мірою визначаються в мистецькій освітній галузі, яка має наступну структуру.

Реалізація поставленої мети і завдань здійснюється за змістовими лініями: «художньо-творча діяльність», «сприймання та інтерпретація мистецтва», «комунікація через мистецтво», які окреслюють одну з моделей досягнення загальних цілей освітньої галузі та розкривають основну місію загальної мистецької освіти.

Початком нашої дослідно-експериментальної роботи став етап *констатувального дослідження*, яке ми проводили в 2021 навчальному році. Виходячи з *мети дослідження* – вивчити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність методики формування конструктивно-дизайнерської компетенції дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва – ми визначили такі *завдання констатувального експерименту*:

- здійснити педагогічну діагностику та вивчити особливості методики формування конструктивно-дизайнерської компетенції дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва;
- визначити стан сформованості та рівні конструктивно-дизайнерської компетенції дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва на етапі констатувального експерименту;
- вдосконалити і обґрунтувати педагогічні умови та інноваційні форми, методи та прийоми методики формування художньо-конструктивної компетенції дітей дошкільного віку на уроках образотворчого мистецтва.

Експериментальною базою дослідження було обрано початкові класи Руськоморянської гімназії Усть-Чорнянської селищної ради Тячівського району Закарпатської області. Було визначено експериментальні класи : 2-А - 30 дітей, 3-А - 30 дітей; контрольні : 2-Б – 34 дитини, 3-Б – 34 дитини. Методика педагогічної діагностики на етапі *констатувального дослідження* не відрізнялася у двох закладах загальної шкільної освіти.

Проведення дослідження за вказаними напрямками здійснювалося таким чином: вивчення і теоретичний аналіз психолого-педагогічної, методичної літератури, нормативних документів сучасного українського дошкілля, аналіз публікацій та виступів з проблеми конструювання, моделювання та дизайн-діяльності дітей молодшого шкільного віку, спостереження уроків «Мистецтва», образотворчого мистецтва; анкетування вчителів; аналіз дитячих виробів, рівня підготовленості до даної роботи вчителів.

Мета формувального етапу педагогічного експерименту полягала в тому, щоб перевірити організаційно-педагогічні умови та модель методики формування конструктивно-дизайнерської компетенції дитини молодшого шкільного віку на уроках мистецтва в практиці закладу загальної шкільної освіти. Формувальний етап педагогічного експерименту тривав під час виробничої практики, навесні та восени 2022 року. На базі дослідження - початкові класи Руськоморянської гімназії Усть-Чорнянської селищної ради Тячівського району Закарпатської області, експериментальні класи : 2-А - 30 дітей, 3-А - 30 дітей, втілювалася розроблена модель методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва у сучасних освітніх умовах.

Завдання формувального етапу експериментальної діяльності:

- за результатами констатувального етапу експерименту сформувати контрольні та експериментальні класи дітей молодшого шкільного віку;
- поетапно упровадити в педагогічний процес закладу загальної середньої шкільної освіти розроблену авторську модель методики формування конструктивно-дизайнерської компетенції дитини молодшого шкільного віку засобами конструювання, моделювання та дизайну;
- реалізувати гіпотетично визначені педагогічні умови ефективного формування художньо-конструктивної компетенції дитини молодшого шкільного віку засобами конструювання, моделювання та дизайну на уроках образотворчого мистецтва;

- впровадити у ході дослідно-експериментальної роботи комплекс діагностичних авторських методик (анкетування, опитування, завдання) для визначення рівнів сформованості компонентів конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку;

- оптимізувати вплив інноваційного художньо-розвивального освітнього середовища закладу загальної середньої освіти на процес формування конструктивно-дизайнерської компетенції дітей молодшого шкільного віку.

Спроектована модель методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності дитини молодшого шкільного віку засобами конструювання, моделювання та дизайну на уроках образотворчого мистецтва (рис. 1) складається з блоків: *цільового* (реалізує мету формування конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва); *теоретико-методологічного* (ґрунтується на сучасних наукових підходах, концептуальних положеннях та принципах формування конструктивно-дизайнерської компетенції); *проектувального* (формування розвивально-творчого середовища ЗЗСО як сукупності психолого-педагогічних та організаційно-методичних умов, що визначають специфіку методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва), *формувального* (форми, методи, засоби, інноваційні технології); *діагностично-результативного* (характеризує контролюючу функцію досліджуваного процесу, структурні компоненти, рівні та критерії сформованості конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку).

Важливого значення у структурі авторської моделі набуло *інноваційне розвивально-творче середовище закладу загальної середньої освіти*. Його охарактеризовано рядом умов: наявністю емоційно-сприятливого мікроклімату та взаємостосунків співпраці і співтворчості між вихователем і дітьми; створенням атмосфери, наповненої креативними дизайнерськими ідеями; формуванням індивідуально-творчого стилю художньо-

конструктивної діяльності учнів; запровадженням широкого спектру організаційних форм моделювання, конструювання та дизайну у поєднанні з інноваційними освітніми художньо-педагогічними технологіями; оновленням матеріально-технічної бази закладу загальної середньої освіти.

Розроблені нами рекомендації перевірялись в експериментальних початкових класах Руськоморянської гімназії Усть-Чорнянської селищної ради Тячівського району Закарпатської області. Було визначено експериментальні класи : 2-А - 30 дітей, 3-А - 30 дітей; контрольні : 2-Б – 34 дитини, 3-Б – 34 дитини. Оцінка результатів здійснювались на початку, в середині та кінці дослідної роботи порівнювались з аналогічними зрізами в контрольних класах.

Теоретичне обґрунтування моделі формування конструктивно-дизайнерської компетентності учнів початкових класів на уроках образотворчого мистецтва засобами моделювання, конструювання і дизайну, її дослідно-експериментальна апробація в умовах тривалої педагогічної практики дозволили проаналізувати результати педагогічного експерименту. Під час роботи застосовувались методи дослідження: спостереження, анкетування, бесіда, аналіз продуктів навчальної і творчої діяльності, тестування, оцінювання результатів діяльності. Метод спостереження носив цілеспрямований, запланований характер і проходив у природних умовах. Спостереження мало самостійні завдання, проводилось систематично, відповідно до плану, при цьому фіксувались об'єктивні дані і дії, особливості формування конструктивно-дизайнерської компетентності учнів початкових класів на уроках образотворчого мистецтва засобами моделювання, конструювання та дизайну.

Для проведення педагогічного діагностування на етапі контрольного експерименту восени 2022 року ми виявили чотири рівні конструктивно-дизайнерської компетентності: початковий, репродуктивний, продуктивний і продуктивно-творчий. За результатами дослідно-експериментальної роботи на етапі констатувального експерименту в експериментальних класах

репродуктивного – 31,05% (18 дітей), продуктивного – 32,5% (20 дітей), продуктивно-творчого – 10,75% (10 дітей). Показники у контрольних класах – дітей репродуктивного – 37,95% (22 дитини), продуктивного – 24,15% (15 дітей), продуктивно-творчого – 6,85% (5 дітей), що підтвердило необхідність усвідомленого розгляду характерологічних особливостей дітей молодшого шкільного віку в освітньому процесі.

На етапі формувального експерименту в експериментальних класах репродуктивного – 30,05% (18 дітей), продуктивного – 41,4% (24 дитини), продуктивно-творчого – 18,65% (13 дітей). Показники у контрольних класах – дітей репродуктивного – 34,48% (20 дітей), продуктивного – 27,58% (16 дітей), продуктивно-творчого – 10,36% (7 дітей). Результати контрольного експерименту відображено у рисунку 2.2.

Аналіз результатів експериментально-дослідної роботи свідчить, що в експериментальних класах: зниження початкового – з 20,7 до 9,9%, зростання продуктивного – з 32,5% до 41,4% та зростання продуктивно-творчого – з 13,75% до 18,65%, що підтверджує ефективність експериментальної методики формування конструктивно-дизайнерської компетентності дітей молодшого шкільного віку на уроках образотворчого мистецтва засобами моделювання, конструювання та дизайну. Зокрема, зростання продуктивного рівня свідчило про розвинутий інтерес учнів початкових класів до дизайнерської творчості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонович Є.А. Теорія і методика дизайну в контексті розвитку концепції сучасного національного дизайну. Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць. Спец. вип.: Мистецько-педагогічна освіта: проблеми та перспективи. Кривий Ріг : Вид-во КДГГУ, 2005. № 13.
2. Антонович Є.А., Захарчук-Чугай Р.В., Станкевич М.Є. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів: Світ, 1992. 272 с.
3. Антонович Є.А. Теорія і методика дизайну в контексті розвитку концепції сучасного національного дизайну. Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць. Спец. вип.: Мистецько-педагогічна освіта: проблеми та перспективи. Кривий Ріг : Вид-во КДГГУ. 2005. № 13.
4. Белкіна Е.О. Від подиву до творчості. *Мистецтво та освіта*. 1998. №2. С. 12-19.
5. Белкіна-Ковальчук О. В. Роль критичного мислення в сучасній освіті // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2018. Випуск 52. С. 2019-224. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mitimpt_52_53.
6. Близнюк М. М. Педагогічний дизайн як сучасний дидактичний напрям у підготовці майбутніх художників. Науковий огляд. № 4(47). 2018. С. 77-89.
7. Богданова І. М. Педагогічні інновації в школі підготовки вчителя: кінець ХХ – початок ХХІ століття: монографія. Одеса : М.П. Черкасов. 2009. 157 с.
8. Бойко Н. І. Розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами образотворчого мистецтва. Таврійський вісник освіти. 2013. № 4 (44). С. 117-121.
9. Бондар В. І. Психолого-педагогічні основи розвитку дітей в системі М. Монтесорі : навчальний посібник. Полтава, 2009. 251 с.
10. Бондарюк Л. С. Навчаємо мистецтва у дистанційному форматі. *Мистецтво та освіта*. [Том 2. № 101. 2021](#). С. 16-22. URL: <http://artedu.com.ua/index.php/adm/issue/view/49>

11. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте: Психол. очерк: кн. для учителя. 3-е изд. Москва: Просвещение, 1991. 92 с.
12. Воспитание к свободе. Педагогика Рудольфа Штейнера. Москва. 1990. 266 с.
13. Гавриш Н. «Мовлення дитини. Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція)». *Дошкільне виховання*. №3. 2021. С. 3-8. https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2021/05/11/Dv_2021-03-Gavrysh.pdf
14. Гайдамака О. В. Пріоритети початкової загальної мистецької освіти. *Мистецтво та освіта*. №1 (87). 2018. С. 12-16. URL: <http://artedu.com.ua/index.php/adm/issue/view/8>
15. Гайдамака О. В. [Теоретико-методичні орієнтири навчання мистецтва учнів закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу](http://artedu.com.ua/index.php/adm/issue/view/46). *Мистецтво та освіта*. №3 (97). 2020. С. 22-26. URL: <http://artedu.com.ua/index.php/adm/issue/view/46>
16. Гончаренко С. У. Методика як наука. Хмельницький : Вид-во ХГПК, 2000. 30 с.
17. Гриньова М. В. Педагогічні технології : теорія та практика : навч.-метод. посіб. Полтава, 2006. 230 с.
18. Державний стандарт початкової освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 Урядовий кур'єр. 2018. № 38. 43 с.
19. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Київ: Академвидав. 2004. 218 с.
20. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій. Харків, 2009. 176 с.
21. Євдокимова Л. М. Умови формування творчого мислення. Дитячий сад : теорія і практика. 2011. 112 с.
22. Зайчук В. О., Нісімчук А. С., Білан А. Д. Сучасні педагогічні технології

- : дидактично-інноваційний аспект. Т. 2. Луцьк, 2009. 312 с.
23. Кашуба Л.І. Образотворче мистецтво в початковій школі. Тернопіль. Мальва-ООО. 2011. 55 с.
 24. Кириченко М.А. Основи образотворчої грамоти. Київ. Вища школа. 2003. 165 с.
 25. Кізілова Г. О., Шулько О. А. Використання підручника з мистецтва на уроці: рекомендації вчителю. *Мистецтво та освіта*. №2 (92). 2019. С. 21-25. URL: <http://artedu.com.ua/index.php/adm/issue/view/9>
 26. Ковальова В. Інтегрований урок розвитку мовлення та образотворчого мистецтва з елементами інтерактивних технологій у 4 класі. *Початкова школа*. 2012. №9. С.45 -49.
 27. Колток Л. Критичне мислення молодших школярів як психолого-педагогічний феномен // Молодь і ринок. 2019. № 9. С. 66-70. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2019_9_14. 14.
 28. Комаровська О. А. Мистецькі досягнення учнів : що і як оцінюємо ? *Мистецтво та освіта*. №4 (90). 2018. С. 21-25. URL: <http://artedu.com.ua/index.php/adm/issue/view/3>
 29. Комоед Н. И. Дизайнерська діяльність дошкільнят. ТОВ ИД «Білий вітер». 2011. 70 с.
 30. Коновець С.В. Образотворче мистецтво в початковій школі. Київ. 2000. 79 с.
 31. Концепція Нової української школи. [Електронний ресурс] Режим доступу: [https://drive.google.com/file/d/0BzKkv8gxSZUkMzZMbWtPYU9IWXM/view/](https://drive.google.com/file/d/0BzKkv8gxSZUkMzZMbWtPYU9IWXM/view) 27.10.2016 р. 40 с.
 32. Косенчук О. «Дитина в соціумі. Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти». *Дошкільне виховання*. №4. 2021. С. 3-7. https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2021/Pidvysychennya%20kvalifikatsiy/15.04/Dv_2021-04-Kosenchuk.pdf
 33. Котляр В.П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей. Навчальний посібник. Київ: Кондор. 2005. 200 с.

34. Красовська О. О. Образотворче мистецтво з методикою викладання у початковій школі. Перероблене і доповнене видання. Львів: Новий світ – 2000. 2020. 300 с.
35. Красовська О. О. Підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до впровадження креативних технологій, нестандартних художніх технік на заняттях зображувальної та декоративної діяльності. *Теорія і практика професійної підготовки майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти та початкової школи в умовах ступеневого навчання* : монографія / авт. кол. : В. Є. Борова, Л. В. Ілюк, О. Ф. Кирилович та ін. ; за заг. ред. О. О. Красовської. Рівне : О. Зень, 2021. 520 с. С. 270 - 306.
36. Красовська О. О. Професійна підготовка майбутніх вихователів ЗДО у галузі художньо-естетичного виховання засобами технологій контекстного навчання. *Вектор пошуку в сучасному освітньому просторі*. Збірник статей. Луцьк. 2019. С. 42-44
37. Красовська О. О. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій: монографія. Рівне: Видавець О. Зень. 2017. 480 с.
38. Красовська О. О. Технології викладання освітньої галузі «Мистецтво». Перероблене і доповнене видання. Львів: Новий світ – 2000. 2020. 154 с.
39. Красовська, О. О. Художньо-педагогічні знання у змісті професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. *Професійна педагогічна освіта: становлення і розвиток педагогічного знання*: монографія. /За заг. ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 2014. с. 294-317.
40. Кроуфорд А., Саул В. Технології розвитку критичного мислення учнів. Київ: Вид-во «Плеяди», 2006. 220 с.
41. Кузнецова О.В. Ознайомлення з технікою дизайну як одна з умов розвитку творчості дошкільнят. Режим доступу. http://festival.1september.ru/index.php?numb_artic = 419196.

42. Кузьменко Г. В. [Освітньо-творчий проект «Разом до прекрасного»: опановуємо образотворче мистецтво](#). *Мистецтво та освіта*. [Том 2. № 101. 2021](#). С. 22-26. URL: <http://artedu.com.ua/index.php/adm/issue/view/49>
43. Кучерук А. В., Махмутова А. Є. [Моніторинг стану організації освітньої діяльності галузі «Мистецтво»](#). №2. (96). 2020. С. 18-24. URL: <http://artedu.com.ua/index.php/adm/issue/view/13>
44. Ликова І. Чудо-писанки - шедеври мініатюрного живопису. *Дошкільне виховання*. 2007. № 3. - С. 46-52.
45. Ліпман М. Критичне мислення: чим воно може бути?. *Постметодика*. 2005. № 2 (60). С. 33–41.
46. Луцан Н.І. Декоративно-прикладне мистецтво та основи дизайну: навчальний посібник. Київ: Слово, 2010. 172 с.
47. Малиновская Л. П. Питання формування дизайнерського мислення. Москва. 1994. 138 с.
48. Марчук Ж. С. Методи навчання мистецтва молодших школярів у НУШ. *Мистецтво та освіта*. №2 (92). 2019. С. 14-20. URL: <http://artedu.com.ua/index.php/adm/issue/view/9>
49. Масол Л. М. [Інтеграція ? Інтеграція. Інтеграція. Інтеграція ! \(Поліцентрична інтеграція змісту загальної мистецької освіти\)](#). *Мистецтво та освіта*. №1 (95). 2020. С. 18-24. URL: <http://artedu.com.ua/index.php/adm/issue/view/12>
50. Масол Л. М. [Інтегративні технології формування предметних компетентностей учнів початкових класів у процесі навчання інтегрованого курсу «Мистецтво»](#). *Мистецтво та освіта*. №6 (96). 2020. С. 4-10. URL: <http://artedu.com.ua/index.php/adm/issue/view/13>
51. Масол Л., Гайдамака О., Колотило О. Мистецтво. Підручник для 1 класу. Харків. Генеза, 2018. 136 с.
52. Масол Л., Гайдамака О., Колотило О. Мистецтво. Підручник для 2 класу. Харків. Генеза, 2019. 136 с.

53. Масол Л., Гайдамака О., Колотило О. Мистецтво. Підручник для 3 класу. Харків. Генеза, 2020. 136 с.
54. Масол Л., Гайдамака О., Колотило О. Мистецтво. Підручник для 4 класу. Харків. Генеза, 2021. 136 с.
55. Масол Л.М. Методика навчання мистецтва у початковій школі. Харків, 2006. 256 с.
56. Матвієнко С.І. Художня праця та основи конструювання. Навчальний посібник. Ніжин. 2016. 200 с.
57. Матвієнко С. І. Художня праця та основи дизайну : навч. посіб. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2016. 201 с.
58. Мелькунова О. Розвиток пізнавальної активності дитини шляхом впровадження інноваційних технологій. *Початкова школа*. 2012. №1. С.12-15.
59. Мельничук Л.Б., Марчук О.О., Красовська О.О., Шкабаріна М.А. Педагогічний аналіз готовності майбутніх вихователів до морального виховання старших дошкільників. *Інноваційна педагогіка*, 2021. Вип. 32. Т. 1. Теорія і методика професійної освіти. С. 95-99.
60. Миропольська Н. Є. [Емоційне підсилення мистецтвом: технологічні прийоми](#). *Мистецтво та освіта*. [Том 3 № 101. 2021](#). С. 22-26.
61. Моляко В. Творчий потенціал людини як психологічна проблема. *Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень*. Житомир: Вид-во Рута. 2006. С. 13-18.
62. Монтесори М. Метод научної педагогіки. Київ. 1994. 84 с.
63. Монтесори М. Самовоспитание й самообучение в начальной школе. Київ. 1995. 126 с.
64. Неменский Б.М. Изобразительное искусство и художественный труд: 1-4 кл. Москва. 1991. 191 с.
65. Неменский Б.М. Мудрость красоты: О проблемах эстетического воспитания: Книга для учителя. 2-е изд. перер. Москва: Просвещение, 1987. 253 с.; ил.

66. Нерянова С., Швачова О. Досягнення та перспективи розвитку дошкільної освіти. Робота з оновлення Базового компонента дошкільної освіти. *Дошкільне виховання*. №1. 2021. С. 3-6.
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2021/02/22/Dosyahnennya%20ta%20perspektyvy%20rozvytku%20doshkilnoyi%20osvity.pdf>
67. Нікітін Б.П. Сходинки творчості або розвиваючі ігри. Київ: Радянська школа, 1991. 160 с.
68. Обертас Т. С. Розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами образотворчого мистецтва. *Таврійський вісник освіти*. 2014. № 1 (45). С. 120-125.
69. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі: Підручник для студ. вищ. навч. закладів/ Г.В.Сухорукова, О.О.Дронова, Н.М.Голота, Л.А.Янцур. 2-ге вид., перер. та доп. Київ: Слово, 2011. 376 с.
70. Орлов В. Ф. Мистецтво і педагогічні технології. *Мистецтво та освіта*. 2001. №1. С. 11-12.
71. Освітні технології. Навчально-методичний посібник. [за заг. ред. О. М. Пехоти]. К. : А.С.К., 2002. 255 с.
72. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва. Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін. Київ. Освіта України, 2008. 274 с.
73. Половіна О. «Дитина у світі мистецтва. Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція)». *Дошкільне виховання*. №2. 2021. С. 3-8.
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2021/02/22/Dytyna%20u%20sviti%20mystetstva.pdf>
74. Положення «Про протидію плагіату в університеті» / Затверджено Вченою радою МЕНУ ім. академіка Степана Дем'янчука Протокол № 4 від 24.11.2016 р. URL: <https://www.megu.edu.ua/sites/default/files/2021-07/Polozhennja-pro-protidiju-plagiatu.pdf>
75. Пометун О.І., Сущенко І.М. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи. Київ: Освіта. 2017. 96 с.

76. Прусак В. Ф. Становлення дизайн-освіти в Україні. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2002. Вип. 16.4.1. С. 80-87.
77. Рудницька О.П. Основи викладання мистецьких дисциплін. Київ: АПН України, 1998. 183 с.
78. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька. Навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга –Богдан, 2005. 360 с.
79. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи. Київ. 2013. 324 с.
80. Сойко І. М. Впровадження інноваційних педагогічних технологій навчання мовно-літературної освітньої галузі в початкових класах Нової української школи. Технології організаційно-управлінської та освітньої діяльності в початкових класах Нової української школи в умовах інтеграції України до Європейського Союзу. Монографія / за заг. ред. О. О. Красовська. Рівне : видавець О. Зень. 2023. С. 136-176.
81. Терешкун А. В. До питання дизайн-освіти в Україні: культурологічний аспект. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство. Архітектура*. 2011. № 3. С. 79-81.
82. Технологія розвитку критичного мислення INSERT. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://vigivska0804.blogspot.com/2016/01/insert.html>.
83. Типова освітня програма початкової освіти під керівництвом О.Я. Савченко. Цикл І (1-2 класи). URL: <https://nus.org.ua/news/opublikuvaly-typovi-osvitni-programy-dlya-1-2-klasiv-nush-dokumenty/>
84. Типова освітня програма початкової освіти під керівництвом Р. Б. Шияна. Цикл І (1-2 класи). URL: <https://nus.org.ua/news/opublikuvaly-typovi-osvitni-programy-dlya-1-2-klasiv-nush-dokumenty/>
85. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1-2 класи. Київ : ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. 240 с.
86. Шевнюк О.Л. Культурологічна освіта майбутнього вчителя: теорія і практика. Київ. НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2003. 232 с.
87. Шевнюк О. Л. [Структура дидактичних форм навчання студентів образотворчого мистецтва у закладах вищої освіти](#). *Мистецтво та освіта*.

Том 2. № 101. 2021. С. 12-16. URL:
<http://artedu.com.ua/index.php/adm/issue/view/49>

88. Шевченко Г.П. Эстетическое воспитание в школе. Київ: Рад. школа, 1985. 144 с.
89. Шевчук А. «Мистецька освіта дітей. Традиції та інновації в оновленому БКДО». *Дошкільне виховання*. №4. 2021. С. 20-23. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2021/02/Dytyna%20u%20sviti%20mystetstva.pdf>
90. Шевчук А. «Формування навичок рефлексії у дітей: ранкова зустріч «Мистецький досвід». *Музичний керівник*. №5. 2021. С. 4-8. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2021/02/22/Dytyna%20%20sviti%20mystetstva.pdf>
91. Ширко А. А. [Формування професіоналізму вчителя мистецтва як учасника освітньої взаємодії в умовах НУШ](http://artedu.com.ua/index.php/adm/issue/view/48). *Мистецтво та освіта*. Том 2. № 101. 2021. С. 24-28. URL: <http://artedu.com.ua/index.php/adm/issue/view/48>
92. Щедровицький Г. П. Культура. Культуротехніка. Культурологія / Из архива Г. П. Щедровицкого. Т. 10. Москва. 2007. 416 с
93. Фурс Г. О. Інноваційні процеси у початкових класах як шлях до якісної освіти. *Початкове навчання та виховання*. 2009. № 16. С. 10–24.
94. Холмянський Л. М. Дизайн. Пробний навчальний посібник. Київ «Вища освіта» 1992. 200 с.
95. Юсов Б.П. Принципи побудови інтегрованих поліхудожніх програм з образотворчого мистецтва. *Мистецтво та освіта*. 2001. №3. С. 40-41.
96. Юрас І.І. Педагогічний потенціал використання історичного матеріалу у формуванні естетичного ставлення до дійсності. *Нравственно-эстетическое воспитание молодежи средствами искусства*: Чернигов, 1990. С. 68-69.
97. Ющенко І. В. Упровадження інтерактивних технологій на уроках у початкових класах. *Початкове навчання та виховання*. 2010. № 2. С. 2–9.
98. Bloom B.S. Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals: Handbook I, cognitive domain. New York: Longman, 1994. 112 p.

«Асоціативний тест» (Башаєва Т. В.)

Даний тест дозволяє виявити знання про колірні відтінки і стан здатності розрізняти кольори.

Для проведення діагностики підбираються знайомі для дітей предметні малюнки в чорно-білому зображенні і кольорові фішки. Дитині пропонують співвіднести фішки до предмета за кольором і відтінком.

Аналіз проводиться по наступній шкалі:

3 бали - високий рівень: не допустив жодної помилки;

2 бали - середній: допустив 1-2 помилки;

1 бал - низький: допустив більше 2-х помилок.

«Тест кольоророзрізнення» (Череднякова Т. В.)

Даний тест дозволяє виявити знання відтінків кольору.

Для проведення цього тесту нам потрібні картки в кількості 10 штук з контрастними кольорами декількох відтінків. Наприклад, червоного і зеленого кольору.

Дитині пропонуються картки, і дається завдання:

1. Розклади картки по порядку від самого темного до самого світлого.

Використовуємо 2 кольори - зелений і червоний.

2. Серед 10 карток різного кольору необхідно вибрати тільки ті, які мають зелений відтінок (всього 5 відтінків).

Після виконання дитиною завдання проводиться кількісний аналіз:

3 бали - високий рівень: знань про насиченість кольору, тоновий відтінок: не допустив помилок при виконанні завдання;

2 бали - середній рівень: допустили 1-2 помилки;

1 бали - низький рівень: допустили 3 і більше за помилки.

«Виявлення знань про форму, композицію» (Падалко А. Е.)

Даний тест можна провести з декількома дітьми одночасно, і дозволяє він виявити знання геометричних фігур, визначити рівень знань дітей про колір, форму, рівень сформованості композиційних навиків.

З метою проведення діагностики дітям дається завдання скласти узор, орнамент для прикраси тарілки так, щоб фігури розташовувалися рівне, красиво, щоб кольори поєднувалися між собою.

По закінченні роботи дітям задаються питання, які мають велике значення для розумового, мовного розвитку і сприяють формуванню дизайнерського мислення у дітей.

- Які геометричні форми використали?
- Як розташовані форми відносно один одного? (симетрично, по-різному)
- Які кольори використали? (контрастні, теплі, холодні)
- Чи Поєднуються кольори?

Потім підводиться підсумок, і визначаються рівні розвитку знань дітей:

1 бал - низький: діти знають геометричні фігури, розрізняють кольори, але не уміють правильно їх поєднувати в композиції, не знають правил сочетаемости кольорів при складанні узору, інтуїція в цьому напрямі не розвинена.

2 бали - середній: діти знають геометричні фігури, добре розрізняють кольори, хоч не знають правил сочетаемости кольорів і форм, інтуїтивно їх відчують і правильно застосовують.

3 бали - високий: діти цілком свідомо виділяють властивості форм і кольору, правильно поєднують їх в композиції, обґрунтовуючи те або інакше поєднання.

Діагностика «Виявлення елементів технічної естетики»

Дану діагностику можна застосовувати з метою виявлення елементів технічної естетики, на які дитина звертає увагу.

Дітям пропонується відповісти на наступні питання:

- Назви свої любимі іграшки. Чим вони тобі подобаються?
- Які корисні речі є у вашій квартирі? Чим вони красиві?
- Чи Подобається тобі у дворі? Що тобі подобається там більше усього і чому?
- Які предмети техніки на вулиці тобі подобаються? Чому?

Після визначається рівень естетичного розвитку:

3 бали - високий: дитина звертає увагу на користь, що приноситься предметами, зручність в користуванні, відмічають красу форми.

2 бали - середній: дитина відмічає тільки красу предметів, обгрунтовуючи тим, що вони просто подобаються.

1 бал - низький: дитина не обгрунтовує свої відповіді, не розуміє користі предметів, зручності і краси.

Діагностика «Дизайн дитячих меблів»

Дана діагностика допомагає виявити здібності дітей до дизайнерської діяльності, створення уявного образу предмета.

З метою проведення діагностичної роботи дітям дається завдання вигадати і намалювати меблі майбутнього. Дається вказівка на те, що треба вигадати такі меблі, предмети якої повинні бути дуже корисними, зручними і красивими.

Особливість даного завдання складається в проєцированії уяви в майбутнє, випередження подій, тобто в створенні інакших внутрішніх умов для функціонування творчого мислення у дитини.

Завдання оцінюється за 3-х бальною системою, по наступних показниках:

- доцільність (здатність взаимосвязувати поставлену задачу з власним задумом, досягнення поставленої мети, контроль і корекція своїх дій);
- раціональність (вибір найбільш вигідних, економічних, розумних коштів для реалізації мети, зручність винаходу, можливість практичного застосування продукту творчої діяльності);
- новизна і оригінальність (продуктивні способи діяльності, не шаблонність, використання нестандартних форм, методів способів рішення задачі);
- доработанность (закінченість форм, реалізація задуму, а також емоційне задоволення від творчої діяльності).

Рівні визначаються в балах:

Низький: 1-4 бали

Середній: 5-8 балів

Високий: 9-12 балів

Діагностика «Чайний сервіз» (Маліновська Л. П.)

Дана діагностика допомагає виявити розуміння художніх особливостей загальної групи предметів, пов'язаних ансамблем.

Дітям дається завдання підібрати до даного чайника чашку і блюдце, щоб вони підходили за формою, кольором і орнаментом.

Рівень знань дітей визначається по показниках і оцінюється в балах:

1 бал - низький: дитина не розуміє художніх особливостей спільності предметів, пов'язаних ансамблем. Вибір предмета випадковий, не поєднується ні за кольором, ні за формою, ні по орнаменту. Інтуїція в цьому напрямі не розвинена.

2 бали - середній: дитина частково встановлює зв'язок між предметами. Поєднує предмети по одній ознаці: або за кольором, або за формою, або по орнаменту, оскільки інтуїтивно відчуває приналежність предмета до ансамбля.

3 бали - високий: дитина легко визначає обладнання предметів, що виражаються в поєднанні за формою, кольором і орнаментом. Свідомо виділяє спільні риси, обґрунтовуючи те або інакше поєднання.

Методика «Домалювання фігур» (Дяченко О. М.)

Методику можна проводити одночасно з групою дітей. Направлена вона на визначення рівня розвитку уяви, творчого мислення, а також здатності створювати оригінальні образи.

Як матеріал використовується комплект карток, на кожній з яких, намальована одна фігурка невизначеної форми. Усього в наборі 10 карток.

Дитині даються вказівки, слідує яким, він повинен домалювати кожну фігурку так, щоб вийшла яка-небудь картинка, по його розсуду. Потім йому дають простий олівець і картку з фігуркою. Після того, як дитина справилася із завданням, у нього взнають, що він намалював. Відповідь дитини фіксується. Потім послідовно, по одній, пред'являються інші картки з фігуркою.

Якщо дитина не зрозуміла завдання, то вихователь може на першій фігурці показати декілька варіантів домалювання.

Для оцінки рівня виконання завдання для кожної дитини підраховується коефіцієнт оригінальності: кількість неповторяючихся зображень. Однаковими вважаються зображення, в яких фігура для домалювання перетворюється в один і той же елемент. Наприклад, перетворення і квадрата, і трикутника в екран телевізора вважається повторенням, і обидва ці зображення не зараховуються дитині.

Потім порівнюють зображення, створені кожним з дітей групи, що обстежується на основі однієї і тієї ж фігурки для домалювання. Якщо двоє дітей перетворюють квадрат в екран телевізора, то цей малюнок не зараховується жодному з цих дітей.

Таким чином, коефіцієнт оригінальності рівний кількості малюнків, що не повторюються (по характеру використання заданої фігурки) у самої дитини і ні у кого з дітей групи.

Нижче приведений протокол обробки отриманих результатів.

Під кожною фігурка записується, яке зображення дала дитина. Назви зображень, що повторюються: повтори у однієї дитини і повтори у різних дітей по одній і тій же фігурка закреслюють. Кількість не закреслених відповідей - коефіцієнт оригінальності кожної дитини. Потім виводять середній коефіцієнт оригінальності по групі: індивідуальні величини коефіцієнта оригінальності підсумовують і ділять на кількість дітей в групі.

Низький рівень виконання завдання- коефіцієнт оригінальності менше середнього по групі на 2 і більше за бал.

Середній рівень - коефіцієнт оригінальності рівний середньому по групі або на 1 бал вище або нижче середнього.

Високий рівень - коефіцієнт оригінальності вище середнього по групі на 2 і більше за бал.

На рівні з кількісною обробкою результатів можлива якісна характеристика рівнів виконання завдання.

Можна виділити наступні рівні:

При низькому рівні діти фактично не приймають задачу: вони або малюють поруч із заданою фігурка щось своє, або дають безпредметні зображення. Іноді ці діти (для 1-2 фігурка) можуть намалювати предметний схематичний малюнок з використанням заданої фігурка. У цьому випадку малюнки, як правило, примітивні, шаблонні схеми.

При середньому рівні діти домальовують більшість фігурки, однак, всі малюнки схематичні, без деталей. Завжди є малюнки, що повторюються самою дитиною або іншими дітьми групи.

При високому рівні діти дають схематичні, іноді деталізовані, але, як правило, оригінальні малюнки (що не повторюються самою дитиною або іншими дітьми групи). Запропонована для домалювання фігурка є звичайно центральним елементом малюнка.

КОНСПЕКТ УРОКУ

Тема: «Портрет друга. Паперопластика як засіб розвитку творчих здібностей»

Мета: навчальна - навчити дітей засобами паперової пластики створювати портрет, передаючи настрій, емоції, характер людини.

Розширити знання про напрямок роботи художника-портретиста.

Учити умінню аналізувати, розуміти твори мистецтва.

Закріпити практичні навички у роботі з папером та інструментами; розвиваюча - розвивати окомір, творчу уяву, почуття кольору, пропорцій.

Проконтролювати вміння дітей застосовувати набуті навички у роботі з папером.

Забезпечити в ході заняття поповнення словникового запасу дітей; виховна - виховувати почуття прекрасного, естетичний смак, охайність у роботі.

Викликати інтерес до роботи художника.

Завдання:

- відпрацювати практичні навички у роботі з папером;
- зробити порівняльний аналіз картин;
- викликати естетичні почуття.

Методи:

- словесні (розповідь, пояснення);
- наочні (демонстрація репродукцій картин, робіт старших вихованців);
- практичні (практична робота, ігрова вправа, екскурсія до музею).

Методи стимулювання інтересу до навчання - створення цікавої ситуації.

Тип уроку: комбінований.

Форма проведення: групова.

Вид заняття: творча майстерня.

Міжпредметні зв'язки: образотворче мистецтво, історія мистецтв.

Обладнання: демонстраційний матеріал: репродукції картин художників-портретистів із зображенням дітей та дорослих, картки з новими термінами, зразки дитячих робіт.

Роздатковий матеріал: кольоровий папір, заготовка для роботи на аркуші паперу А3, клей, ножиці, фломастери, олівець.

Очікуваний результат: діти повинні самостійно виготовити портрет засобами паперової пластики та представити їх на виставку; мають навчитись аналізувати твори мистецтва.

Хід уроку

1. Організаційний момент. Активізація уваги дітей.

2. Актуалізація опорних знань

- Сьогодні на занятті ми здійсним захопливу подорож до музею. - Що таке музей? (Відповіді дітей).

Термінологія: Музей - це заклад який займається збиранням, вивченням, зберіганням та експонуванням культурних, природних та історичних цінностей.

- Які правила поведінки у музеї?

- Що потрібно для входу до музею? У вас на столах лежать чисті квитки, але ми поки не знаємо до якого музею ми потрапимо, а щоб дізнатися потрібно олівцем добре заштрихувати цей квиток.

- Які зображення ви побачили? Назвіть одним словом (картини).

3. Оголошення теми та мети заняття.

- Ми потрапимо до художнього музею, а точніше до картинної галереї. В ній представлені картини портретного жанру. Ознайомимось з деякими із них детальніше, навчимося аналізувати їх. Після екскурсії до галереї виконаємо творче завдання, а потім самі попрацюємо художниками-портретистами в нашій творчій майстерні.

4. Демонстрація репродукцій картин. Порівняльний аналіз

- Кого ви бачите на портретах? - Чи бачите ви різницю в обличчях дітей та дорослих? (Дитячі обличчя кругліші, широко розкриті очі, рум'янець на щоках, пухленькі губи. У дорослих обличчя більш видовжені, колір шкіри темніший, грубіший, зморшки, вираз обличчя зовсім інший).

- Що ще ми можемо сказати про людину дивлячись на портрет? (характер, настрій, професія, соціальний статус).

- Ми розглянули з вами портрети дітей та дорослих. Не кожен художник пише портрети. Треба досконало знати анатомію людини. Митець повинен відчувати характер людини, її настрій та різними способами донести до нас її внутрішній стан, а не зобразити тільки зовнішність. Є різниця в написанні портретів дітей та дорослих. Доросла людина може годинами позувати для художника, а у дітей настрій змінюється миттєво, вони непосидючі. Дорослі стримують свої почуття, емоції, а діти не можуть. Вони легко імпровізують, на обличчі яскраво виражені емоції. Для підтвердження моїх слів ви виконаєте творче завдання "Покажи емоцію". Діти в парах обирають конверт, складають розрізану картинку та показують задану емоцію.

- Що нам допомагає зрозуміти який настрій, відчуття на даний момент у людини? (очі, рот, брови, лоб змінюються).

Термінологія: Рух м'язів обличчя, які виражають внутрішній стан людини називають міміка.

5. Мотивація навчальної діяльності.

- Ми підійшли до найважливішого моменту нашого уроку - створення портрета. Це буде портрет вашого друга. Але ви будете його не малювати, а створювати за допомогою паперу, це не менш цікавіше заняття. Після цього ми створимо свою галерею портретів, яку зможуть відвідати ваші батьки, друзі.

6. Демонстрація та аналіз робіт дітей. Подивіться на роботи інших дітей, єдиного зразка немає, так як кожен з вас проявляє своє бачення, творчу уяву. - Який матеріал використовували діти у своїх роботах?

- Що можна зробити з папером, які дії? (розірвати, пом'яти, надрізати, розрізати)

- Які технічні прийоми обробки паперу використовували діти у своїх роботах?

- Скажіть, це пласке зображення? А яке?

- Які деталі виконано в об'ємі? При використанні таких прийомів зображення буде напівоб'ємним.

7. Демонстрація виготовлення основи портрета

1. Аркуш паперу А4 розрізаємо навпіл. Одну частину згинаємо по вертикалі, на якій малюємо овал обличчя, другу по горизонталі, на ній малюємо лінію плечей. І вирізаємо. Це основа.

2. На основу наклеїти деталі - очі, ніс, брови, губи, вуха з урахуванням пропорцій обличчя.

3. Наклеїти на фон. Після цього ваша творча робота. Зачіски, одяг, аксесуари наклеїти, застосовуючи різну обробку паперу.

4. Згадаємо пропорції обличчя.

5. Правила ТБ з ножицями, клеєм. Ви довго сиділи, слухали та спілкувались зі мною і тому треба провести фізхвилинку. Фізхвилинка: Щось не хочеться сидіти. Треба трохи відпочити. Руки вгору, руки вниз. На сусіда подивись. Руки вгору, руки в боки. Вище руки підніміть. А тепер їх опустіть. Плигніть, діти, кілька раз. За роботу, все гаразд.

8. Практична творча робота. Самостійна робота учнів. Індивідуальний підхід.

9. Загальний підсумок уроку.

Оформити галерею портретів.

- Галерею яких картин ми створили?

- Як ви гадаєте ви досягли своєї мети у створенні портрету?

- Які у вас виникали труднощі під час роботи? Аналіз кожної роботи із зазначенням позитивних та негативних моментів.

- Вам подобається ваша галерея?

- Хтось запам'ятав прізвища художників, або картин? Якщо ні, ми ще повернемося до цієї теми, будемо вчитись на їх роботах. Ті знання які отримали та навички якими вже володієте, ви можете використати для створення портретів своїх друзів, родичів. Рекомендації.

- Тема портретів це безкінечне поле для творчості. Якщо хтось з вас хоче самостійно удосконалювати свої знання та навички, пропоную вам для використання свою бібліотеку, а також ви можете створити свою бібліотеку та колекцію репродукцій на тему «Портрет».

КОНСПЕКТ УРОКУ

Тема: «Юний модельєр - дизайнер»

Мета: Формування уявлення про структуру конкретного трудового процесу (модельювання, виготовлення одягу).

завдання:

-Продовжуємо, узагальнювати уявлення про зв'язок праці людей зайнятих на одному провадженні.

- познайомити дітей з професією модельєр - дизайнер, її призначенням.

- Знайомити з роботою кутюр'є - дизайнерів О. Караванська, Р.Богуцька.

- Формувати вміння в створенні дизайн одягу використовуючи отримані знання при виконанні практичних завдань: прикраса (*дизайн*) сучасного одягу.

- розвивати вміння, необхідні для колективної творчості, комунікативні навички, спостережливість, творчі здібності, естетичний смак.

- Виховувати повагу до праці дорослих.

Предметне середовище:

Ігрове і дидактичне обладнання:

слайди із зображенням великих кутюр'є- дизайнерів. Коробка з катушками ниток, сантиметром, ножицями, голками, крейдою, наперстком, невеликий швейною машинкою, шматок тканини, лекало, готове плаття.

Технічне обладнання: проєктор для показу слайдів.

Попередня робота:

Бесіда «Хто нам шие одяг?», «Знайомство з різновидами тканин»

Сюжетно рольова гра «Ательє», «Салон одягу».

Розгляд фотографій, листівок, журналів мод із зображенням дизайну одягу.

Проведення тематичних занять з малювання, аплікації «Сукня для принцеси», «Костюм клоуна», «Наряд цариці Осені».

Хід уроку

1. Організаційний момент

Під дзвін дзвіночка діти збираються в коло.

Вчитель: - Подивіться учні, сьогодні на заняття я принесла красиву коробку. Давайте всі разом подивимося, що в ній знаходиться?

Діти: - відповіді.

Педагог дістає з коробки по одному предмету і пропонує дітям назвати ці предмети (нитки, сантиметр, ножиці, голки, крейда, наперсток, тканину, невелику швейну машинку, лекало, фасон сукні).

Вчитель: - Молодці! Скажіть, хто ж працює з цими предметами, і що за допомогою цих предметів можна робити?

Діти: - відповіді.

Вчитель: - Перерахуйте професії, які відносяться до пошиття одягу?

Діти: - Закрійник, швачка, кравець, модельєр.

2. Мотивація освітньої діяльності. Розповідь вчителя.

Вчитель: - Ви правильно назвали професії людей, які займаються пошиттям одягу.

- Я пропоную вам пограти зі мною в гру «питання-відповідь», згідні. (Так.) питання:

1. Всі люди в щось одягнені, де вони набувають свій одяг?
2. Як одяг потрапила в магазин? Хто її зшив?
3. Як називають тих людей, які шують одяг?
4. А якщо в магазині ви не зможете знайти те, що потрібно, де можна зшити одяг?
5. В ательє прийме замовлення людина, яка кроїть одяг. Як називається його професія?
6. Принесли кравчині тканина, просять пошити сукню. З чого вона починає свою роботу?
7. Що потрібно зробити, перш ніж розкроїти сукню для пошиття?
8. Де кравчиня бере моделі одягу?
9. Хто вигадує моделі одягу?

- Не всі люди можуть шити і придумувати гарний одяг. Потрібно багато вчитися і любити це робити, бути фантазером, мати естетичний смак.

Всі професії: швачка, закрійник, модельєр тісно пов'язані між собою і зайняті на одному провадженні.

Вчитель: - Ви всі молодці і вірно відповіли на всі питання, правильно назвали професії, які беруть участь в пошитті одягу і розповіли про функції кожної.

Вчитель: - На сьогоднішньому занятті, я пропоную ближче познайомитися з професією «Модельєр - дизайнер».

3. Повідомлення нового матеріалу.

Модельєр (в російській традиції) - це фахівець з виготовлення моделей одягу, дизайнер одягу, творець експериментальних зразків, які розробляють декор, що вибирає колір і матеріали, продумує аксесуари і доповнення.

Увага на екран.

- Ми зараз познайомимося з двома відомими модельєрами - дизайнерами, першими завоювали визнання і славу в індустрії моди і

прославили цю творчу професію не тільки в Росії, але і за межами нашої Батьківщини.

Вчитель демонструє презентацію про модельєрів.

Вчитель: - Вам сподобалися надзвичайно гарні, ексклюзивні дизайнерські роботи модельєрів - дизайнерів? *(відповіді)*

Школу юних модельєрів збираюся я відкрити,
Чи не хотіли б Ви, дівчата, в цю школу вступити *(та)*

Дуже рада, але спочатку, кажу без зайвих слів
Одного бажання мала - кожен повинен бути готовий:

МАЛЮВАТИ - риси, кроїти І ШИТИ

Швидко навчитися, а для цього нам усім

Школа «Юних модельєрів» дуже стане в нагоді.

Вчитель: - Я всіх зараховую до школи «Модельєрів» і перш ніж пройти на робочі місця пропоную пограти в рухливу гру «Фігура з хустками.»

(під музичний супровід проводиться динамічна пауза)

Музика звучить раз,

Музика звучить два,

Музика звучить три,

Красива фігура з хустками замри. *(граємо 2 рази)*

Вчитель: - Які красиві рухи ви виконували під музику, а фігури були цікаві, молодці.

- А зараз я прошу пройти в школу і спробувати себе в ролі модельєрів - дизайнерів та розробити колекцію одягу, а так як настало літо пропоную зробити літню колекцію під назвою «Яскраві фарби літа» Продумайте, перш ніж приступити до роботи, куди б ви хотіли піти в цьому вбранні, якого кольору буде наряд, які прикраси, доповнення додадуть вашому поряд незвичайність. Наряд це не тільки плаття або костюм, потрібно не забути придумати яка буде взуття, головний убір, аксесуари. Подумали? Тоді пропоную вибрати собі модель і шаблони нарядів і приступити до роботи.

4. Самостійна практична творча робота дітей.

Вчитель: - Роботу все закінчили.

- Сьогодні всі молодці! Дуже постаралися, хороші і цікаві вбрання у вас вийшли. Давайте влаштуємо виставку робіт.

(Роботи вивішуються на дошці, діти коментують свої роботи, обговорюється кожна робота).

Вчитель: - Коли ви станете дорослими, може хтось із вас стане відомим модельєром, закрійником або кравцем.

- Давайте ще раз скажемо, з якою новою професією ми сьогодні познайомилися? *(відповіді)*

Чуєте, дзвенить дзвіночок, а значить урок у школі «Юних модельєрів» закінчився.

5. Підсумок уроку.

Анкета

«Визначення якості проведення вихователями уроків образотворчого мистецтва з елементами моделювання, конструювання і дизайнерської творчості»

Шановний вчителю! Пропонуємо Вам пройти опитування щодо якості проведення занять дизайну. На поставлені питання Ви можете відповідати «так», «ні», або «частково».

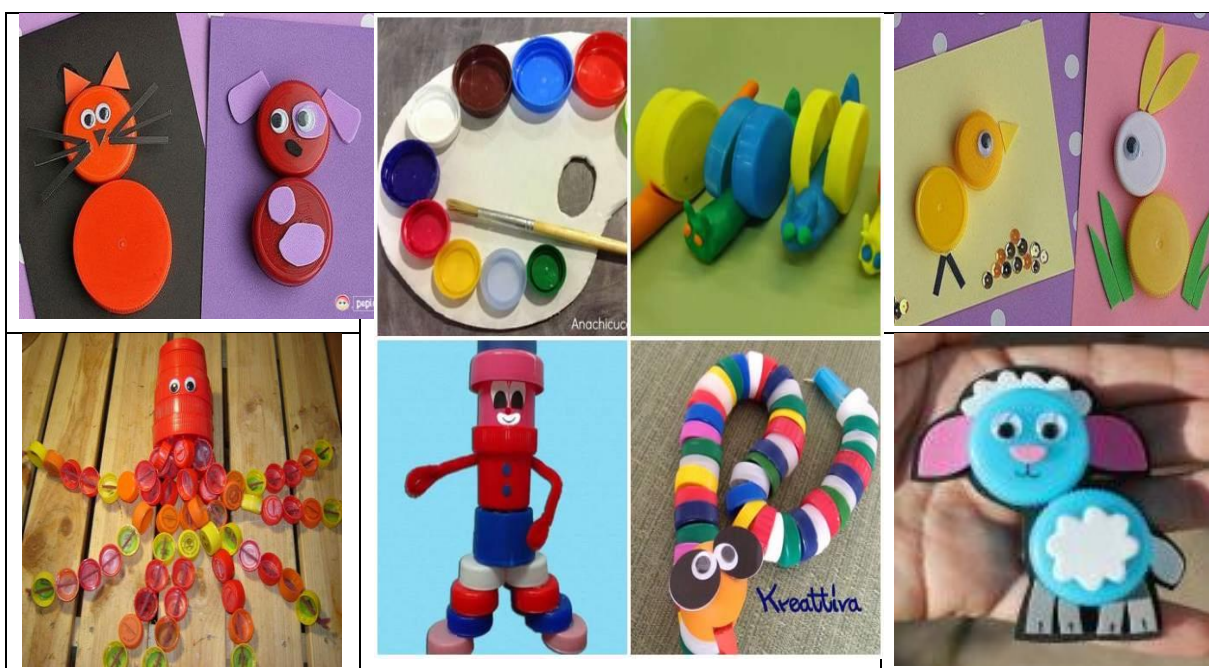
1. Чи маєте Ви необхідні технічні навички роботи з різними конструктивними матеріалами?
2. Чи можете продемонструвати їх своїм дітям?
3. Чи усі програмові живописні, графічні, конструктивно-аплікативні техніки Ви використовуєте на заняттях ?
4. Чи можете дати якісну образну характеристику художнього твору з огляду на його конструктивні особливості?
5. Чи маєте у необхідній кількості до занять образотворчого мистецтва навчально-методичні таблиці з вивчення основ дизайну?
6. Чи використовуєте Ви педагогічні інновації при проведенні занять образотворчого мистецтва з елементами дизайну?

Дякуємо за участь!

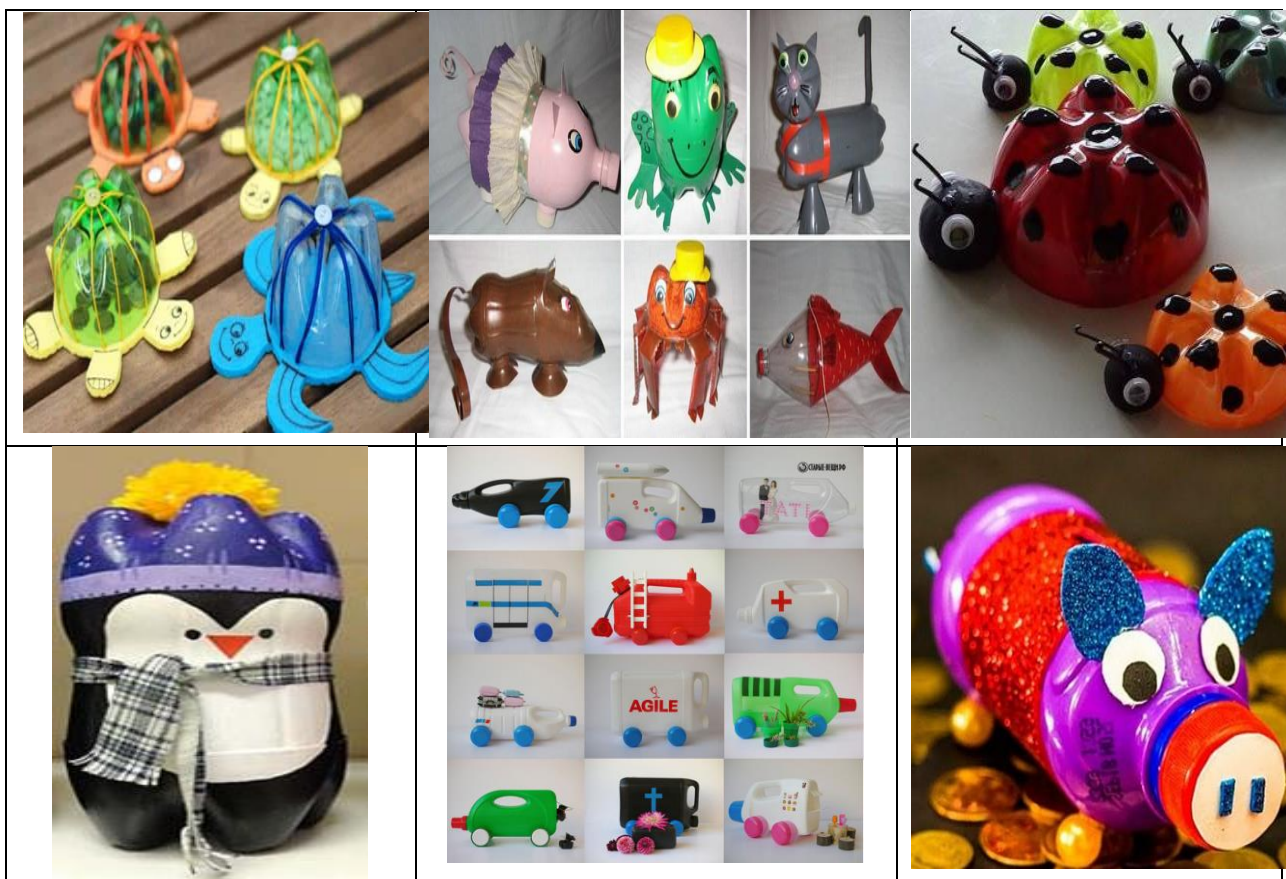
ВИРОБИ З ПАЛИЧОК ВІД МОРОЗИВА

ВИРОБИ З ПЛАСТИКОВИХ КРИШОК

ВИРОБИ З ПЛАСТИКОВИХ ПЛЯШОК

ВИРОБИ З ЯЄЧНИХ ЛОТКІВ

ВИРОБИ З ДИСКІВ**ВИРОБИ З ПЛАСТИКОВИХ СТАКАНЧИКІВ**

Конспект уроку «Лего – Теремок»

Мета : розвивати : зв'язне мовлення удосконалювати вміння переказувати зміст прослуханої казки, сприяти розвитку пам'яті та уваги, розвивати уяву, образне мислення. Виховувати інтерес до заняття; терплячість та наполегливість під час виконання завдання. Розвивати дрібну моторику рук.

Матеріали та обладнання : складені з Лего – конструктора теремок і млин; зелена тканина; схеми послідовних дій, набори конструктора ЛЕГО, запис релаксаційної музики, презентація казки «Теремок».

Хід уроку

Вчитель : добрий день діти ! Я хочу вас сьогодні запросити у подорож казкою. Шлях туди недалеко, але щоб потрапити до казки , нам необхідно сісти на чарівні повітряні кульки

Психогімнастика «Повітряна кулька»

(Поки діти виконують вправу вчитель готує сюрпризний момент : розставляє заздалегідь підготовленні та зібрані з ЛЕГО теремок і млин на зелену тканину)

Вчитель: Діти подивіться , а куди це ми потрапили? Який будинок стоїть серед поля? Цікаво хто тут живе? *(Так це теремок)*

Але він чомусь порожній . Мабуть , треба запросити до нього звірят А яких саме нам підкаже казка. Один , два , три , казко оживи!

Перегляд презентації казки «Теремок»

Аналізувагня казки після перегляду , зокрема:

- *Визначення теми казки (дружба, взаємодопомога, працелюбність)*
- *Аналізування сюжету казки (послідовність подій)*
- *Аналізування персонажів казки (їх характери та вчинки)*

Дидактична гра «Розкажи про героїв казки»

Вчитель: тогож ми запросимо до нашого теремка, хто там буде жити? (діти називають персонажів казки) Оскільки наш теремок не простий , а складений з цеглинок ЛЕГО , то і звірі там мають жити незвичайні, а ЛЕГО – тваринки. Їх ми з вами зараз збудуємо . А щоб наші пальчики були спритні , підготуємо їх до роботи.

Пальчикова гімнастика «Дім»

Самостійна конструкційна діяльність : діти конструюють ЛЕГО – тваринок за схемами послідовних дій. Відтак аналізують побудовані конструкції за запитаннями педагога

- *Яких тварин ви сконструювали?*
- *Якого кольору цеглинки використовували?*

Вчитель: Запросімо наших тварин до Теремка.

Діти розігрують казковий сюжет за допомогою побудованих ЛЕГО – тварин

Вчитель: Ми з вами допомогли ЛЕГО – тваринкам оселитися в ЛЕГО – Теремку. А давайте ми перевіримо чи ви всі кмітливі та уважні.

Гра – пантоміма «Відгадай тваринку»

Вчитель: Погляньте як весело й дружно у нашому ЛЕГО – Теремку. А нам час вертатися до нашого дитсадка. Діти сідають на килим звучить релаксійна музика. (Після уявного польоту всі опиняються у дитсадку.

Конспект уроку

Мета :Збагачувати знання дітей про навколишній світ, формувати вміння відповідати на запитання, розвивати : зв'язне мовлення; сприяти розвитку уваги, удосконалювати логічне мислення , виховувати пізнавальний інтерес до довкілля .

Виховувати інтерес до конструювання; терплячість та наполегливість під час виконання завдання .

Розвивати дрібну моторику рук.

Попередня робота : повторювати вивчені народні пісні та потішки про зайчика , обігрування нової іграшки - зайчик, перегляд слайд презентації «Зайці». Читання казок героєм яких є заєць. .

Матеріал : Конструктор ЛЕГО, іграшковий білий зайчик , ілюстрації слідів людини, собаки, пташки, зайця, аудіоапаратура

Хід уроку

Сьогодні Петрик і Марійка з татом пішли до лісу, щоб побачити дуже таємничого звірка. Чому він таємничий? Цей звірок дуже полохливий, сторожко прислухається до кожного шемріту в лісі і як тільки щось його насторожить мерщій тікати. Тож цього звіра дуже важко роздивитися.

(Загадка про зайчика)

Влітку — сірий, взимку — білий,
Полохливий, несміливий,
Попсує в городі грядку — утікає без оглядки.
А собачий вчує гавкіт, так душа відразу в п'ятки?
(Заєць)

Разом із Петриком та Марійкою ми йдемо зимовим лісом.

Слайд презентація «Зимовий ліс»

Там тихо-тихо і нібито нікого немає. Як нам знайти зайчика? Ми пригадуємо з малятами, що на снігу завжди чітко видно сліди. Граємо у слідопитів .

Гра «Слідопити»

(Ілюстрації слідів людини, дитини, собаки, пташки , зайця)

Розпізнаємо сліди людини, песика, пташки, показуємо сліди зайчика. Міркуємо з учнями, чому зайчика важко помітити в зимовому лісі — він білого кольору і дуже полохливий. Розповідаємо діткам, чому зайчик так швидко бігає, де живе.

Дидактична гра «Що ми знаєм про зайця?»

- Зайчик живе в лісі чи на річці?
- Зайчик їсть м'ясо , чи овочі?
- Зайчик їсть моркву, огірки, помідори, капусту?
- Зайчик повзає чи стрибає?
- Лисиця і білочка можуть бути друзями зайчика?
- Зайчик має довгі вуха чи довгий хвостик?

Під час гри діти спочатку дають індивідуальні відповіді , а потім повторюють їх хором.

Потім всі разом рахували скільки у зайчика вушок, ніжок, оченят. Малята визначають, що відрізняє зайчика від інших звірів в лісі — довгі вуха, зміна кольору шубки, прудкі ноги, довгі стрибки.

Гра «Зайчик у казці»

Діти називають знайомі казки (якщо діти вагаються, можна використати ілюстрований матеріал)

- «Коза – дєреза» (Зайчик виганяв козу із лисиччиної хатки)
- « Соломяний бичок» (зайчик спіймався, вхопившись за смоляний бік бичка)
- «Рукавичкка» (зайчик жив у рукавичці з іншими тваринами)
- «Колобок» (зайчик хотів зісти колобка, а він від нього утік)
- «Заєць і їжак» (Зайчик змагався з їжаком , хто кого обжене)

Вчитель хвалить дітей за уважність.

Фізкультхвилинка «Зайченята»

Раз, два, три- були малята,
Тепер стали зайченята:
Всі стрибають , веселяться,
І морозу не бояться!

Звучить музична п'єса А.Лядова «Зайчик» . Малята зображують рухи веселих зайченят.

Вчитель пропонує побудувати зайчика за допомогою конструктора ЛЕГО. Основна конструкція на занятті — **зайчик**. Таку конструкцію побудувати непросто, тому дітки все робили за показом вихователя. Насамкінець будували вуха — вони мали бути однакової довжини. У кожного був свій спосіб.

Петрику та Марійці дуже сподобалися зайці побудовані дітками
Ось стільки зайчиків у нашому лісі!

Після побудови зайчиків проводиться

Рухлива гра «Зайчик»

Зайчик біленький сидить, він вухами ворушить так - так, та ось так він вухами ворушить (діти рухають руками за головою)

Зайчика холодно сидіти треба лапочки погріти так-так, та ось так треба лапочки погріти (діти стоячи, вдаряють долоні один об одного)

Зайчику холодно стояти треба зайчика поскакати так - так, та ось так треба зайчика поскакати. (Діти весело стрибають, повертаючись в сторони)

Зайчика хтось налякав (забігає лисиця, доганяє дітей) зайчик стриб і поскакав.

Насамкінець заняття вільне конструювання — ліс для зайчика. Це перша спроба побудувати зовсім самому без підказок-порад вчителя.

Будували дерева, разом у всіх вийшов ліс (це вільне конструювання, тому дерева у всіх вийшли різними, як у справжнісінькому лісі).

Конспект уроку з пізнавального конструювання «Цікаве поряд»

Мета : Закріпити знання дітей про зимуючих птахів нашої місцевості, розвивати пізнавальний інтерес до живого довкілля; виховувати дбайливе ставлення до рідної природи, зокрема до птахів викликати бажання допомагати птахам в взимку.

Розвивати вміння будувати конструкції за уявним образом та за темою.

Виховувати інтерес до заняття; терплячість та наполегливість під час виконання завдання. Розвивати дрібну моторику рук.

Попередня робота : Спостереження під час прогулянки за поведінкою птахів : горобчиків та синичок, розвішування годівничок виготовлених разом з батьками, підгодовування птахів. Читання вірша І. Блажкевича «Взимку».

Обладнання: Слайди із зображенням горобця та синички , конструктор Лего, аудіоапаратура..

Хід уроку :

Діти, нині – зима , і вся природа ніби завмерла аж до весни. Деякі тварини солодко та міцно сплять упродовж всієї зими. Хто це? (Ведмідь, їжак, борсук). Стих зимовий ліс : не шелестять листям, не дзвенить голосами співучих птахів. Як ви гадаєте чому? (Діти роблять висновки : листя поопало з дерев, співучі птахи повідлітали у теплі краї) Правильно. Але все таки є серед птахів нашого краю такі, що не полишають своєї батьківщини навіть у суворі зимові часи. Закріплюємо та поглиблюємо знання дітей про пташок, яких вони часто можуть бачити поряд, — горобчиків та синичок, обговорюємо, як людина може допомогти їм пережити холодну пору року.

Читання вірша Лесі Українки «Мамо іде вже зима»

Вихователь: Сподобався вам цей віршик ? (так). Певне ви зрозуміли , що він передає розмову мами із сином. Чим цікавиться маленький хлопчик, із якими запитаннями звертається до мами?

- Чи всі пташки відлетіли у вирій?
- Чому зимуючі птахи не залишають свого рідного краю?
- Для чого пташки співають у такий холодний та голодний для них час?

Дидактична гра «Про що розповіла мама».

Діти за допомогою вчителя та спираючись на зміст прослуханого вірша, будують відповіді.

Слайд – презентація «Зимуючі птахи : синичка та горобчик»

Малята визирнули у віконечко: так це ж горобчики із синичками на обід прилетіли. Щороку, коли настають перші холоди, Максимко та Катруся вішають за віконечком годівничку і щодня підсипають туди їжу для пташок, що залишилися зимувати у нашому краї.

Говоримо з дітьми про те, які пташки до годівнички взимку прилетіти можуть і чому саме вони, що полюбляють горобчики, чим ласують синички.

Дидактична гра «Яка це пташка»

Розігрування потішки в діалозі «Летів горобчик»

Летів горобчик :

Джив – джив – джив!

А де мені сісти ?

На печі.

А що мені їсти?

Калачі.

Основна конструкція у нас сьогодні — **горобчик**. Здається, що конструкція невеличка і зробити її просто, але діти закріплюють одразу два прийоми конструювання — «цеглинка на цеглинку» та «цеглинка на цеглинку із зміщенням», а також вчать розпізнавати деталь конструктора — скоси. Дітки дуже старалися і невдовзі весела зграйка горобчиків-братиків застрибала по столу.

Фізкультхвилинка «Горобчики»

Скік, скік! Всі на гілки,

Розімнемо трішки спинки.

А тепер іще крилята,

Щоб могли швидко літати.

Прошу я усіх сідати,

Будем далі працювати.

Але горобчиків потрібно нагодувати, тому друга конструкція — **годівничка**. І знову діти закріплюють одразу два прийоми конструювання — «цеглинка на цеглинку» та «цеглинка на цеглинку із зміщенням», а також розв'язують ще одну складну задачу — побудова стовпчиків однакової висоти, інакше дах годівнички буде кривим.

Малючки дуже старанно ставили різнокольорові кубики один на одній (за кольорами стежила педагог) і стежили, щоб на кожному стовпчику був кубик потрібного кольору (не варто ображати кубики :)))

Ще діток дуже цікавило, чи зручно буде горобчикам їсти з годівнички, тому вони будували годівничку і «приміряли» горобчика.

Пальчикова гра «Годівничка»

Педагог читає віршовані рядки, а діти виконують рухові дії.

В годівничку ми поклав

Корм для наших пташеняток
 Нарізали сала
 Насипали кришечок
 Ще й малесеньких зерняток
 Ще й горішків лісових
 Не відмовляться пташата
 Від гостинчиків таких

Всі годівнички вийшли різними: кожна дитинка по-своєму прикрашала дах. Тож горобчики завжди впізнають вподобану годівничку.

Рухлива гра «Наші друзі птахи»

Здавалося б: горобчиком і годівничкою складно і не дуже цікаво гратися. Але вкотре переконаюся: «як ви яхту назвете, так она и попливет». Діти із захопленням (навіть я сама такого не чекала!) годували своїх горобчиків. Горобчики літали з низу годівнички на її дах і весело озиралися на всі боки.

Конспект уроку конструювання

« Подорож світом. САВАНА: Тендітний велетень: ЖИРАФ»

Мета : Формувати в дітей уявлення про різноманітність клімату та природи в різних куточках Землі, дати поняття про живе довкілля тропічних країн; Учити виділяти та характеризувати особливості зовнішнього вигляду тварин. Розвивати вміння будувати конструкції за уявним образом та за темою. Виховувати допитливість, розвивати пізнавальний інтерес до навколишнього світу

Попередня робота : Презентація «Африканська мандрівка Саваною», розглядання ілюстрацій в енциклопедії для дошкільників «Тварини» , Дидактична гра «Тварини Африки», дидактична гра « Кого ми не зустрінемо в нашому лісі» , дидактична гра «Зоопарк».

Обладнання : Іграшка – Жираф та Слон, презентація « Тварини Африки» , конструктор ЛЕГО.

Сьогодні наш урок про найвищих сухопутних тварин світу , а яку відгадайте загадку

Довга шия, як драбина,
В чорних плямах жовта спина,
Листячко з дерев зриває,
В холодочку спочиває,
Височенна, ніби шафа,
В Африці живе...
(жирафа)

Так дійсно це гостя із Африки - Жирафа. Розглядають іграшку жирафи.

Перегляд слайд – презентації «Африканська мандрівка саваною»»

Визначаємо їх особливості, зясуємо чим жирафи відрізняються від інших тварин, де живуть, чому ці велетні не можуть жити в інших місцях Африки, а також порівнюємо двох африканських велетнів — слона і жирафу.

Загадка про слона

Здивувалась дівчора:
„Це тварина чи гора?
Як же їсть він, як він п’є?”
А для цього хобот є! (Слон)

Розглядаємо іграшку - Слоненя і порівнюємо жирафу та слона

Педагог спочатку слухає відповіді дітей на запитання, а вже потім доповнює їхню розповідь. Наприкінці розповіді про африканську мандрівку, коли діти ознайомилися з особливостями жирафів, пригадуємо інших тварин Африки, які живуть у саванні, вирішуємо чи дружить з ними жираф.

Дидактична гра «Тварини Африки».

Отже, ми з’ясували, що жираф дуже високий, навіть вищий ніж слон, це найвища у світі тварина, яка живе на суші. Слони важкі, кремезні, а ця тварина дуже струнка і тендітна. У жирафа довга-довга шия, довгі стрункі ноги.

А яке життя-буття у жирафів?

Чи є у нього якісь труднощі?

Можливо все жирафу дається легко?

Справді, у слона є хобот, який допомагає йому діставати предмети, що розташовані низько, наприклад, соковиті листочки з дерев. Жирафи теж любляють їсти свіжі листочки, але діставати їх допомагає довга шия жирафа, а ще у нього язик спеціально пристосований до діставання листочків.

А як жираф п’є? Чи зручно жирафу зривати травичку?

Психогімнастика «Я – Жирафа»

Діти спробували себе у ролі жирафів — нахилилися, щоб дістати предмети на землі так, як це роблять жирафи. Важко!

Це можна зробити тільки якщо розставити ноги (і це не так просто, як здається!). Але як же тоді важко повернутися до звичного положення і почати бігти!!? Тому жирафи і їдять листочки, розташовані високо на деревах. Отже, жирафам не так вже й просто все дається. А далі конструювання, яке вийшло у нас і пізнавальним, і математичним.

Основна конструкція — **жираф**.

Під час конструювання педагог акцентує увагу дітей на тому, що ця тварина плямиста і ми маємо постаратися зробити своїх жирафів схожими на тварин у житті. Щоб у нас вийшли гарненькі плями *ставимо червоні цеглинки на жовті, а жовті на червоні*.

Це далось діткам дуже важко, адже кожному так хотілося скоріше погратися своїм жирафом.

Але найскладніше — ноги жирафа: педагог дала завдання чергувати кольори цеглинок через один (жовта — червона — жовта — ...), кожна нога має бути заввишки 5 цеглинок.

Виходить, в одну завданні — конструювання, закономірність (логіка), арифметика.

А ще всі ноги мають бути однакової висоти. Цю задачу кожна дитина розв'язувала по-своєму :

- не рахувати цеглинки, а порівнювати висоту стовпчиків-ніг способом прикладання (молодчинка! справжній винахідник!),
- рахувала всі цеглинки (це дуже надійний і точний спосіб! умнічка!),
- були ще й спостерігачі, які вирішили вчитися на чужих помилках, а не на власних та обрати найзручніший спосіб (чудово! дуже життєво!).

Завдання складні, але їх можливо виконати. Дійсно, малятам було важко виконати всі умови завдання (задача має бути складною, тоді й перемога більше радує!), але поступово всі зрозуміли, як треба діяти.

Жирази вийшли на славу і невдовзі у нас по столу гуляло ціле стадо жирафів. Все як у справжній савані. Але що жирафи їстимуть? Тож малята будували **акації для жирафів**: це було конструювання під керівництвом педагога здебільшого за словесними інструкціями. А потім кожна дитинка примірила чи зручно її жирафу їсти листочки з дерева — поставила жирафів поряд із деревами. Зручно! Жирази задоволені! Далі — можна грати, а можна добудовувати конструкції. Тож у нас вийшла справжня савана, де жирафам затишно і спокійно гуляти. А наступного заняття нас чекає вже інша подорож!

